

SKEIVE KLÆR

En undersøkelse av Pride som fenomen,
for å skape et samfunnsbevisst design.

Masteroppgave i mote og samfunn
Magnus Opsahl Hofseth - 2021

Masteroppgave i estetiske fag
Mote og samfunn
2021

Magnus Opsahl Hofseth
Skeive klær

En undersøkelse av Pride som fenomen,
for å skape et samfunnsbevisst design.

Kandidatnummer: 504
OsloMet - Storbyuniversitetet
Fakultet for teknologi, kunst og design
Institutt for estetiske fag
Emnekode: MEST5900

Sammendrag - Skeive klær

I dette masterprosjektet har jeg undersøkt Pride som fenomen fra flere perspektiv for å kunne besvare problemstillingen: *Hvordan kan en undersøkelse av Pride føre til at jeg blir en mer samfunnsbevisst designer?* Jeg har sett på historiske perspektiver for Pride og skeiv mote, benyttet meg av casestudier og teoretiske begrep. Casestudiene innebærer intervjuer med fem skeive menn som har deltatt på Oslo Pride, antreksanalyser og Pride-kolleksjonsanalyser. Med den hermeneutiske spiral som overgripende metode for prosjektet har jeg vekslet mellom min forforståelse/forståelse og tolkning av det jeg har undersøkt. De teoretiske begrepene jeg har sett på er det karnevaleske, skrevet om av Mikahil Bakhtin, og begrepene diskurs, føyelighet og makt-mostandsmakt etter Michel Foucaults tanker. Disse filosofene har vært med på å se Pride og homofil mote fra et annet teoretisk perspektiv. Prosjektets praktisk-estetisk del er en kolleksjon på fem antrekk som representerer spekteret som finnes i Pride. Spekteret spenner fra de som vil gjøre sin del ved å være tilstede uten for mye fokus på klær og mote, til de som ønsker å være mer flamboyante.

Abstract - Queer Clothes

In this master thesis I have researched Pride as a phenomena from multiple perspectives. The main problem being: *How can I become a more socially aware designer by researching Pride?* To be able to answer this question I have looked at the history of Pride and queer fashion, in addition to case studies and theoretical terms. The case studies include interviews with five queer men, fashion analyses of Pride collections and Pride outfits provided by the men I interviewed. The hermeneutical spiral has worked as a main method as part of this project. Through research my pre-understanding/understanding has been expanded by reflecting on new input. For theoretical input I have looked at texts by Mikhail Bakhtin and Michel Foucault. These philosophers have opened up the thesis' perspective by looking at Pride through concepts like carnivalesque, power and resistance. As the practical-esthetical part of the thesis I have designed a collection consisting of five outfits. Each outfit represents a specter of the participants of Pride, from those who want to go all out in a flamboyant fashion, to those who want to do their part by just being present.

Tusen takk til...

...min inspirerende og kunnskapsrike veileder Kamilla Freyr. Dine gode kommentarer og tilbakemeldinger har utviklet både meg og prosjektet. Takk for din gode råd for blant annet valg av tekster og prosjektets struktur, jeg har lært så mye.

...fantastiske Lillegerd Hansen som både veileder og masterkoordinator. Takk for alle de motiverende og inspirerende samtalene vi har hatt i løpet av dette prosjektet, om de så har vært over Zoom kl. 15 eller telefon kl.22. Du stiller alltid opp! Jeg vil også takke deg for at du dro i gang mote-masteren igjen så dette prosjektet i det hele tatt ble mulig.

...mine smarte og ofte tøysete medstudenter. Selv om koronapandemien satte en stopper for et normalt faglig fellesskap, har det alltid vært fint å kunne snakke med noen som står i samme situasjon og som har forskjellig kunnskap og syn på fagfeltet vårt.

...mine motiverende, gode venner. Digitale møter har blitt en mulighet for sosiale avbrekk der de fysiske har vært utfordrende og en god latter hjelper alltid på humøret! Spesiell takk til dere som har lest igjennom tekstene mine og gitt meg tilbakemeldinger når jeg har vært usikker, dere er gode. En spesiell takk til deg som inviterte meg med på min første Pride.

...familien min. Takk til mamma og pappa for deres støtte og at dere alltid har latt meg få være kreativ. Takk til Jonas for *humor og tøys*.

...intervjupersonene mine. Uten dere hadde ikke dette prosjektet blitt det samme. Dere har vist meg hvor viktig og relevant dette er å undersøke, som alltid var en trygghet når tvilen kom snikende på. Håper på å se dere alle til Pride de kommende årene!

...medstudent Marita Solhjell Ølander. Vår daglige kontakt, både gjennom meldinger og telefonsamtaler, har virkelig vært en pådriver for å komme i mål med dette prosjektet. Sammen har vi klart det! Du er så kunnskaprik at jeg tror ikke du er helt klar over det selv en gang.

Innhold

Innledning	12
Problemområde med problemstilling	14
Teoretisk ramme	14
Masterprosjektets struktur	15
Generell avgresning	15
Kapittel 1: Metode	17
Den hermenutiske spiral	17
Casestudier	18
Undersøkende intervjuer	19
Moteanalyser	20
Anvendelse av tekst	21
Kapittel 2: Historien til Pride og homofil mote	23
Historien til Pride	
Oslo Pride - fra 1972 til i dag	23
Historien bak Pride	24
Pride eksporteres til Europa	27
Regnbueflagget	28
Hvem deltar på Pride?	29
Prides betydning for deltakerne	30
Homofil mote	31
Homofil mote på starten av 1900-tallet	31
Den maskuline moten	32
Den feminine moten	34
Homofil mote i det 21. århundre	36
Skeive motedesignere i dag	37
Skeiv aktivistisk mote	37
Kapittel 3: Casetudiene og teoretiske begreper	40
Casestudiene	
Intervjuene	40
Hvem deltar i intervjuene?	41
Hvorfor deltar du på Pride?	41
Hvordan vil du beskrive din visuelle stil?	41
Hvilken betydning har klær og mote under Pride?	42

Hvordan opplever du tilgjengeligheten på homofil mote?	43
Opplever du at stereotyper preger Pride?	43
Min opplevelse av intervjuene	44
Refleksjon	45
Antreksanalyser	46
Pride-kolleksjonsanalyser	46
Teoretiske begrep	49
Bakhtin om det karnevaleske	49
De fire karnevalistiske kategorier	50
Visuelle kjennetegn på karnevalet	50
Karnevalesk eller ritualesk?	51
Foucaults begreper	51
Foucaults diskursbegrep	52
Foucaults maktbegrep	53
Den føyelige kroppen	55
Kapittel 4: Drøfting av problemstillingen på bakgrunn av casestudien og teorien	58
Bakhtins begrep og Pride	58
Foucaults begreper og Pride	60
Oppsummering	63
Kapittel 5: Masterprosjektets praktisk-estetisk del	67
Meg som designer	67
Sju designprinsipp	67
Mine inspirasjonskilder	68
Fashion Hacktivism & DIY	69
Kolleksjonen	69
Silhuetter og plagg	70
Farger og print	70
Materialer og sømteknikk	71
Kolleksjonsspekteret	72
Drøfting av problemstillingen opp mot praktisk-estetisk del	76
Refleksjon	78
Litteraturliste	80
Bildeliste	83
Vedlegg	
Intervjuguide	84
Intervjuskjema	86

Figurliste

Figur 1. Min første og andre pride.	13
Figur 2. Masterprosjektets hermeneutiske spiral	16
Figur 3. Oslo Pride-parade 2019	25
Figur 4: Det progressive Pride-flagget.	29
Figur 5: Antrekkene til intervjupersonene.	47
Figur 6: Tekniske tegninger av plaggene i kolleksjonen.	66
Figur 7: Printet.	71
Figur 8: Kolleksjonsspekteret	72-73

Innledning

I løpet av de siste fem årene har jeg undersøkt hvordan herremote kan utfordres på forskjellige måter, om det så er ved å bringe inn feminine elementer eller bruke sporty uttrykk på nye måter. Motivasjonen til å undersøke dette kommer av at jeg selv følte det var vanskelig å føle meg helt som «meg» med klærne jeg fant på butikk og nett. «Meg» inkluderer for eksempel at som homofil mann føler jeg noe på en trang til å ta avstand fra det heteronormativet. Men hvorfor er det sånn? Og føler andre på det? Jeg tenkte på frihetsfølelsen jeg opplever under Oslo Pride, og spesielt paraden – det virker ikke som det finnes noen regler for hva som er rett eller galt. Det må det vel være flere enn meg som kjenner på? Eller hører det fortiden til å uttrykke sin seksualitet og identitet gjennom klær og stil? I denne digitale tidsalderen finner man like fort ut sånt gjennom en instagramprofil. Hva kan ligge til grunn for at det har blitt sånn? Samtidig føles det som det dukker opp artikler hvert år der en homofil gutt eller mann har blitt utsatt for vold for å uttrykke seg med regnbuer eller sminke. Har vi ikke kommet lenger? Jeg har noen anelser om at det kan være problemer innad i homomiljøet som også påvirker homofile i stor grad. Hvordan kan jeg undersøke dette nærmere? Først tenker jeg tilbake på hva jeg kledde på meg under mine to første Pride-feiringer.

Mitt første møte med Pride

Datoen er 30. juni 2018. Jeg har blitt invitert med på min første Pride. Jeg har kjøpt inn glitter – som dessverre ikke er nedbrytbart – som jeg skal pynte meg med. Lagt frem de rosa solbrillene jeg egentlig aldri bruker, etter jeg kjøpte de til den photoshooten jeg hadde noen måneder tidligere. Jeg hadde noen lyseblå silkerester jeg hadde fått av mamma, som for bare noen uker siden var sydd sammen til en singlet. Belegget var kanskje ikke noe å skryte av, og silke og overlock er kanskje ikke bestevenner, men i dag var dagen singleten skulle på. Jeg tok på meg en denimshorts til, som går til litt over midt på låret. Det er en varm og solfyltdag, så det var bra jeg ikke hadde planlagt noe varmere. Jeg fant frem «Born This Way» armbåndet fra 2011, det var vel på sin plass at det får være med på en dag som dette. Det nærmer seg at jeg skal møte «gjengen» jeg skal få være med i paraden. Øyebryna mine er blå av glitter, den lyseblå silkesingleten henger luftig fra skuldene mine, de rosa solbrillene settes på og jeg tror jeg er klar for min første Pride?

Når jeg tenker tilbake på mitt første møte med Pride etter å ha arbeidet med dette masterprosjektet, blir jeg nysgjerrig på hva jeg selv tenkte i 2018. Hvorfor tenkte jeg at det antrekket var riktig? Ikke at det var feil heller. Blånyanser er jo generelt hva jeg liker å bruke, så sånn sett stemte fargene overens med hva jeg selv liker å gå med. Glitteret følte frigjørende, jeg elsker jo alt som glitter. Men siden da har jeg fått kjøpt meg nedbrytbart glitter, det føles litt riktigere. Det var min første singlet, et plagg som kan føles litt lettkledd når man ikke er vant til det. Men jeg tror jeg tenkte at på Pride trenger jeg ikke bekymre meg for dette. Og i det varme været er den jo ganske perfekt. Jeg skulle kanskje vært litt flinkere med solkremen bare.

Mitt andre møte med Pride

Datoen er 22. juni 2019. Dagen for min andre Pride er her. Nå har jeg erfaring fra i fjor, tenker jeg noe mer over valgene mine? Jeg har invitert noen venner til Pride-frokost for anledningen. Hva skal jeg ha på meg i dag? Det blir visst singlet og shorts i år også, men denne gangen mørkeblått, og alt er selvsydd. Over singleten har jeg en gjennomiktig genser i mesh, et tekstil jeg syns er veldig gøy å jobbe med. Tildekkende, men alt under er synlig. Når man har skrevet en bacheloroppgave med fokus på feminisering av herremote virker Pride som den rette anledningen for å bruke disse plaggene. På beina har jeg hvite sokker med striper i rødt, oransje, gult, grønt, blått og lilla på, som lyser opp det ellers litt mørke antrekket. Hengende på skrå over brystet har jeg en lyseblå rumpetaske av fuskepels – også selvsydd. Singleten er det eneste som ble spesifikt laget for denne dagen. Generelt sett er plaggene praktiske i tillegg til at de føles som «meg». Det er føles jo gøy å ha på seg et egensydd antrekk her som det er rom for å gå kledd i hva enn jeg vil.

Figur 1: Mitt første og andre møte med Pride.

I dette masterprosjektet ønsker jeg å undersøke Pride med et fokus på å lage en samfunnsbevisst kolleksjon. Med den hermeneutiske spiral som forskningsmetode har jeg gjort casestudier som inkluderer både historiske perspektiver på Pride og homofil mote, intervjuer med deltakere av Oslo Pride og moteanalyser. I casestudien har det dukket opp flere begreper som jeg ønsker å se nærmere på. Jeg benytter meg av teoretiske begreper fra filosofene Mikhail Bakhtin og Michel Foucault for å utvide perspektivet mitt, med det karnevaleske og makt-motmakt som eksempler. Ønsket mitt er at jeg gjennom denne undersøkelsen blir en mer samfunnsbevisst designer. Helt fra begynnelsen har jeg ønsket å designe et spekter fra «lite Pride» til «mye Pride». Baktanken er at det skal være rom for alle i Pride – men er det det? Kolleksjonen håper jeg kan inspirere til å tørre å vise sin identitet gjennom klær og å ta noen visuelle standpunkt. Mitt visuelle uttrykk som designer møter inspirasjon fra casestudiene og de teoretiske begrepene og kolleksjonen blir en fortolkning av dette.

Problemområde med problemstilling

Problemstillingen min lyder som følger: **Hvordan kan en undersøkelse av Pride føre til at jeg blir en mer samfunnsbevisst designer?**

Spørsmålet er relevant fordi mangfold av kjønn og seksualiteter har siden 2015 blitt et større fokus for motebransjen nettopp fordi klær er med på å konstruere kjønn. Kjønn og seksualitet er koblet sammen og klær har mulighet til å utfordre det heteronormative basert på design (Clarke & Rossi, 2020, s.212). Senest i august 2020 ble en 22-år gammel mann utsatt for hatkriminalitet i Oslo da han hadde en regnbueglorie på hodet (Dorholt, 2020). I 2019 skjedde det samme med en 26 år gammel mann som var dekket av glitter etter årets Prideparade inne på en matbutikk i Oslo (Madshus & Hage, 2019). Dette sier noe om at klærne man har på seg – eller ikke har på seg - uttrykker seksualitet under Pride og at det kan oppfattes som problematisk.

Teoretisk ramme

For å undersøke Pride som fenomen mer generelt har jeg i stor grad benyttet meg av boka *Pride Parades and LGBT Movements* av sosiologene Abbey Peterson, Mattias Wahlström og Magnus Wennerhag fra 2018. For å lære mer om homofil mote har jeg primært støttet meg til Shaun Cole, som er professor i kunst ved Winchester School of Art i England. I sin forskning interesserer han seg for kultur, herremote og skeiv mote og stil. Her vil jeg primært benytte meg av hans bok *'Don We Now Our Gay Apparel' Gay Men's Dress in the Twentieth Century* fra 2000. Jeg vil også innom boka *A Queer History of Fashion: From the Closet to the Catwalk* fra 2013 av motehistorikeren Valerie Steele.

Når det kommer til teoretiske begrep har jeg sett til to filosofer, for å få en videre forståelse av Pride. Gjennom et kapittel i boka *Problems of Dostoevsky's Poetics* av Mikhail Bakhtin fra 1963 har jeg fått en forståelse av det karnevaleske. I tillegg har jeg sett på kommentarlitteratur av folkloristen Jack Santino fra hans bok *Public Performances* fra 2017. For å sette meg inn i Michel Foucaults begreper har jeg også her lest originallitteratur, men hovedsakelig støttet meg til Knut Ove Eliassens bok *Foucaults begreper* fra 2016 og Fredrik Engelstads bok *Hva er makt?* fra 2011. Eliassen har oversatt Foucault til norsk, i tillegg til å gi en god oversikt over hans kjernebegreper, betydningen av disse og hvordan de har forandret seg i hans forfatterskap. Engelstads bok om makt gjør rede for flere maktperspektiv,

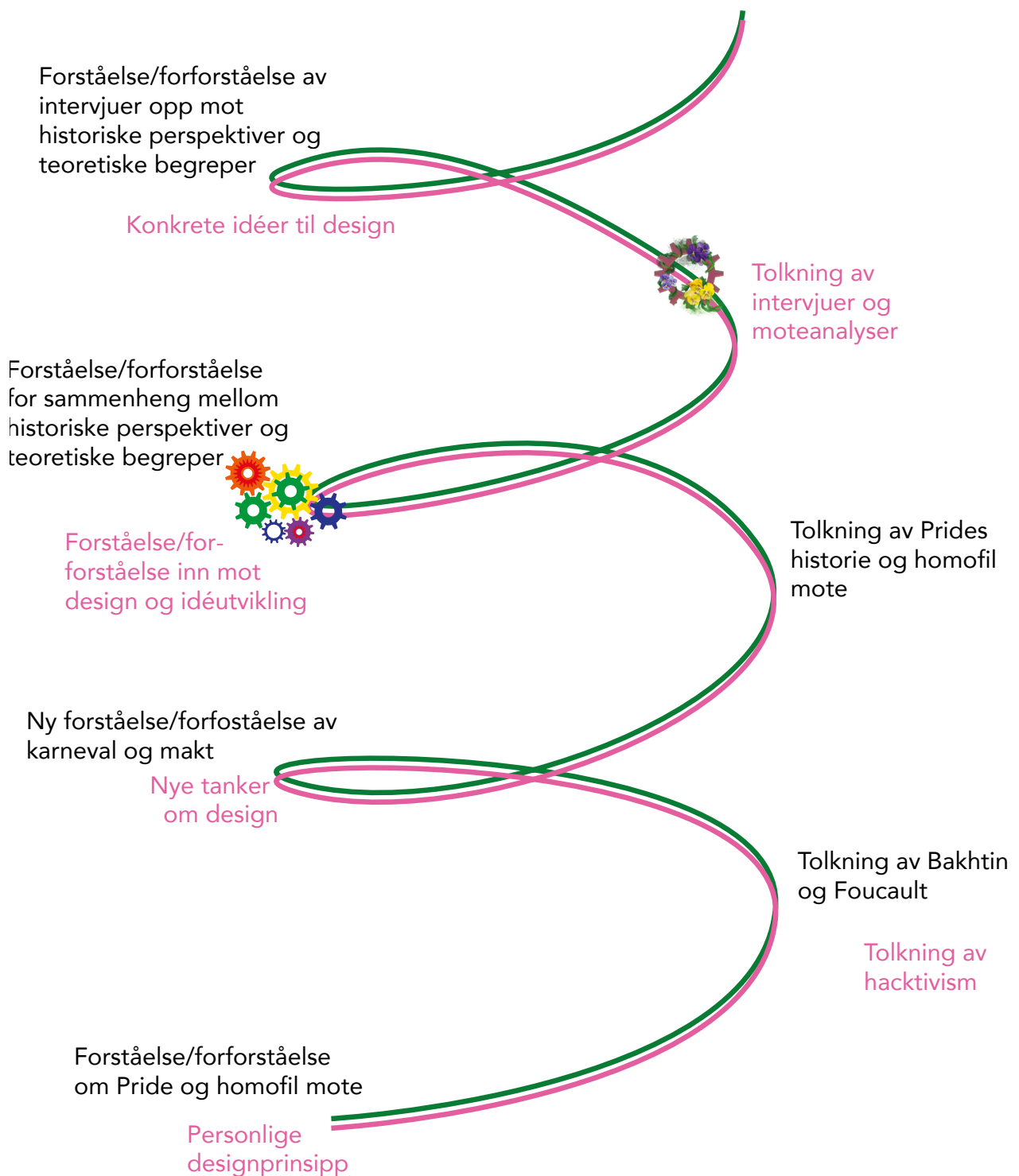
blant annet Foucaults, på en tilgjengelig måte. Jeg ser anvendelsen av kommentarlitteratur, når det kommer til både Bakhtin og Foucault, som spesielt nyttig da dette masterprosjektet er skrevet med mote som fagområde og ikke har mulighet til å gå i dybden av deres forfatterskap.

Masterprosjektets struktur

I det følgende vil jeg presentere masterprosjektets kapitler. I det første kapitlet tar jeg for meg fremgangsmåten og metodene jeg har benyttet meg av. Det andre kapitlet tar for seg historien til Pride og homofil mote, for å innledende sette prosjektet i et historisk perspektiv. I det tredje kapitlet går jeg over til casestudiene. Her presenterer jeg intervjuene mine, moteanalyser og de teoretiske begrepene jeg har sett opp mot Pride. I det fjerde kapitlet presenterer jeg igjen problemstillingen, og drøfter casestudien og teorien. Det femte kapitlet tar for seg masterprosjektets praktisk-estetiske del der jeg presenterer meg selv som designer, hvordan prosjektets casestudier og teoretiske nedslagsfelt har inspirert meg og kolleksjonen jeg har kommet frem til. Kapitlet avsluttes med en drøfting av problemstillingen opp mot kolleksjonen.

Generell avgrensning

Jeg har valgt Pride som fenomen basert på at homofil mote har blitt mer diffust siden 90-tallet (Cole, 2000, s.189). Homofil mote kan sees utenfor Pride, men det gir meg en spesifikk kontekst å undersøke. Videre har jeg avgrenset meg til å fokusere på homofile menn. Dette har jeg valgt for å kunne gå dypere inn på én bestemt gruppe representert på Pride i tillegg til at min designpraksis er innen herreklær.

Figur 3: Masterprosjektes hermeneutiske spiral

Kapittel 1: Metode

I dette metodekapittelet velger jeg å presentere den hermeneutiske spiral som metode, for så å presentere casestudien. Dette blir mest nærliggende hvordan prosessen har vært med forforståelsen min som utgangspunkt. Etter dette har jeg gått over til tekstanalyse, og sett de i sammenheng med resten casestudien. Dette drøftes først som tekst, før jeg går over i det praktisk estetiske arbeidet. Jeg kaller det for en visuell drøfting av problemstillingen, der jeg forteller om meg selv som designer og hvordan min praktiske prosess har fungert og blitt påvirket av tekstene jeg har lest.

Den hermeneutiske spiral

Hermeneutikken er en filosofisk tradisjon der det skapes et mangfold av fortolkninger og forståelser som får kollidere og gi inspirasjon (Alvesson & Sköldberg, 2008, s.191). Med hermeneutikken som kunnskapssyn vil jeg anvende den hermeneutiske spiral som en overgripende kvalitativ metode for masterprosjektet. Den hermeneutiske spiralen veksler mellom forståelse/forforståelse og fortolkning. I motsetning til den hermeneutiske sirkelen som ser på del og helhet, er ikke den hermeneutiske spiral sluttet. Det betyr at den stadig kan utvides ved tolkning, forståelse, ny tolkning og ny forståelse. Spiralen illustrerer hvordan deler i en helhet stadig vokser og utvikles, som kan sammenliknes med hvordan vi mennesker utvikler oss i møte med nye situasjoner, meninger og opplevelser (Dalland, 2020, s. 49). Slik jeg har brukt den hermeneutiske spiral har jeg visualisert ved å lage en modell. Jeg har valgt å vise den teoretiske prosessen med en grønn farge og den praktisk-estetiske med en rosa. Disse har foregått samtidig og påvirker hverandre, men dette tydeliggjør hvordan tankeprosessen min har vært under arbeidet. Her har jeg gått inn med min forforståelse/forståelse for så å få ny forståelse gjennom tolkning. Forforståelsen/forståelsen min utvides hver gang jeg går inn og fortolker noe nytt, som at jeg lærte av Bakhtin hva det karnevaleske virkelig handler om som vil påvirke min tolkning og forståelse i det jeg leser om Pride og homofil mote. Samtidig som jeg gjør en teoretisk veksling mellom forståelse/forforståelse og fortolkning, gjør jeg det samme med den praktisk-estetiske delen. Der kan det sies at mitt utgangspunkt som designer er min forforståelse, og at moteanalysene utvider forståelsen min både i møte med casestudien og teorien. Selv om prosessen startet mer med Bakhtin og Foucault velger jeg å presentere casestudien først. Det er fordi det er analysen min av Pride jeg har tatt med inn i forståelsen av tekstene deres, og ikke motsatt. Forforståelsen min dannet et grunnlag til at jeg hadde noen knagger å henge Bakhtin og Foucault på, som jeg så valgte å gå dypere inn i etter de første prosessene med tekstene deres.

Med den hermeneutiske spiral som metode inn i prosessen vil jeg i løpet av masterprosjektet komme med noen tanker eller spørsmål til teksten der de måtte dukke opp. Dette er for å ta deg med på hvordan jeg møter ny fortolkning mot min forforståelse og kan gi en innblikk i min tankeprosess. Jeg har skapt et print for kolleksjonen som jeg vil gjøre rede for i kapittelet om den praktisk-estetisk delen av masterprosjektet. Dette printet er en visualiseringen av casestudien og teorikapittelet som jeg håper du som leser vil tolke etter som jeg presenterer de forskjellige delene. Kanskje gjør du deg opp noen tanker om din egen fortolkning av hva det betyr før jeg presenterer idéen i sin helhet. Elementer fra printet finnes flere steder i masterprosjektet som en rosa tråd gjennom prosjektet.

Jeg kjenner meg igjen i hermeneutiske spiral fordi jeg hele tiden er ute etter å tolke og forstå. Dette viser jeg igjennom masterprosjektet ved å tolke teoretiske og filosofiske tekster, og forstå dem i sammenheng. I tillegg er det relevant ved at jeg har intervjuet, og det som blir sagt i intervjuene vil bli tolket av meg, både under intervjuet og når det settes inn i masterprosjektets kontekst.. Et eksempel på dette kan være intervjupersonenes meninger som gir meg et nytt syn på forståelsen jeg hadde av tema før intervjuet. Personens meningshorisont blir like viktig som min egen, for å kunne skape en bred forståelse av det jeg ønsker å lære (Alvesson & Sköldbberg, 2017, s 206). Stemmer svarene fra undersøkelsen overens med min tolkning eller mine antakelser? Det er et viktig spørsmål å ha i bakhodet når man jobber ut ifra den hermeneutiske spiral.

Casestudier

Casestudier er en viktig del av dette masterprosjektet, inn i den hermeneutiske spiral. En casestudie er en kvalitativ tilnærming som har som mål å samle inn mye informasjon om et avgrenset fenomen (Christoffersen, L. & Johannessen, A., 2012, s.110). En casestudie kan bestå av både intervjuer, dokumentanalyse og andre metoder, og kan med det sees på som et rammeverk eller en meta-metode som benytter flere forskjellige metoder og teknikker. Dette er fordi forskeren gjerne trenger å benytte seg av ulike tilnærminger og verktøy for å få belyst temaet fra flere sider (Rolland, K. H, s. 64-65, 2017). I masterprosjektets tilfelle er casestudiene del av den hermeneutiske spiral, og ikke motsatt. Pride som fenomen er det jeg samler inn informasjon om, for å forstå det som ligger bak dagens Pride og dagens homofile mote. I mitt tilfelle blir casestudiet et rammeverk for den praktisk-estetiske delen av masterprosjektet, som omfattes henholdsvis av undersøkende intervjuer, design- og moteanalyser da jeg både benytter meg av designanalyse, og moteanalyser for å undersøke temaet.

Ved å lese tekster om temaene homofil mote og Prides historie har jeg fått en forståelse for hvorfor homofile menn kler seg som de gjør og hvordan Pride har oppstått og blitt til det Pride er i dag. Her blir det tydeliggjort noen maktperspektiver som gjør det naturlig å lese teori om makt, spesifikt Michel Foucaults makt-motmakt-begrep. I tillegg er det et element av feiring som drar tydelige linjer til det karnevaleske. Alle disse vinklingene har noe å tilføye samtalen om bruk av klær under Oslo Pride, selv om det kan oppleves som en bred innfallsvinkel. Jeg har bevisst valgt å gå bredere ut fordi det er for mange faktorer som ville vært utelatt om jeg for eksempel bare skulle sett på teori om Pride og homofil mote spesifikt; de er alle deler av noe større i samfunnet, for eksempel politikk, kultur og identitet som vil tydeliggjøres i masterprosjektet. Jeg er heller ute etter å belyse tema fra flere vinkler for å skape et helhetlig bilde der man kan se sammenhengen opp mot problemstillingen. Casestudier har gjerne problemstillinger som er brede nok til at studien ikke utelukker det som kan vise seg å bli interessante og viktige aspekter ved fenomenet som undersøkes. Dette vil forhåpentligvis bidra til at

masterprosjektet blir mer nyansert og at konklusjonene ikke trekkes på feil grunnlag. På bakgrunn av dette egner casestudier seg til å svare på «hvordan»- og «hvorfor»-spørsmål (Rolland, K. H, s. 65, 2017).

Undersøkte intervjuer

Som en målgruppeundersøkelse for design og et blikk inn i samtiden har jeg utført fem intervjuer, der jeg har vært ute etter å forstå Oslo Pride og homofil mote sett fra intervjupersonens perspektiv. Intervjupersonen er det deltakende subjektet som skaper mening og forståelse om tema. Det er viktig å påpeke at det i ordet subjekt ligger visse føringer som har noe å si for maktrelasjonene og at folk er underlagt diskurser. Subjektet er med det ikke helt subjektivt fordi omgivelsene påvirker hva de snakker om og hvordan. Kvale og Brinkmann foreslår at vi tenker på intervjupersonene som «forfattede forfattere» da forskeren vil forfatte samtalen ved å styre situasjonen (2019, s.20). I bunn og grunn er et intervju en utveksling av synspunkter mellom to personer i samtale om et felles tema. Det blir en vekselvirkning mellom personlig interaksjon og kunnskapen som oppstår som et resultat av dette (2019, s.22).

For å legge opp til en mer levende samtale tok jeg utgangspunkt i en semistrukturert intervjuguide (husk vedlegg) (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 79). Da ble jeg ikke bundet av en fastsatt struktur som skulle følges til punkt og prikke, men fikk mulighet til å veksle frem og tilbake etter hvor samtalen gikk. Dette var også med på å gjøre hvert intervju unikt. Med bruk av en semistrukturert intervjuguide får intervjupersonen forklart sitt eget perspektiv på temaet og gi beskrivelser fra sine egne opplevelser. Med Oslo Pride som utgangspunkt får intervjupersonene komme med sine fortolkninger og meninger av fenomenet, og jeg som forsker får unik informasjon. Generelt vil et semistrukturert intervju ligge nært en samtale fra dagliglivet, men formålet er fortsatt et profesjonelt intervju (Kvale & Brinkmann, 2019, s.46). Når jeg altså tar utgangspunkt i den hermeneutiske spiral føles begrepet intervjuperson mer riktig ut enn intervjuobjekt, fordi det viser til at den som intervjues er et menneske med egne meninger og som har en unik forståelse av verden, mens objekt kan få det til å høres ut som personen er underlagt intervjueren.

Intervjuguiden er oppdelt i flere undertema, men de er relatert til hverandre. Derfor ser jeg det hensiktsmessig å ha et semistrukturert intervju der jeg kan fortsette hvis intervjupersonen kommer innom et tema jeg enda ikke har presentert, men skal presentere senere. Det kan være like verdifullt som om jeg hadde introdusert tema først, fordi de kan se en sammenhengen som gir meg en ny forståelse av hva det betyr for intervjupersonen.

Når det kommer til etiske vurderinger har jeg måtte ta hensyn til at seksuelle forhold er å anse som sensitive personopplysninger. Derfor har jeg ikke gjort lydopptak eller transkribert intervjuene, men tatt notater. Det er også i tråd med masterprosjektets helhet, da intervjuene ikke skal ansees som en hovedundersøkelse i masterprosjektet, men inngå som en del av en større helhet. Her kommer jeg tilbake til den hermeneutiske spiral fordi jeg mener at intervjuene ikke kan forstås uten å sees i sammenheng med de andre delene i prosjektet. Hadde intervjuene vært masterprosjektets hovedformål ville det falt seg naturlig å transkribere det de sier, men utgangspunktet var at intervjuene skulle gi en innledende forståelse av hvordan Oslo Pride kan oppleves i dag, og for deltakerne, med alt det innebærer. Ideelt sett skulle jeg også benyttet meg av observasjon som en del av studien, men på grunn

av koronapandemien lot det seg ikke gjøre å observere noens deltakelse på Oslo Pride 2020. Derfor ble intervjuene med fem tidligere deltakere av Oslo Pride hovedkilden for informasjon vedrørende Oslo Pride og homofil mote i nyere tid.

Under intervjuene og analysen av de har jeg som forsker vært bevisst reliabiliteten og validiteten i det jeg fikk ut av samtalene. Reliabiliteten sier noe om etterprøvnbarheten av mine intervjuer, men siden de er semistrukturerte vil det bli vanskelig å oppnå samme situasjon og spørsmål. I tillegg til intervjusituasjonen der jeg som forsker kommer med min egne forståelse/forforståelse. Validiteten kan si noe om intervjuene har undersøkt det de var ment for å undersøke. Med en vid oppfatning av begrepet kan kvalitativ forskning også gi gyldig, vitenskapelig kunnskap. Likevel burde et valid argument være fornuftig, velfundert og overbevisende. Om undersøkelsen har vært valid kommer frem gjennom om jeg har fått svar på det jeg er ute etter å undersøke, som vil vise seg i intervjukapittelet (Kvale & Brinkmann, 2019, s.276).

Jeg har bevisst valgt å ikke kalle intervjuene for kvalitative da det peker mot en samfunnsvitenskapelig metodeforståelse. Likevel er jeg med intervjuene ute etter å tolke og forstå intervjupersonenes synspunkter og opplevelser, så jeg kaller de heller undersøkende intervjuer som del av den hermeneutiske spiral og casestudien. Det er på samme måte som at jeg ikke ser det som en fenomenologisk oppgave, ved at jeg ikke avdekker et veldig konkret fenomen, men ser det i en større sammenheng. På den måten er intervjuene av en mer fenomenologisk karakter enn resten av masterprosjektet.

Moteanalyser

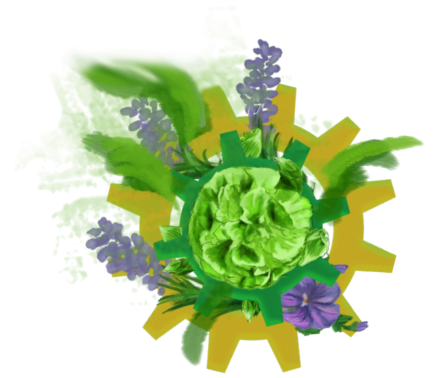
Med analyse av medietekst som utgangspunkt vil jeg oversette begrepet til å handle mer direkte om mote og introdusere begrepet moteanalyse. Det blir et paraplybegrep som videre kan deles opp i underkategorier for å definere analysen ytterligere. Disse analysekategoriene er kolleksjons-, antreks- og plagganalyse. I tillegg til motevisninger blir kolleksjoner og antrekk fremvist i bilder og selv om bildenes setting har noe å si for fremstillingen av dem, er jeg i hovedsak ute etter å se på hvilke silhuetter som er brukt, hvilke farger som er brukt, hvordan plaggene er kombinert og liknende. Hadde jeg til sammenlikning vært en fotografistudent som skulle avbilde en Pride-kolleksjon, ville jeg sett på det som en bildeanalyse. Jeg støtter meg til Synne Skjulstad i boka *Metodebok for kreative fag* fra 2017 der hun tar for seg medietekster og analyse av dem. Blant annet skriver hun at mote kan være en medietekst. En medietekst er med det ikke bare lingvistisk i form av ord, siden kommunikasjons- og mediefag ser på en medietekst for å si noe om det som formidles gjennom mediene (2017, s.40). For meg tyder dette på at kolleksjoner, antrekk og enkelte plagg kan sees som en medietekst, som gjør innholdet analyserbart. Det kan da argumenteres for at jeg burde kalle dette medietekstanalyse, men jeg ønsker å avgrense det for å være spesifikk. Kolleksjonsanalyse og antreksanalyse sier med en gang noe om hva leseren kan forvente, mens en medietekst blant annet kan være bilder, video eller nettsider.

Dette vil jeg benytte meg av både for å se på Pride-kolleksjoner og antrekkene intervjupersonene mine har sendt meg bilde av. Hovedsakelig er dette gjort som inspirasjon og et holdepunkt for den praktisk-estetiske delen til masterprosjektet. Samtidig er analysene også relevant satt i kontekst med teori om hva homofil mote er i dag. Kolleksjonene jeg analyserer vil gi et innblikk i hvilke virkemidler

motemerkene benytter seg av og hvilke virkemidler de tror hører til i en Pride-sammenheng. Fordi jeg skal lage en kolleksjon inspirert av og for Pride er det nyttig å se hva andre gjør, og om jeg bevisst vil ta avstand fra eller la meg inspirere av deres visuelle uttrykk. Antreksanalysene vil gi et innblikk i hva som faktisk brukes av deltakere av Oslo Pride som åpner opp for å hente frem personlige trekk og benytte dem i en bredere kontekst. Jeg har gjort et utvalg av merker som fremstår velkjente og er tilgjengelige for de fleste. Hovedfokuset var at kolleksjonene skulle være så nye som mulig, med 2019 som utgangspunkt. Dette var for øyeblikket det siste året med en normal Pride-feiring i store deler av verden grunnet koronapandemien. Intervjupersonene mine ble spurt om å sende inn et bilde som de føler representerer dem selv i en Pride-kontekst. Jeg har notert meg at ordet kolleksjonsanalyse i skrivende stund ikke er blitt brukt før i følge Google sin søkemotor, mens antreksanalyse har blitt brukt én gang (som antreksanalyse). For meg er dette ord som det absolutt kan være nyttig å introdusere for mote-fagfeltet i Norge, for å løfte opp og frem moten når det snakk om analyse av den.

Anvendelse av tekst

Den hermeneutiske spiralen kom også inn i utvelgelsen av teori. For å se dypere på noen relevante begreper som dukket opp i planleggingen av prosjektet har jeg altså benyttet meg av tekster fra Bakhtin og Foucault. Bakhtin tar for seg det karnevaleske. Jeg kjente til dette begrepet og kunne se det opp mot Pride i en viss grad, men forsto raskt at jeg måtte dypere inn i Prides historie for å kunne se det i en større sammenheng. Der viste det seg at en karnevalisering var en frykt de hadde i Pride sin amerikanske begynnelse. Jeg så begrepet allerede som relevant, men det gav meg noen refleksjoner om at Pride har kunnet oppleves som feiring allerede siden begynnelsen, selv om skeive hadde en lang vei å gå for likestilling på den tiden. Etter å ha satt meg noe inn i Foucaults begreper måtte jeg sette meg dypere inn i Pride og homofil mote da mine egne antakelser måtte utbroderes. Foucault har gjort seg relevant for masterprosjektet ved at det er noen maktkamper som er kjempet gjennom historien til Pride og homofil mote. Som del av intervjuene mine ble det ekstra interessant å høre om de opplever et hierarki der noen har mer makt enn andre innad i Pride som arena. Den historiske gjennomgangen gir et større innblikk i maktforholdene til samfunnet rundt, men peker også på noen problemer innad i homobevegelsen. Kanskje har vi ikke kommet så langt frem som vi liker å tro? Disse teoretiske inngangene er med på å sette masterprosjektets nedslagsfelt og tema inn i et større perspektiv, med mulighet til å gå dypere inn i problemområdet. Når det gjelder begrepene karnevalesk og makt – motmakt er Bakhtin og Foucault blant de fremste filosofene å se til. Jeg har satt meg inn i noen av deres kjernebegreper og tolket de inn mot Pride og menneskene som deltar i den. I løpet av prosessen opplever jeg at dette har utvidet mitt syn på Pride og funnet noen tenkere for å både hekte mine egne tanker på og utvide synet mitt på dem.

Kapittel 2: Historien til Pride og homofil mote

I dette kapittelet ønsker jeg først å gi en innføring i hva Pride er i dag. I tillegg vil jeg trekke opp noen historiske perspektiver som viser hvordan Pride har utviklet seg internasjonalt fra begynnelsen på 1960-tallet. Dette for å gi en historisk kontekst til resten av masterprosjektet som også vil øke min forståelse av fenomenet Pride.

Jeg starter min undersøkelse av Pride med å se nærmere på utviklingen av Oslo Pride. For å presentere Oslo Pride har jeg hovedsakelig benyttet meg av Birger Berges artikler for Store norske leksikon i tillegg til egne artikler fra Oslo Pride sin organisasjon. Jeg ser deretter på Pride mer generelt og har i stor grad benyttet meg av boka *Pride Parades and LGBT Movements* av Abbey Peterson, Mattias Wahlström og Magnus Wennerhag fra 2018. I denne boka presenteres flere kvantitative studier gjort under Pride, men fra mitt hermeneutiske ståsted mener jeg at de også har en tolkende komponent der de setter funnene i en større sammenheng. Boka gir også en god historisk innføring i Pridebevegelsen, med fokus på dens amerikanske opphav. Før jeg går videre vil jeg også avklare begrepet *LHBTS - Lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og skeive*.

Oslo Pride – fra 1972 til i dag

I følge Oslo Pride er de den største og viktigste feiringen av skeiv kjærighet og mangfold i Norge. Feiringen er en festival som går over ti dager, der det skal være rom for å være akkurat den man er. De presiserer at festivalen er for alle som bryter med normene for kjønn og seksualitet. Festivalen eies og arrangeres av *FRI Oslo og Akershus* (Oslo Pride, u.d.). Men hvordan har festivalen kommet dit den er i dag? For å forstå utviklingen vil jeg presentere et sammendrag av den norske homobevegelsen. Oslo Pride har tidligere vært kjent under flere navn som 27. juni-markeringen, Homodagene og Skeive Dager. Den første 27. juni-markeringen ble arrangert i Norge i 1974 i følge Oslo Pride sine nettsider (Eldevik, 2019), mens Store norske leksikon mener det er uvisst når den første markeringen skjedde (Berge, 2021). Det var *Det norske forbundet av 1948 (DNF-48)* som sto for arrangementet. Forbundet går i dag under navnet *FRI – foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold*. Som del av den første festivalen ble det holdt appeller på Universitetsplassen i Oslo med 250 deltakere til stede. I 1982 var det en fem dager lang festival kalt Homodagene som ble feiret. Det var både debatter, filmvisninger og fester som ble arrangert under Homodagene. Dette var første gangen homoseksuelle gikk i en parade gjennom Oslos gater, med 400 deltakere. Siden Homodagene i 1982 har det vært årlige Pride-markeringer i Oslo (Eldevik, 2019). Datoen for markeringen er preget av Stonewall-opprøret i New York i 1969, som jeg vil gå dypere inn på i løpet av dette kapittelet. DNF-48 oppsto i Oslo som en norsk underavdeling av det danske *Kredsen af 1948* i 1950 (Berge, Paragraf 213, 2021).

Homobevegelsen i Norge var på denne tiden diskret og forsiktig. Det skulle ta litt over 20 år til før det ble holdt en offentlig markering, som nevnt over. Fra 1972 kunne norske homofile og lesbiske være mindre skjulte da paragraf 213 i straffeloven ble avskaffet. Denne paragrafen kriminaliserte seksuelle handlinger mellom menn (Berge, Paragraf 213, 2021). Det var mye takket være Kim Friele som da var leder av DNF-48, og som kjempet for avskaffingen av denne loven. Som kvinne kunne hun heller ikke straffes av den og ble på mange måter et ansikt på homokampen i Norge på 70-tallet (Berge, Homobevegelsen i Norge, 2021). Fra 1976 eksisterte også *Arbeidsgrupper for homofil frigjøring (AHF)* som var en gruppe for personer spesifikt knyttet til venstresida i politikken. *Fellesrådet for homofile organisasjoner i Norge (FHO)* ble stiftet i 1979 etter indre konflikt i DNF-48 og opprettelsen av flere mindre grupper som hadde fokus på seksualpolitikk. Til slutt ble de alle samlet i 1993 i *Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring (LLH)*. DNF-48 og AHF kjempet politisk for de samme sakene, og fikk homofile inn i antidiskrimineringslovverket. Samme året ble også partnerskapsloven vedtatt. Loven ga homofile og lesbiske rettigheter som kan minne om rettighetene et heterofilt ekteskap fører med seg. En mulig grunn til dette var at HIV- og AIDS-pandemien herjet blant homofile på denne tiden, så staten fikk økende interesse for levekårene deres (Berge, 2021). Homofile og lesbiske var lettere identiteter å forholde seg til sammenliknet med transpersoner og bifile. De sistnevnte synliggjorde glidende kjønns- og seksualitetsoverganger, som kunne være vanskeligere å forholde seg til enn at homofil betydde en mann som forelsker seg i andre menn.

Utover 2000-tallet ble begrepet skeiv tatt i bruk som identitetsmarkør. Begrepet åpnet for at man kunne ta avstand fra normative forventninger for nettopp kjønn og seksualitet. Skeiv omfavnet mer enn bare homofile og lesbiske, selv om dette også skapte reaksjoner blant de som så seg selv fornøyd med å betegne seg som homofil eller lesbisk. Fokuset på flere legninger og kjønn reflekteres i LLHs navneendring fra 2016: FRI – foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold. Fra tidligere var det nå rom for ulike former for identitetspolitikk og erfaring i den moderne homobevegelsen (Berge, 2021). 2019 var det siste året med en Pride-feiring som kan kalles normal, før koronapandemien inntraff i 2020. Det året kunne Oslo Pride melde om at festivalen satte ny rekord med deltakere i paraden og publikum. De sier at 50.000 mennesker gikk i paraden, mens 275.000 heiet fra sidelinjen (Oslo Pride, 2019). Det er ganske bemerkelsesverdig hvordan det har utviklet seg på 47 år, fra 250 personer i 1972 til 325.000 i 2019. Hele 1300 ganger flere mennesker viste sin støtte i 2019, som kan tyde på at vi her til lands har kommet langt i kampen for skeive rettigheter. Se figur 3 for et eksempel på en Oslo Pride-parade.

Historien bak Pride

Det nærmet seg midnatt 27. juni i 1969 da politiet begynte å raide Stonewall Inn, en homosebar i New York. De som var til stede på denne baren lot seg ikke underkue, men begynte å slåss tilbake. De kastet blant annet mursteiner og flasker mot politiet. I tillegg tilsluttet homofile og lesbiske som bodde i området seg for å protestere mot politiet. Det endte med at politiets raid ble til opptøyer som strakk seg over de to kommende nettene. Mange aktivister ser Stonewall som et historisk vendepunkt i frigjøringskampen for lesbiske og homofile. I USA ble Stonewall-opptøyene sett på som et så viktig vendepunkt at enkelte skiller den skeive historien i *før Stonewall* og *etter Stonewall*. Det betyr ikke at det ikke var liknende hendelser i USA i løpet av 1960-årene, og Stonewall kan omtales som Stonewall-myten ved at det kan fremstå som et veldig tydelig skille, noe det ikke nødvendigvis var. Likevel ligger disse opptøyene til grunn for den moderne politiske kampen for skeive rettigheter.

Figur 3. Oslo Pride-parade, 2019, av H. M. Westlin. CC BY-NC-ND 2.0

Mange tusen skeive kunne se seg selv i et nytt lys etter denne hendelsen. Den representerte en ny og unik identitet i samfunnet (Peterson et al., 2018, s. 18). Det hadde utvilsomt vært viktige hendelser som liknet Stonewall-opptøyene fra midten av 60-tallet. En bar i Los Angeles ble raidet, noe som førte til at organisasjonen *Personal Rights in Defense and Education (PRIDE)* ble stiftet i 1967. PRIDE organiserte en protest, men den ble ikke dekket i media. På bakgrunn av dette begynte de selv å publisere en avis med ukentlige utgivelser (Peterson et al., 2018, s. 18). Likevel var det Stonewall som virkelig satte i gang det vi i dag kjenner som Pride-parader.

Under en konferanse i Philadelphia 1969 tok aktivister fra New York til ordet for å foreslå en årlig demonstrasjon på den siste lørdagen i Juni for å minnes opptøyene. I New York skulle denne demonstrasjonen være kjent som Christopher Street Liberation Day, etter gata Stonewall Inn ligger i. Det skulle ikke være noen reguleringer for antrekk eller alder og de foreslo også at det ble holdt demonstrasjoner over hele landet denne dagen for å vise nasjonal støtte. Enkelte mener at Stonewall-myten har fått fotfeste fordi hendelsen i stor grad var minneverdig. I tillegg var New York selve mediahovedstaden i USA, som bidro til at Stonewall-opptøyene ble et generalisert symbol på lesbisk og homofil motstand. Det kan også være et resultat av hvordan slutten på 60-tallet og starten på 70-tallet skapte rom for skeiv aktivisme på bakgrunn av den nye venstresiden, kvinnekampen og kampen for borgerrettighetene. De skeive var nå klare for å ta til gatene for sin sak (Peterson et al., 2018, s. 19). Likevel oppsto det noen konflikter før demonstrasjonene satte i gang i 1970. Aktivistene så for seg at de skulle protesterte mot diskriminering, politirazzia på homsebarer og vold mot skeive. De mer radikale ønsket en politisk marsj, mens andre kjempet for en kulturell feiring av homomiljøet. Resultatet ble en kombinasjon av begge deler. Politikk, feiring og fest var alle del av Pride-ukene rundt om i USA. I New York og Los Angeles bar marsjene preg av både tradisjonelle politiske protester og feirende festelementer. Likevel var det en forskjell mellom de to. I New York var det politiske budskapet en viktigere del av marsjen enn i Los Angeles. De som organiserte marsjen i New York var bekymret for at den skulle bli en karnevalesk parade om de tok i bruk diskomusikk og flamboyante antrekk. Dette var ikke en bekymring i Los Angeles. Dermed var ikke protesten nedover Hollywood Boulevard en marsj, men en parade. Det var flagg, flåter, klovner, høy musikk, muskuløse menn og kor som sang. I avisa *The Advocate* rapporterte de om at det var fem flåter, der den ene hadde en homofil mann festet til et kors og en annen flåte med en minst like provoserende stor krukke Vaseline. Med dette utfordret paraden i Los Angeles den dominerende kulturens heteronormativitet på en tydelig måte (Peterson et al., 2018, s. 20). Selv om de ble gjennomført på forskjellige måter hadde både New York og Los Angeles noe til felles; de viste åpent og tydelig frem homofile og lesbiske uten at deltakerne måtte tilpasse seg til storsamfunnets normer og forventninger (Peterson et al., 2018, s. 21).

De første Pride-marsjene fra 1970 er historiske begivenheter som var viktige i formingen av en bevegelse for lesbisk og homofil identitet. Dette var første gang i historien at en stor mengde homofile og lesbiske åpent uttrykte sin seksualitet, uten å tone ned det skeive ved seg selv. Utover 70-tallet ble de amerikanske minnemarkeringene av Stonewall-opptøyene både større og flere. I løpet av fire tiår etter 1970 har det blitt over 100 byer i USA med Pride-parader, i både store og mindre byer (Peterson et al., 2018, s. 21). I de mer LHBTQ-vennlige byene skjedde det en endring i løpet av 80- og 90-tallet. Den festliknende feiringen tok mer plass og med det ble det politiske fokuset tilsidesatt. Det var også nå Gay Pride ble tatt i bruk som tittel for paradene. Tidligere var de kjent som «homofil frigjøring»

og «homofil frihet». Til sammenlikning er Pride-begrepet et mer diffust begrep om hva det dreier seg om sett fra et politisk perspektiv. Gay Pride-feiringene ble bare større og større i løpet av disse tiårene, med hundretusenvise deltakere i storbyer som San Francisco og New York. I de store paradene var det både flåter, dansere, drag artister og musikkanlegg. Med paradenes vekst ble også bedrifter interessert i å bidra som sponsorer (Peterson et al., 2018, s.22). Siden det måtte en vekst til for at sponsorer skulle bli interesserte kan det stilles spørsmål ved bedriftens intensjoner; vil de bare tjene penger på skeive, eller er de genuint opptatt av LHBTS-personer sine rettigheter? Som en utbrodering av Pride-paradene har det oppstått liknende begivenheter både som del av de eksisterende paradene, men også tilleggseventer. På 1970-tallet var det egne marsjer for lesbiske i San Francisco, men de fikk ikke ordentlig fotfeste før den første *Dyke March* ble holdt i Washington, D.C i 1993. Andre byer satte opp egne marsjer for lesbiske samme år, og de har siden blitt en tradisjon. Grunnen til at marsjer med fokus på lesbiske har oppstått er fordi de ønsker økt synlighet, i tillegg til at flere lesbiske opplever at Pridefeiringer domineres av hvite homser. Det har også blitt holdt festivaler ved navn Gay Shame - altså «homofil skam» - som direkte kritiserer kommersialiseringer av Pridefestivalene i det de har blitt mer allmenne. I 1998 boikottet skeive aktivister Prideparaden av denne grunnen og holdt sin egen Gay Shame festival (Peterson et al., 2018, s.23).

Dyke - et skjellsord
brukt for lesbiske.
De har tatt ordet
tilbake som ett ord
lesbiske kan bruke om
hverandre

Pride eksporteres til Europa

Med sitt amerikanske utgangspunkt har Pride-konseptet blant annet spredd seg til Europa. Arrangementer som minner om Pride dukket opp allerede på 70-tallet i Europa, hovedsakelig i Storbritannia (Peterson et al., 2018, s.23). De årlige Pride-paradene i Europa har kommet fra den årlige amerikanske tradisjonen og dens format. Konseptet med å «komme ut av skapet» stammer også fra USA, i tillegg til det symbolske regnbueflagget brukt i Pride-paradene verden over (Peterson et al., 2018, s.24). Boka *Pride Parades and LGBT Movements* tar for seg landene Italia, Mexico, Nederland, Polen, Storbritannia, Sveits, Sverige og Tsjekkia. Det er ikke rom i dette masterprosjektet for å gå hvert land i sømmene på samme måte som USA, som på mange måter utpeker seg som det viktigste bakteppe for Pride slik vi kjenner det i dag, blant annet på grunn av det nevnte Stonewallopprøret i New York som fungerte som en katalysator for Pride-marsjene. Likevel vil jeg dra frem noen punkter fra Abbey Peterson sitt kapittel som ser på likheter og ulikheter mellom hvordan Pride foregår i de sju europeiske landene og Mexico. Peterson siterer Ken Plummer som har observert at homofile og lesbiske bevegelser har mange fellestrekk over hele verden. Han hevder homoseksualitet er blitt globalisert (Peterson, 2018, s.71). Blant annet i internasjonale medier og på internett kan man finne eksempler på det som kalles for en konseptualisering av hva en homofil identitet er. Det kan være symbolske eller uttrykksfulle former for skeiv kultur, nasjonale LHBTS-bevegelser eller internasjonale LHBTS-organisasjoner som er ute etter samfunnsendringer. Ifølge Peterson har de funnet ut at det er flere likheter i landene de har undersøkt. På tross av landegrensene fant de likheter som tema og mål, strategier og taktikker og kulturelle ideer og diskurser i landenes Pride-parader. Spesifikke likheter er konseptet med å

«komme ut av skapet», paradens format og bruken av regnbueflagget (2018, s.71-72). De kaller disse for kulturelle ankere (2018, s.73), som for meg blir en visualisering av at man kan være lenket til det samme utgangspunktet uten at man er i samme båt. Disse ankrene er med på å gjøre Pride-parader til arrangementer som lar seg gjenkjenne internasjonalt, ved at de har blitt spredd gjennom internasjonale medier, aktivister og organisasjoner (2018, s.84). Første mai dras frem som et liknende eksempel på noe som spenner internasjonalt. Som Pride-paradene er *arbeidernes internasjonale kampdag* et globalt fenomen som deler liknende elementer i landene dagen markeres i. Likevel bærer de preg av å være satt i en nasjonal eller lokal kontekst, om den så er politisk eller kulturell. Med dette argumenterer de heller for at det er en «tynn sammenheng» (*thin coherence*) mellom feiringene, selv om de forholder seg til noen like holdepunkter. Denne tynne sammenhengen gir også rom for at arrangører og deltakere kan legge ny og egen kulturell mening i sine tilstelninger. De påpeker for eksempel at sosiale praksiser kan likne hverandre, selv om de har varierende symbolsk verdi. De hevder at LHBTs politikk bare delvis er formet av globalisering, mens de i bunn og grunn er formet i en nasjonal og lokal kontekst. Dette mener de er grunn til at forskjellige land og steder uttrykker identitet, politiske mål og kulturelle handlinger på ulikt vis (Peterson, 2018, s.73).

Regnbueflagget

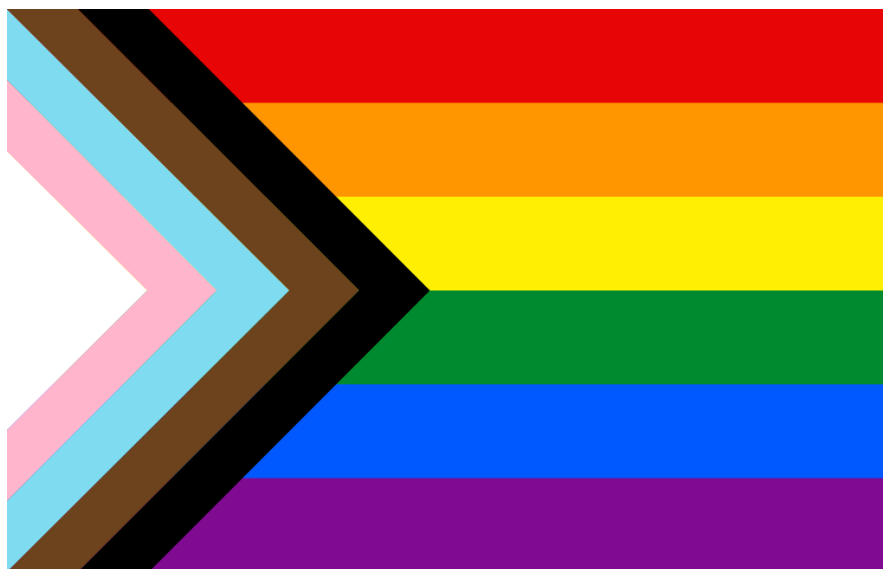
Som et av ankersymbolene for Pride-feiringer internasjonalt – og et tydelig visuelt ett – vil jeg gjøre rede for regnbueflagget. Fargene i flagget er også med i utformingen av masterprosjektets praktisk-estetiske del. Flagget står for skeivt mangfold og inkludering og blir benyttet som et symbol for homobevegelsen, ikke bare i Pride-sammenheng. I dag har den mest brukte varianten av flagget seks striper, men det har vært variasjoner av det siden det først ble tatt i bruk (Berge, Regnbueflagget, 2020). I sammenheng med Pride i Norge skriver Berge at regnbueflagget kanskje er det viktigste symbolet for feiringene. Flagget symboliserer mangfold, livsglede, livsmot og kamp (Berge, Pride, 2017). Det har det representert siden Gilbert Baker skapte det for paraden i San Francisco i 1978. I sin første utgave hadde flagget åtte striper der hver farge symboliserte noe eget:

Rosa – Seksualitet
Rød – Liv
Oransje – Helbredelse
Gul – Sola
Grønn – Naturen
Turkis – Kunst
Indigo – Harmoni
Fiolett – Ånd

I 1977 ble Harvey Milk folkevalgt i USA, som den første åpent homofile. Både Milk og Baker bodde i San Francisco, så Milk oppfordret Baker til å skape et positivt symbol for det homofile og lesbiske miljøet. Tidligere var den rosa trekanten nazistene markerte homofile fanger i konsentrasjonsleirene med et viktig symbol, men det førte også med seg en rekke negative konnotasjoner. Flagget ble tatt imot med begeistring under *Gay Freedom Day*-paraden i San Francisco i 1978. Før paraden ble flagget satt i masseproduksjon, og allerede da «forsvant» rosafargen ut av flagget fordi fargen ikke var tilgjengelig i produksjonen. Harvey Milk ble drept i 1978 og i 1979 ville arrangørene av paraden hedre Milk ved å dele flagget i to; en halvdel på hver side av paradegata.

For at de skulle få et jevnt antall farger ble indigo tatt ut av flagget og det var seks farger igjen. Disse seks fargene er de som er å se i dagens mest brukte versjon av flagget: rød, oransje, gul, grønn, blå og lilla (Berge, Regnbogeflagget, 2020).

I dag finnes det mange varianter av regnbueflagget, og det omfavner mer enn bare homofile og lesbiske, men alle innunder LHBTS-forkortelsen. Det finnes for eksempel egne flagg for lesbiske og transpersoner, men også mer kultur og fetisjbaserte som et bamseflagg og lærkulturflagg. Likevel blir regnbueflagget sett på som et symbol for mangfold i det skeive miljøet, men Berge hevder at variasjonene i utformingen av flagget tyder på et behov for å markere separate identiteter innad i det skeive miljøet (Regnbogeflagget, 2020). I 2018 skapte Daniel Quasar en variant av flagget som setter fokus på de som er minoriteter innad i det skeive miljøet. På flagget under er de hvite, rosa og lyseblå stripene hentet fra trans Pride-flagget, mens den brune og svarte stripa er for å representere tilsvarende hudfarger. Flagget er døpt «Progress Pride Flag» (figur 4) og viser til at kampen for skeive ikke er fullverdig uten fokus på skeive minoriteter (Lang, 2020).

Figur 4. Progress Pride flag, basert på Daniel Quasar' design fra 2018 ved å kombinere Philadelphia-flagget, trans Pride-flagget og brunt og svart. 2020, av Paul2520. CC BY-SA 4.0

Hvem deltar på Pride?

I boka *Pride Parades and the LGBT Movements* har Magnus Wennerhag sett på statistikk over hvem som deltar under Pride i de åtte landene tidligere nevnt. Denne undersøkelsen gir et overblikk på hvem som deltar på Pride i de forskjellige landene, sett opp mot landets generelle befolkning. Det finns ingen liknende undersøkelse gjort for Norge eller Oslo og studien peker på noen tendenser som kan virke gjeldene for flere land utover de åtte utvalgte, så derfor velger jeg å kort presentere noen av deres funn. Basert på kjønn er det ganske jevn deltakelse mellom kvinner og menn, men menn er litt mer representert. Det er likevel lokale variasjoner. Svært få definerer seg selv som andre kjønn enn mann og kvinne, med høyest prosentandel av ikke-binære i Sverige (6 prosent) og Storbritannia (5 prosent) (Wennerhag, 2018, s.97). Hva gjelder alder er deltakerne generelt sett unge med to av fem

deltakere under 30 år, og fire av fem deltakere under 50 år. I land med mindre aksept eller åpenhet for LHBTS-personer er det generelt sett flere unge enn i land med større aksept for skeive. Dette gjaldt ikke paradene i Stockholm og Göteborg, der det var en høy andel unge deltakere selv om landet er et av de mest LHBTS-vennlige i studien (Wennerhag, 2018, s.92). Sverige er det landet som faller seg mest naturlig å sammenlikne Norge med av geografiske og kulturelle årsaker fra landene i undersøkelsen. Likevel vil jeg ikke påstå at dette betyr at det er likt i Norge og Sverige, men vil bemerke meg at det kunne vært interessant å se på.

Middelklassen er overrepresentert med 22 prosent sammenliknet med den generelle befolkningen, mens arbeiderklassen er underrepresentert med 31 prosent. Generelt sett er prosentandelen utenlandsfødte rundt samme nivå som de nasjonale befolkningene generelt. De påpeker at det kan være vanskelig å skille mellom dem som faktisk bor i landet fra de som bare er på besøk. Sistnevnte er kanskje turister som er der for å ta del i det landets Pride-parade (Wennerhag, 2018, s.93). Der statistikken oppsummerer alder, utdanning og yrke konkluderes det med at deltakere i Pride-parader oftere er mye yngre, mer utdannet og i middelklasse-yrker enn den generelle befolkningen (Wennerhag, 2018, s.94). Presidenten i Zürich Pride Association påpeker at paradene er veldig viktige for yngre mennesker som del av deres «komme ut av skapet»-prosess. At mange folk viser seg frem som åpent skeiv i paraden mener han er hjelpsomt for de som er i denne prosessen. En av de som organiserer Stockholm Pride legger vekt på at paraden og festivalen er et trygt sted for de som er unge og usikre på seg selv. Det er viktig for dem som organiserer paradene å mobilisere de unge, spesielt i land der det å være skeiv er forbundet med skam. Deltakelsen kan hindre fremtidig sårbarhet hvis man først i voksenalder forsøker å definere egen seksualitet og eget kjønn (Wennerhag, 2018, s.96-97).

Undersøkelsen ser også på Pride-deltakernes politiske engasjement og medlemskap i diverse politiske organisasjoner. Generelt sett er deltakere av Pride-paraden mer interesserte i politikk enn den generelle befolkningen. De er også oftere medlemmer i politiske partier og organisasjoner som kjemper for kvinner og miljøet enn den generelle befolkningen. Hva gjelder politisk deltakelse er det stor forskjell mellom den generelle befolkningen og deltakerne. I løpet av det siste året hadde 69% av Pride-deltakerne tatt del i en demonstrasjon (Wennerhag, 2018, s.103). Oppsummert sett viser deres studie at Pride-deltakere ikke nødvendigvis er som «alle andre» sett i et sosialt og politisk perspektiv opp mot den generelle befolkningen. Noen grupper er overrepresentert samtidig som disse gruppene også gjerne er overrepresentert i andre demonstrasjoner og politisk deltakelse generelt. Likevel påpeker undersøkelsen en utbredt variasjon blant deltakerne, og de viser både til mangold og at LHBTS-personer finnes i alle samfunnets ledd (Wennerhag, 2018, s. 121).

Prides betydning for deltakerne

Ifølge Mattias Wahlström sitt kapittel i *Pride Parades and the LGBT Movements* ser Prides deltakere på Pride-paraden både som et apparat for å oppnå politisk eller sosial forandring og en måte å opprettholde verdier på eller for å uttrykke egen sosial identitet. Fra et følelsesladd perspektiv kan en parade bli sett på som en mulighet til å søke eller å uttrykke opplevelsen av spesifikke følelser. Denne følelsen kan kalles *Prides følelse* (Wahlström, 2018, s.193). Det Wahlström var ute etter å avdekke var individuelle erfaringene Pridedeltakerne sitter igjen med etter å ha deltatt i Pride som en kollektiv helhet. I undersøkelsen forholder han seg til 13 kategorier for deltakelse. Eksempler på disse er protest, vise støtte, tradisjon, møte venner, vise identitet og følelsen av fellesskap (Wahlström. 2018, s. 205).

Et viktig poeng er hvordan Pride står sterkt blant de som deltar for første gang, og kan oppleves som et vendepunkt i livet for noen. Hovedfokuset for undersøkelsen var å få en forståelse av graden av protest blant deltakerne. Dette var vanligere blant kvinner og yngre deltakere, i tillegg til generelt venstreorienterte deltakere (Wahlström, 2018, s. 206). Sverige skilte seg ut som et LHBTS-vennlig land fordi deltakerne i stor grad var politiske i sin deltakelse. Ifølge Wahlström kan dette tyde på at land der LHBTS-bevegelsen har kommet langt bruker sin tidligere suksess som et springbrett for å videre utfordre normene for seksualitet, kjønn og romantiske forhold. Som nevnt i den historiske innføring i den norske homobevegelsen kan navneskiftet på FRI tyde på at noe av det samme gjelder i Norge. Dette er sammenliknet med paradene i Haarlem i Nederland og London i Storbritannia som opplevdes mindre politiske til tross for at byene ansees som LHBTS-vennlige. Likevel påpekes det at det er flere motiver enn kun «protest» som kan tolkes som politisk, og generelt sett oppleves de fleste paradene som politiske arrangementer av deltakerne sine (Wahlström, 2018, s. 208-209).

Homofil mote

I denne delen av kapitlet ønsker jeg også å gi en introduksjon til hva homofil mote er og har vært, og hovedgrunner som kan forklare dette. Jeg vil videre spesifisere at jeg avgrensner homofil mote til skeive menn, siden herremote er mitt fagområde som nevnt i prosjektets innledning. Teoretikeren jeg vil lene meg på her er hovedsakelig Shaun Cole og boka hans *'Don We Now Our Gay Apparel' Gay Men's Dress in the Twentieth Century* fra 2000. Jeg vil også innom boka *A Queer History of Fashion: From the Closet to the Catwalk* fra 2013 av motehistorikeren Valerie Steele. Denne boka ble skrevet for en utstilling ved samme navn. På slutten av kapitlet er jeg også innom skeiv mote i dag og skeiv aktivistisk mote, som dekker noe bredere enn kun homofile menn. I introduksjonen til boka *A Queer History of Fashion* stiller Valerie Steele mange spørsmål rundt homofile og mote. Har homofile menn et spesielt forhold til mote? Eller er dette bare en stereotypi? Cristóbal Balenciaga, Christian Dior, Yves Saint Laurent og Alexander McQueen er et knippe store designere som alle var homofile menn – er det med det sagt at de fleste mannlige designere er homoser? Mote og stil har vært en viktig del innad i LHBTS-miljøet, både før og etter Stonewalloppptøyene. Steele skriver at det har vært overraskende lite publisert om hvordan *haute couture* har vært et visuelt område for produksjon av homofil kultur. Hun hevder at hvis man ser på motehistorien med et skeivt blikk, kan man se hvor sentral homokulturen har vært i skapelsen av moderne mote (2013, s. 7).

Haute couture - "Høy mote" på fransk. Denne moten er dyr, eksklusiv og sydd for hånd.

Den homofile moten på starten av 1900-tallet

I løpet av 1900-tallet har homofile menn brukt klær for å signalisere til hverandre at de er homofile. Det var både menn som kledde seg i kvinneklær og menn som etterliknet dem fra høyere klasser i samfunnet med subtile endringer som var tegn på skeivhet. Selv om homofile passet på å ikke vise seg for tydelig frem de første tre tiårene av 1900-tallet, var ikke dette en stopper for seksuell aktivitet mellom menn.

Klær ble brukt for å signalisere at man var ute etter en sexpartner. Selv om homofile kledde seg i kvinneklær var ikke dette nødvendigvis et uttrykk for homofile lyster, men heller et tegn på at man var tilgjengelig. Mye tyder på at de fleste homofile menn følte seg tiltrukket av maskuliniteten blant arbeiderklassemenn (Cole, 2000, s.20). Dette mener jeg viser seg enda tydeligere i den andre halvdel av 1900-tallet, men først er det viktig å nevne et slags vendepunkt for mange homofile menn. Da homofil frigjøring ble en større offentlig debatt i Storbritannia og USA begynte homofile menn å innse at de ikke var nødt til å kle seg selv feminint eller etter samtidens hegemoniske retningslinjer for å vise seksualiteten sin. Militæruniformen ga homofile noe nytt å gjøre til sitt eget. De som hadde tjenestegjort hadde denne uniformen lett tilgjengelig, og kunne med det legge til sine egne skeive detaljer etter smak og behag. Familiemedlemmers klær som hadde vært brukt i militæret ble tilnærmet stjålet av homofile menn, der noen valgte å bruke dem som de var mens andre farget de om i mer kledelige farger (Cole, 2000, s.21). Det er heller ikke til å komme bort ifra konnotasjonene som ligger i bruken av uniform. Uniformen representerer noe maskulint som var tøft og primitivt (Cole, 2000, s.19). Det er nærliggende å tenke på uniform som noe brukt av menn med makt i mannsdominerte felt som militæret og politiet. Mennesker man «skal» ha respekt, og muligens ærefrykt for. Det er kanskje ikke så rart at uniform med det ble en av flere maskuline stereotypier homofile har spilt videre på siden. Blant annet ble uniformen brukt av sjømenn populær, med sin firkantede, dype utringing og bukser som strammet godt over midjen og hoftene. Generelt sett ble maskuline arbeidsklær både brukt i hverdagen og i mer fetisjerte settinger (Cole, 2000, s.22). Dette var plagg som lot den maskuline kroppen komme til syne.

I London på 40- og 50-tallet slo en ny-Edvardiansk look an blant homofile (Cole, 2000, s.22). Inspirert av unge menn i den elegante overklassen var dette en måte å ta en utdatert stil fra overklassen og bruke den til å vise et ønske om en høyere stilling i samfunnet. Plaggene skulle se skreddersydde ut, med lange frakker, bukser som smalnet inn over ankene og for små bowlerhatter som skulle sitte fremover på hodet. De kledde seg rett og slett for å virke velstående, i sterk kontrast til den hverdagslige militærlooken som bredte seg på den andre siden av Atlanterhavet (Cole, 2000, s.23). For å kort oppsummere den generelle tendensen blant homofile i første halvdel av 1900-tallet var det et ønske om å fremstå som om de var av høyere klasse. Homofile menn som var del av en høyere klass kunne inneha privilegiet å kjøpe seg aksept, for eksempel ved å munge seg i bohemske miljøer der det å skille seg ut ikke ble sett ned på. Middelsklassens homofile søkte oftere etter å passe inn i samfunnet ved bruk av maskuline virkemidler, selv om den feminine fairy-stereotypien for mange var et dominerende bilde på homofili (Cole, 2000, s.24).

Den maskuline moten

Før jeg gir et overblikk over de feminine stereotypiene assosiert med fairy-begrepet, ønsker jeg å gjøre rede for flere maskuline tendenser som bredte seg i den andre halvdel av 1900-tallet. Kloner ble kallenavnet på en rekke dominerende trender

Gender fuck - en forvirring eller overdrivelse av kjønn, som å blande herreklær og dameklær

som lente seg på machokultur. 60-tallet kan sees som starten på en seksuell frigjøring og med det begynte menn å stille spørsmål ved sin rolle i som mann. *Gender fuck* ble for radikalt for de fleste homofile og de ønsket at samfunnet skulle få et annet syn på dem enn at de bare var feminine. De så derfor til maskuline arketyper for inspirasjon. Som følge av dette fikk homokulturen grobunn for en maskulinisering (Cole, 2000, s. 93). Cowboyen med sine westernboots og frynsete skjorter, motorsyklisten med lær fra topp til tå og tømmerhuggeren i rutete flanellskjorter og høye boots med snøring var blant disse arketyper. Cowboyen levde livet som en «mann i en manns verden», motorsyklisten representerte ekstrem, rebelsk maskulinitet og tømmerhuggeren bygde muskelkraft i sitt arbeid ute i skogen med andre menn. Kombinasjonen av hva de gjorde og hvordan de så ut, definerte noe dypt maskulint i det amerikanske samfunnet. Plagg som rette jeans, rutete skjorter, hettegensere, bomberjakker og arbeidsboots med snøring ble brukt av de homofile for å føle seg maskuline. Plaggene representerte tøffhet, styrke og aggresjon for den generelle Amerikaner. Den generelle mannlige amerikaner ville derimot vært livredd for å bli antatt å være homofil. Så selv om de homofile spilte på machokulturen var det spesielt én forskjell som skilte dem fra heterofile: Et øye for detaljer. Shaun Cole gjengir et tydelig, billedlig eksempel der «Frank» står som navnet på en homofil mann.

Frank looked like a well-groomed lumberjack. Everything he wore was tailored and matched. His jeans and plaid Pendleton shirt fit perfectly. His black, wool, watchman's cap matched his black Levis and the black in his shirt. His red thermal undershirt matched the red in his shirt. The brown in his leather belt matched the brown in his hiking boots. No real lumberjack ever looked so well put together, so coordinated in color, his outfit fitting so perfectly (...). (Cole, 2000, s.95)

Uten å ha hogd ned et eneste tre symboliserer Frank tydelig en tømmerhugger, men looken er for gjennomført til å være en faktisk tømmerhugger. Plaggene var så bevisst brukt at man kunne se skillet mellom hvem som var en «ekte» tømmerhugger og en «klone». Plaggene var gjerne trange for å fremheve arbeidet lagt i kroppen under. Klonene ga plaggene en ny, erotisert og seksuell betydning. Antrekkene ble rett og slett brukt for at man skulle virke attraktiv for andre menn (Cole, 2000, s. 95). Det var spesielt i storbyer som New York og San Francisco at klonestilen fikk fotfeste, med senere spredning til London. Samtidig som stilen gjorde det lettere å virke attraktiv for andre homofile menn, så fungerte den også som en type selvbeskyttelse: Før stilen ble ordentlig trendy og typisk for homofile, trodde man for eksempel at skinnjakke var noe brukt av tøffe menn som var ute etter trøbbel. Dette kunne skape uro blant heterofile så de holdt seg unna, mens de homofile skjønte hva denne skinnjakka egentlig betydde (Cole, 2000, s. 96).

Det gjaldt å bruke 501 jeansen fra Levi's, ha riktig farge på den rutete skjorta og sko i riktig stil. Med andre ord var det en veldig bevisst og gjennomført måte klonene kledde seg på. Hvis man gikk med feil bukse eller genser var man ikke bra nok for

klonene og man kunne oppleve at man ikke ble sett som attraktiv, eller sett i det hele tatt (Cole, 2000, s. 98). Klonene skapte også et kodesystem for å symbolisere spesifikke seksuelle interesser. Hvor man plasserte nøklene på beltet sitt symboliserte én ting, mens fargen på lommestørkleet i baklomma symboliserte noe annet. Om lommestørkleet var plassert på høyre eller venstre side hadde også noe og si, så det gjaldt å kjenne sine koder (Cole, 2000, s. 99). Hal Fischer var spesielt opptatt av dette og dokumenterte homofile menn på gata i San Francisco på 70-tallet i boka *Gay Semiotics* fra 1977. Der viser han til betydningen av plaggene de har på seg og hva man kan lese ut av detaljene. I tillegg gir han en god gjennomgang av blant annet cowboy-looken, den mer urbane, velklede homofile og lærtypen. Heterofile menn følte seg truet av hvordan de homofile mennene var så overdrevent macho i sin maskulinitet at de selv satte spørsmål ved egen seksualitet. Selv om homofile skilte seg ut ved at klesstilen var så nøye gjennomført, ble klonestilen til slutt godt kjent blant de heterofile. Hvem som helst med skinnjakke eller Levi's-jeans kunne i teorien bli feiltatt for å være homofil. Til slutt kan man si at klonestilen så sin ende da den også ble allmenn blant heterofile. Shaun Cole gjengir Andrew Hollerans beskrivelse av hvordan klonenes død kom da «boys from Long Island came into town with their girlfriends on Saturday nights in bomber jackets and plaid shirts, their keys hung on the right side of their belts, like homosexuals looking for a top man» (Cole, 2000, s.101). Symbolikken plaggene en gang var tillagt ble hvisket ut og det var ikke så lett å se hvem som var homofile lenger. Klonenes konsept med å overdrive det maskuline levde videre i andre former gjennom tiårene som kom, og består fortsatt – på godt og vondt vil noen kanskje si.

Den feminine moten

Selv om mange homoser valgte å spille opp sine maskuline trekk, var det også de som følte seg mer hjemme i det feminine. På slutten av 1800-tallet begynte det sakte men sikkert å tre frem en kobling mellom homofili og estetisk sans, spesifikt etter rettsavhøringene av Oscar Wilde i 1895. Han var en britisk-irsk forfatter som ble dømt for seksuelle forhold med andre menn (Smidt, 2019). Wilde og hans omgangskrets hadde blant annet symbolisert sin seksualitet med en grønn nellik (Cole, 2000, s.4), i tillegg til å være moteriktig og elegant i sitt uttrykk. Den feminine homosen var synlig gjennom hele 1900-tallet, og ble for mange en rollemodell i utformingen av egen homofil identitet. Den feminine måten å oppføre og kle seg på skapte rom for dem som falt utenfor samfunnets kjønnsnormer, i tillegg til dem som ikke kjente seg igjen de seksuelle rollene de følte seg tvunget inn i. De feminine homosene ble kalt *fairy* på engelsk, som jeg videre vil oversette til *fe* på norsk. Likevel var det også flere homofile som så ned på dem som valgte å være visuelt feminine og flamboyante, og med det ga avkall på sin maskulinitet. Derimot var det mange homofile menn som tok det som en selvfølge at å være feminin var et tegn på å være homofil. Både for å tydeliggjøre egen identitet for seg selv og andre lot flere seg påvirke av feminine og kvinnelig væremåter og interesser (Cole, 2000, s.31). Heterofile menn lot seg til og med tiltrekke av enkelte homofile menn som dyrket det feminine. Som nevnt tidligere var dette likeså mye et tegn på at de var tilgjengelige for sex som et tegn på homofil identitet (Cole, 2000, s.20). Det var likevel få menn som kun brukte kvinneklær utenfor sikre og private rammer. Bruken av ett enkelt kvinneplagg var mye mer utbredt for å signalisere sin identitet. Røde slips ble en av de best kjente tegnene på homoseksualitet i USA før andre verdenskrig. Rødfargen representerte på denne tiden noe uvanlig og rart, da man helst skulle ha mer konservative farger på slipset. Feene lot seg lettest identifisere ved nappede bryn, røde lepper, et pudret ansikt og bølget, blondt hår. I tillegg var stemmene lyse og bevegelsene feminine (Cole, 2000, s.33). Grunnen til at de valgte å imitere kvinnelige karakteristika kan diskuteres. Cole gjengir Seymour

Kleinberg sin perspektiv tror at det var en form for solidaritet med sine søstre, siden de også levde i et mannsdominert og maskulint samfunn (Cole, 2000, s.34). Quentin Crisp mente derimot at kvinner var naturlig bevisst sin femininitet, så derfor måtte homofile menn virkelig jobbe for å vise seg selv som feminine (gjengitt av Cole, 2000, s.34).

For mange var det å *bli en fe* et første steg inn i utforskningen av en homofil identitet da den var lett å fange opp og skapte rom for å utforske sitt eget kjønn seksuelt og visuelt. Fe-looken var en tydelig måte å være homofil på, så den skapte en felles identitet og følelsen av å være del av en større gruppe, noe mange homofile var på søken etter (Cole, 2000, s. 34). Likevel var det flere som gikk videre til andre stiluttrykk når de fikk en bredere forståelse for alle alternativene man hadde å identifisere seg med (Cole, 2000, s. 31).

(...) I let my hair grow long and I dyed it, shaved my eyebrows off and put eye mascara on and all sorts and I went really effeminate. In fact I used to say "She's a screaming queen". Well, that's what I was, and I thought, marvelous...you know, there's somebody else like me after all" - BBC Radio "Male Homosexual" (Cole, 2000, s. 35).

Sitatet over er gjengitt i Coles bok og er hentet fra en radiosending fra BBC, sendt 6. januar 1964. Det viser tydelig hvordan en homofil mann følte seg som en del av noe større etter å ha funnet noen andre som seg selv. Hva jeg leser mellom linjene er en følelse av frigjøring og samhold i utforskningen av egen identitet og seksualitet. Likevel var det flere homofile som kledde seg mer konvensjonelt, og som tok avstand fra de feminine, åpenlyse homsene. Mange homofile menn hadde ingen seksuell interesse for feene, men å befinne seg i deres omkrets var en måte å komme seg inn i den mer eller mindre skjulte subkulturen homofile vanket i. De som ikke selv var feminine ønsket å bli kjent med de feminine fordi de visste i det minste med sikkerhet at de også var homser (Cole, 2000, s. 35). Det var ikke lett å leve som feminin homse; de møtte både avvisning i eget miljø i tillegg til å kunne bli arrestert. Både i London og New York kunne man arresteres for å bruke kvinneklær eller sminke. Selv om en homofil mann kledde seg hovedsakelig «normalt» kunne en feminin oppførsel være nok til at politiet stoppet han på gata. I de tidlige 1960-åra i New York kunne man driste seg til å sminke øynene etter samtidens dådyrøyne-trend, men det lureste var å holde seg til eyeliner og mascara. Smykker og kvinneklær var nok til å bli bortvist fra homseklubbene og arrestert av politiet. Barene risikerte å miste skjenkebevilgningen sin om de ble tatt med flamboyante homser i lokalene sine (Cole, 2000, s. 37).

Selv om feminine klær og væremåter for unge homofile menn i Storbritannia besto gjennom 60-tallet og inn på 70-tallet, skulle det vise seg at også en god del av tegnene på homofili vill forsvinne ved at moten deres ble allmenneie. 60-tallet endret motebildet for menn i den grad at flere farger ble akseptert, lengre hår kom på moten og feminiserte stiler generelt tok over. Det holdt ikke lenger å ha være en fargerik homse med trange bukser og langt hår, når alle andre også hadde det. Det førte til at homofile menn dro moten til mer ekstreme ytterpunkter: Discobootsene ble høyere, slengen på buksa ble videre, fargene ble sterkere og håret ble villere. Blonder, sateng og pels var ikke uvanlig å se når stilen skulle overdrives på alle måter (Cole, 2000, s. 37-38). Selv om den feminine homsen ble mindre vanlig utover 70-tallet var et mindre maskulint uttrykk godt befestet i homofil kultur og fortsatte å påvirke livet til mange homofile menn. Den feminine moten ble sett ned på av de maskuline

homsene fordi de mente det forsterket samfunnets stereotypier om homofile, men for mange var en feminin klesstil et politisk trekk i kampen for likestilling. Dette bekrefter på et vis at homokulturen er mangfoldig, med flere uttrykk å kle seg etter. Cole oppsummerer kapittelet om feminine homofile med å påpeke at det å være homofil burde i seg selv gi rom for å tre ut at forventende retningslinjer for klesstil og oppførsel (Cole, 2000, s. 39).

Homofil mote i det 21. århundre

Som den historiske gjennomgangen av maskuline og feminine måter homofile har kledd seg på viser, har de valgt å kle seg både heteronormativt kjønnspassende og upassende. Motsetningene mellom det feminine og det maskuline står sterkt. I det post-moderne samfunnet vi nå lever i foreslår antropologen Ted Polhemus at subkulturell mote har blitt som et supermarked der det kan velges fra hyllene etter smak og behag. Resultatet av dette er klesstiler der det er brukt elementer fra forskjellige stiler og identiteter for å poengtere - eller tvert imot å maskere – den personlige identiteten man ønsker å vise omverdenen (Polhemus gjengitt i Cole, 2000, s.186). Det ble påstått i 1993 av forfatteren Michael Bracewell at de var inne i et tiår der de tydelig homofile kodene ble diffuse. Moten var ikke lenger et spørsmål om «homo eller hetero» på dette punktet. Datidens stil ble heller tilpasset individets seksualitet. Likevel påpeker Cole at mote og stil fortsatt brukes av mange for å skille seg ut om det så er som individ, del av en gruppe eller begge deler på samme tid. Til slutt hevder han at mange homofile menn ikke lenger føler et behov for å definere identiteten sin gjennom klær, mens andre bevisst benytter seg av klær. Det er ikke til å komme unna at homofile menn mot slutten av 90-tallet fortsatt var interesserte i klær, men at den nå var blitt mer individuell enn tidligere med rom for flere stiluttrykk (Bracewell gjengitt i Cole, 2000, s. 189). Valerie Steele intervjuet motekommentatoren Simon Doonan i 2012 om skeiv stil fortsatt finnes i en tid der flere menn bryr seg om mote og utseende. Han hevder at det er vanskeligere å peke ut en skeiv estetikk, fordi motens landskap er mer kaotisk. Doonan mener å se homofil innflytelse i reklamekampanjer der menn er mer pyntet enn før (Steele, 2013, s. 71). Begrepet metroseksuell oppsto på 2000-tallet og beskriver en mann som er villig til å bruke tid og penger på utseende sitt. Skjønnhets- og velværebransjen så sitt snitt til å markedsføre dette mot menn, med fotballspilleren David Beckham som prakt eksempelar på den metroseksuelle mannen (Blanco, 2019, s.110).

Avslutningsvis vil jeg benytte meg av en bok utgitt i 2020 for å dra linjene nesten helt til nåtiden. I det avsluttende kapittelet skrevet av kunst- og kjønnsforskeren Leena-Maija Rossi og moteprofessoren Hazel Clark tar de for seg noen sentrale endringer i motebildet i 2015. Det tar ikke for seg homofile spesifikt, men det sier noe om de generelle tendensene rundt kjønn, legning og klær. Som nevnt i de forrige avsnittene har den homofile moten blitt mer diffus med årene, så på grunn av dette ser jeg det nyttig å ta med seg mer generelle tendenser i motebildet. Clark og Rossi hevder at 2015 var et avgjørende år for kjønn og identitet i moteindustrien, spesielt i USA og vestlige land. Dette var fordi feminine og maskuline standarder ble lagt mer til side og moten ble presentert som at både menn og kvinner kunne bruke alle typer plagg. Mote er relevant i konstruksjonen av kjønn, så det kan sees som at plaggene er designet på en måte som utfordrer tidligere heteronormative føringer for stil og mote (2020, s. 212). Clark og Rossi har også funnet ut at en strømning i tiden er at mer feminin mote blir tilgjengelig for menn. Det kan argumenteres for at mote har hatt noe å si for formidlingen av kjønn og seksuell identitet, og de konkluderer med at fenomenet de har analysert kan sies å være mer enn en bevegelse innen mote, men del av en større sosial og kulturell prosess som er i gang (2020, s.213).

Homofile Skeive motedesignere i dag

For å dra en linje til det innledende avsnittet der Valerie Steele nevner noen store homofile designere vil jeg kort gjøre rede for noen nyere merker som designer for skeive menn og de som vil leke med sitt kjønnsuttrykk. Her har jeg gjort et utvalg av noen merker som viser til et mangfold i hva homofil mote kan være. Jeg har tatt utgangspunkt i hvordan de presenterer seg på Instagram, da profilene deres gir et raskt men oversiktlig innblikk i deres uttrykk. Som overskriften til dette avsnittet viser til velger jeg å kalle de skeive og ikke homofile. Gjennom forrige avsnitt har jeg blitt oppmerksom på at skeiv er mer dekkende for kjønn og legning nå, og homofil oppleves som for spesifikt.

Spanske Palomo Spain (etab. 2015) og svensk-tyske Lazoschmidl (etab. 2014) er to merker som virkelig dyrker det feminine og homoerotiske i sine kampanjer og design. Palomo Spain har et eksklusivt, skreddersydd og kjønnsflytende uttrykk i sine kolleksjoner. Lazoschmidl designer for den homofile fest-gutten og har et lekent og hverdagslig uttrykk i sitt design. Begge merkene presenterer kolleksjonene sine hovedsakelig på mannlige modeller, men har også hatt kvinner som del av sine motevisninger. Weslah (etab. 2014) er et amerikansk merke der plaggene presenteres på menn og kvinner. Han er spesielt kjent for å kombinere hettegensere med korsetter, ofte dekorert med strass og glitter. Nicola Indelicato (etab. 2014) er basert i Italia og har et avkledd uttrykk fra det mer sensuelle til rent seksuelle. Han designer blant annet mye undertøy og klær i gjennomsluktige tekstiler. Daniel W. Fletcher (etab. 2015) er en britisk designer som av de presenterte har et mer subtilt uttrykk. Han kombinerer mer tradisjonell skreddersydd herremote med elementer fra sport og leker med valg av tekstiler og detaljer for et unikt uttrykk. Dette merket er også unisex. Av de presenterte merkene er det bare Nicola Indelicato som kun har mannlige modeller på sin Instagram profil. Alle de andre merkene har et fokus på menn, men presenterer på kvinner også. Dette stemmer for meg godt med funnene til Clarke og Rossi presentert i forrige delkapittel der de påpeker at klær nå presenteres for bruk av flere kjønn. Merkene oppsto rundt midten av forrige tiår, som også passer med at 2015 er året Clarke og Rossi ser på som et vendepunkt. Dette kan si noe om at homofil mote ikke er lett å peke ut lenger og at individets seksualitet er i fokus.

Skeiv aktivistisk mote

Mote har alltid vært ute etter å ytre seg om samtiden, men fra begynnelsen av 80-tallet begynte skeiv aktivistisk mote virkelig å ta av. Til forskjell fra motens generelle mål om å ytre seg («make a statement») ble det nå skrevet ord og uttrykk på alt fra t-skjorter, skinnjakker, singleter og gensere (Katz, J. D., 2013, s.221). Dette skilte seg fra den tidligere moten som ble brukt for å signalisere til hverandre og omverdenen at man var homofil. Under marsjene og protestene for skeive rettigheter kunne man nå se at aktivistgruppene hadde fått designet og produsert t-skjorter med slagord på. Katz knytter denne nye aktivistmoten opp mot to nøkkelfaktorer. Den ene var at kampen for skeive rettigheter var blitt et større fokus i mediene og at skeiv politikk virkelig begynte å bli en mer samlet kamp enn det tidligere hadde vært. Få ting var så visuelt tydelige som en t-skjorte med et slagord på brystet (2013, s.222). Dette gjorde det lettere å spre budskapet både i mediene og under mindre protester fordi budskapet snakket for seg selv. Skeive innså at de alltid ville være en minoritet i samfunnet, så skeivhet ble et viktig begrep for å samle alle de individuelle identitetene blant skeive. I tillegg til homofile og lesbiske samlet skeivhetsbegrepet alle som viker fra majoritetens normer, om det så var kjønn eller legning som var grunnen. Denne ideologien var samlende og essensen av

skeivhet handlet om å avstå fra det heteronormative. På bakgrunn av dette var ikke aktivistisk mote lenger kun for å dyrke egen identitet, men som bindemiddel for et bredt spekter av aldre, etnisiteter, kjønn, kroppstyper og seksuell legning. Katz hevder at skeive var mer usynlige før de samlet seg under skeivhetsbegrepet. Det var på grunn av denne enigheten at de nå kunne bli synlige og vise seg frem i samfunnet som en skeiv enhet. De skeive t-skjortene som tok i bruk typografi er noe av det mest bemerkelsesverdige innen skeiv aktivisme etter Stonewall, selv om den ifølge Katz sjeldent blir bemerket (2013, s. 224). T-skjorter med typografi brukes fortsatt i sammenheng med Pride, som jeg vil komme inn på i en analyse av Pride-kolleksjoner i masterprosjektets casestudier.

Kapittel 3:

Casestudiene og teoretiske begreper

I dette kapittelet vil jeg presentere casestudiene jeg har gjennomført som del av prosjektet. Først vil jeg presentere intervjuene før jeg så går over til moteanalysene av Pride-kolleksjoner og antrekkene intervjupersonene mine har sendt meg bilde av. Til slutt vil jeg redegjøre for de teoretiske begrepene jeg har sett nærmere på av Bakhtin og Foucault.

Intervjuene

Som del av masterprosjektet var jeg ute etter å undersøke bruk av klær under Oslo Pride. Derfor falt det seg naturlig å gjennomføre intervjuer for å finne ut hva noen deltakere av Pride tenker. Kriteriene for å bli intervjuet var at man definerer seg som skeiv mann og har deltatt på Oslo Pride minst én gang de siste fem årene. Jeg beregnet de siste fem årene som 2014-2019 da det ikke ble en vanlig Pride-feiring i 2020 grunnet koronapandemien. Videre ønsket jeg at de skulle ha ulike måter å uttrykke seg på visuelt, for å skape et mangfold. Fra det enkle og hverdagslige til noe mer unikt og ekstravagant. Dette oppnådde jeg ved at jeg spurte bekjente om forslag til noen å intervju, mens jeg selv tok direkte kontakt med én person jeg hadde kjennskap til uten at vi er å anse som venner eller i samme nettverk. Det var ønskelig at de sendte meg et bilde fra halsen og ned av et antrekk de hadde brukt på Pride. I enkelte tilfeller ble det fremvist bilder under samtalen der fokuset var på personens ansikt eller helfigur. Disse kunne jeg da ikke ta med videre grunnet personvern, men de ga noe visuelt til samtalen som var nyttig, spesielt for de med en mer ekstravagant stil.

Intervjuene var som nevnt i metodekapittelet semistrukturerte. Det var lagt opp til flere områder jeg ville innom i løpet av intervjuet, med noen spørsmål og stikkord som retningslinjer. Jeg benyttet meg av et intervjueskjema under intervjuene der jeg hadde satt opp noen stikkord etter hva jeg forventet å få svar om, som skiller seg noe fra intervjuguiden. Det gjorde det enklere å ta notater underveis. Planen var opprinnelig et gruppeintervju med rom for en samtale mellom intervjupersonene, så de kunne ha stilt hverandre spørsmål uten at jeg måtte ha for stor kontroll på situasjonen, så lenge de holdt seg til tema. Koronapandemien gjorde det mer naturlig å stramme inn intervjuene til enkeltintervjuer der de kunne ta med en bekjent om de ønsket det. Jeg så for meg at å samle flere ukjente i et rom med blant annet krav om avstand ville føles upersonlig og mer fremmedgjørende, og valgte med det å legge fra meg tanken om gruppeintervjuet. Kapittelet er strukturert etter noen tema jeg intervjuet de om. Det gir en oversikt over meningene ytret i intervjuene, samtidig som man lett kan se de forskjellige meningene opp mot hverandre.

For referanse ligger intervjuguiden og intervjueskjema brukt for notater som vedlegg på slutten av masterprosjektet.

Hvem deltar i intervjuene?

De fem intervjuede er homofile menn, mellom 20-40 år. Blant de intervjuede er det noen norske, men også deltakere født utenlands som nå er bosatt i Norge. Jeg ønsket representasjon og mangfold så godt det lot seg gjøre blant mine fem intervjupersoner. Det ble oppnådd ved at de fem personene viser mangfold i etnisitet ved at de kommer fra tre forskjellige nasjoner og det var stor variasjon i hvordan de uttrykker seg visuelt. For å beskytte intervjupersonenes personvern kan jeg ikke konkretisere hvilke land de som ikke er norske kommer fra. Det er viktig å påpeke at dette er fem personers egne meninger, det inkluderer ikke alle meninger for homofile som deltar på Pride, men er et utvalg. Mest sannsynlig er de likevel representative for flere enn seg selv, da Pride er et stort arrangement med mange deltakere. Det er i hvert fall min egen antakelse. Jeg vil presisere at det som er sagt mer mellom linjene vil tolkes av meg inn i sammendraget av intervjuet da man kan mene det samme, men uttrykke seg på forskjellige måter. For flyt og enkelthet videre i teksten vil jeg kalle intervjupersonene mine for 1-5 der det er hensiktsmessig. Dette er for å bevare deres identitet, så nummeret blir som en erstatning for navnet. Der jeg ikke beskriver med tall, er det for at det ikke skal bli for tydelig hvem som har sagt hva, igjen med tanke på personvern.

Hvorfor deltar du på Pride?

Pride oppleves som en viktig, positiv og politisk feiring for intervjupersonene. (3) beskriver Oslo Pride som mer inviterende, sammenliknet med andre Pride-parader han har vært på i andre land. Den skaper rom for å uttrykke seg selv og feire sin skeivhet der alt er lov. De som ikke er oppvokst i Norge legger også trykk på viktigheten av å kunne feire Pride her, da noen kommer fra land der homofili er kriminalisert. En av de som er oppvokst i Norge tror det kan være vanskeligere å være dobbel minoritet, altså en som er både skeiv, ikke er hvit eller har en religion som ikke er kristendom. (1) nølte litt med sin Pride-deltakelse da han tenkte at folk hadde glemt det viktige politiske budskapet som er bakteppe for alle verdens Pride-parader. Likevel forsto han at det var mulig at Pride kunne være en feiring der man hadde det gøy og også der politikk kan være i fokus. For (3) er kampen for LHBTS-personer sine rettigheter hans hjertebar. Her kan man komme sammen om sin annerledeshet og selv om det er fest har mange gått igjennom noen tøffe tak med seg selv. Dette kan skape en kollektiv følelse, der man likevel er unik mener (3). Da (5) snakker om hvorfor han deltar på Pride sier han bare må gjøre det. Han føler at det er det eneste riktige valget. Begrunnelsen er at Pride viser mangfold, er en god sak og skaper felleskap. Oppsummert virker det som at alle ønsker å delta av sammensatte grunner. Både det festlige og feirende ved Pride, i tillegg til det politiske og mangfoldet man vil være en del av. Dette minner mye om forskjellene mellom hva de tenkte i Los Angeles og New York da de arrangerte Pride-marsj for første gang i 1970 som jeg fortalte om i kapittelet om historien til Pride.

Hvordan vil du beskrive din visuelle stil?

Siden jeg ønsket et mangfold blant mine intervjupersoner varierer den visuelle stilen. Noen liker mye farger, mens andre liker mindre farger. Noen liker å kle seg utfordrende, men andre trives mer i noe enkelt. Det ble vektlagt både personlig stil i hverdagen, og stil med tanke på Pride. De fleste trekker frem at de liker å kle seg litt enkelt i hverdagen, uten at de har én veldig spesifikk stil. En av dem brukte ordet hverdags skeiv om sin stil i hverdagslig sammenheng; stilen hans blir skeiv fordi han er skeiv. Detaljer blir trukket frem som en viktig del ved å kle seg. Det skal ikke så mye til før et antrekk gir et annerledes helhetsinntrykk. Det komfortable er viktig i både hverdagen og Pride. T-skjorte og

shorts oppleves som en type standard uniform for Pride basert på disse intervjuene, selv fra de som liker å kle seg mer ekstravagant. I Pride-sammenheng liker samtlige å eksperimentere mer. Flere liker å kle seg ut og sjokkere. Mens andre liker å kle seg ut uten at det er for å sjokkere, men at det kan oppleves sjokkerende likevel. Klær gir mulighet til å feire sin annerledeshet, uansett om man ønsker å bli sett eller ikke. (5) lager egne klær og antrekk, mens (2) gjerne redesigner noe han allerede har, i tillegg til å kunne sy noen egne plagg. De trekker begge frem elastiske materialer som gjerne har høy glans og er synlige som noe de liker å bruke. Sporty og komfortable plagg nevnes også som noe de lar seg inspirere av, om de så tilfører noe regnbuefarget eller glitrende for å gi det en twist. Ikke ulikt hvordan homofile tok plagg fra militæret og gjorde dem sine egne allerede fra midten av 1900-tallet. (5) trekker også frem bruken av *kinky* plagg, som seletøy.

Å vise kropp er noe de fleste er beviste på, men de viser ikke kropp fordi de ønsker at den skal være synlig. Det er mer et resultat av plaggene de har på, for eksempel en badedrakt eller en t-skjorte i nettingstoff (også kjent som engelske «mesh»). Kroppen er da synlig, men det er mer friheten som ligger i å kle seg i det man ønsker som vektlegges. Ingen av informantene har lagt vekt på sin kroppsfasong i intervjuene, men har likevel nevnt dette at de føles frie til å bestemme selv om de vil gå kledd i bare undertøy eller fullt tildekket for å sett det på spissen. Vil man være vulgær og vise hud denne dagen, er man unnskyldt (3) mener det ikke blir vulgært nettopp fordi det er i en Pride-kontekst og trekker frem karnevalstemningen ved det hele. Her er mye akseptert, både når det gjelder kropp og uttrykk. (4) påpeker at de som er tynne kan slippe unna med mer fordi det oppleves som at alt ser bra ut om man er tynn. (2) sier at det er fokus på kropp, men at det har beveget seg til noe som er ekte og naturlig enn det var før. En av dem tror han er mer bevisst hva han har på seg enn han vil innrømme. Likevel oppgir både han og flere at de ikke planlegger nøye hva de skal ha på til Pride. (2) mener det er viktig å ikke planlegge for mye for det vil ikke nødvendigvis føles som det rette valget når man skal kle seg opp til paraden. Man mister noe av det overraskende elementet hvis det blir for nøye planlagt. (4) synes det er mer spennende å kle seg normalt, men bruker sminke eller parykk for å sjokkere når man ser antrekket i sin helhet.

Hvilken betydning har klær og mote under Pride?

Slik jeg tolker det opplever samtlige at det har stor betydning hva man kler seg i under Pride. (1) sier for eksempel at alle skrur på litt ekstra og det legges et håndverk i det som man ser mer av i drag og utkledding. Det gir rom for å beskrive sin personlighet der (5) mener det er spesielt viktig å få frem det skeive i moten i paraden. (5) stiller seg samtidig spørsmål om hva skeiv mote er. Han påpeker at man er skeiv uansett hva man har på seg. Klærne du bærer definerer ikke din seksualitet da noen sier seg fornøyde med å kle seg mer generisk. (3) nevner at man kan skape en falsk selvtillit med hvordan man kler seg, spesielt hvis man føler seg litt liten i Pride. Han mener det ligger noe skummelt og spennende i det. Generelt opplever de det som gøy at man har mulighet til å skille seg ut. Likevel kan det kanskje skape et press for å kle seg riktig? (1) tror noen føler et press, varierende etter hvilken «gjeng» man er i. Spesielt hvis man ønsker å tiltrekke seg noen basert på kropp og sex. Han tror de fleste bare er glade og ikke føler for mye på presset. (5) derimot sier han føler et press på å kle seg opp, men ikke et press for hva han skal ha på seg. (4) sier at noen vil alltid kle seg bedre enn deg, så det viktigste er å kle seg for seg selv. Noe det virker som de fleste av informantene tenker uten å si det så direkte.

Det er rom for å kle seg politisk, men det er ingen spesifikk politisk agenda bak antrekkene til noen av informantene etter hva de selv sier. (3) sier likevel at det ligger politikk i å kle seg normbrytende, da det man har på seg sier noe til omverdenen. Om det så er en magetopp, et seletøy eller englevinger. (4) og (5) trekker frem at de kler seg mest for seg selv, politikk kommer i så fall sekundært. På sin første Pride-deltakelse kledde (4) seg i t-skjorte og shorts, han var da enda ikke åpent homofil. Han følte seg ikke homo nok og har siden valgt å gjøre mer ut av seg. Nå tenker han at når noen går i enkle klær som shorts og singlet kunne de gjort mer. Er man homo kan man i det minste vri litt om på normalen mener han. I Norge skal det ikke mye til for å skille seg ut heller, da mye fargebruk kan være nok i følge (4). Dette motstrider for eksempel (5) som mener at klær ikke gjør deg skeiv, og noen bare kler seg enkelt. (4) mener at Pride gir selvillit og en økt selvsikkerhet der man er fri fra samfunnets restriksjoner. Jeg tenker at han mener dette er grunn for å utforske mer enn hverdagslige antrekk.

Hvordan opplever du tilgjengeligheten på homofil mote?

Når det gjelder tilgjengelighet på homofil mote eller plagg til Pride mener (1) at det er lett å finne. H&M og Weekday trekkes frem som to butikkjeder som gjør det tilgjengelig, mens man i Oslo også har butikker for de som ønsker et mer kink- eller fetisjbasert antrekk. (2) mener online shopping gjør det lettere, spesielt fordi han liker å kle seg mer etter noe som kan minne om drag. (5) finner ingenting i butikkene, derfor lager han egne antrekk som kan bli brukt til Pride, uten at de er skapt for selve feiringen, men er en del av hans virke. Kreativitet sier flere at de ikke vektlegger, selv om det for meg fremstår som at de er kreative i uttrykkene sine likevel. (1) sier det er viktig for han, selv om han har mye rom for kreativitet i livet sitt og ønsker mer. Selv om han fortsatt er å beregne som ung i mine øyne mener han det var gøyere når han var yngre enn det er nå. Han drar frem kjønnsgrenser som noe han liker å leke med, der å erstatte et par lave sko med høye hæler kan endre hele uttrykket. (2) ser sin Pride-stil som en form for drag og er opptatt av å vise egen personlighet, og sier han er opptatt av å være kreativ. (5) sier det ikke er nødvendig for han å uttrykke seg kreativt, men at han har et spesifikt formål med sitt eget uttrykk. Han ønsker å representere noe man ikke ser så mye, fordi det føles riktig for han selv. Det viktigste for han er at bare det han lager eksisterer og at det kan gjøre en forskjell. Som (1) nevner også (5) at han begrenser seg med alderen fordi man ikke gidder å sjokkere. (3) sier også at han ville endre stil mer om han var yngre, og syntes det var gøy å sjokkere med i sine yngre dager. Jeg vil påpeke at disse tre er alle rundt samme alder, mellom 20-40 år, som for meg høres litt tidlig ut å «gi opp» det sjokkerende. Her tenker jeg at kanskje blir man bare grepet av hverdagen? (3) mener eldre – her ser jeg meg nødt til å tolke «eldre» som fra rundt 30 år - ofte har landet i sin stil og har en selvillit i seg selv. I tillegg sier han at han føler han har gjort sitt i 20-årene, og stafettpinnen er gitt videre til de yngre homsene. At 30 år ses på som eldre i denne sammenhengen er interessant, men ikke noe dette masterprosjektet gir rom for å undersøke videre. Samtidig vil jeg stille et spørsmål til ettertanke: kan det ligge noen føringer for aldersperspektiv blant homofile menn?

Opplever du at stereotyper preger Pride?

Jeg ønsket å høre om intervjupersonenes tanker rundt stereotyper og om det finnes noe hierarki i Pride, både med maktforhold i tankene og splittelsen mellom maskuline og feminine homofile i andre halvdel av 1900-tallet. (1) mener det er i bunn inkluderende, men at det finnes kategorier som twink (ofte yngre, slank og ofte hårløs) og bamse (ofte eldre, stor og ofte hårete) som deler det opp. Det kan skape en tilhørighet mener han, mens hans sier det også er litt selvmotsigende. Noen vil kanskje gjøre

som andre for å passe inn. (3) mener da at kanskje homofile setter seg selv i båsene og at man med tiden kan vokse til å forstå at man ikke trenger å høre til i én boks. Han mener likevel at noe har rot i virkeligheten og at din omgangskrets kan påvirke hvordan du ser deg selv som del av homomiljøet. (2) drar frem transfobi i homomiljøet som noe negativt, som han også kan føle på når han leker med sitt kjønnsuttrykk. Spesielt opplever han at hans etnisitet gjør så folk stiller spørsmål ved at han kan velge å være feminin og sjokkerende i antrekket sitt fordi det ligger visse forventninger til hvem han burde være. Han nevner begrepet *Masc4Masc* som betegner homofile menn som selv er maskuline og er ute etter andre maskuline. Disse oppleves som å ha negativ påvirkning. (2) oppsummerer det med at en original og ekte personlighet og stil vil la deg finne de som aksepterer deg for den du er, det er ikke noe poeng i å føye seg etter andres forventninger. (4) har også lagt merke til bruken av feminine pronomen de gangene han har kledd seg i feminine klær. Han opplever at man snakkes til på forskjellige måter etter hva man har på seg.

Generelt sett mener (5) at stereotypier ikke preger Pride. Man blir fort en stereotyp om man representerer noe sier han, og drar frem den hyperseksuelle homsen som et eksempel. Han mener det er viktig å blant annet representere seksualitet. (3) er enig i dette og sier at paradene oppleves som en «KinkLite» som tar opp kampen mot seksuell skam. Som at bruk av seletøy er blitt mer utbredt, feminisert og vanlig enn det var for ikke så mange år tilbake. Da opplevde han det mer som en liten maskulin subkultur. Har utviklet seg til noe mer omfavnende, noe mer inkluderende. Stereotypier oppleves ikke som så negativt for (5), mens kapitalismen er verre. Han tenker spesifikt på den digitale Pride-livesendingen som erstattet paraden i 2020. Det ble forutsigbart hvem som fikk tale. Uten aktører som finansierer Pride blir det ikke noe Pride, og det har (5) forståelse for. Likevel påvirker det kanskje mer enn man tror. Når det gjelder et hierarki i Pride tenker han at den mannlige hvite cis-kjønnete kommer først, så kvinner, så ikke-hvite og så transpersoner for å gi et mulig eksempel. Her har vi en vei og gå, sier (5). (3) nevner *pinkwashing* (heretter rosavasking) - et begrep brukt for aktører som for eksempel fronter seg med regnbuefarger fordi det er hensiktsmessig, men kanskje driver en virksomhet som diskriminerer LHBTS-personer likevel eller støtter organisasjoner som er imot likekjønnet ekteskap for å gi et eksempel. Flere kjenner kanskje til begrepet grønnvasking når det er snakk om bærekraft i produksjonen av klær eller andre produkter. Rosavasking blir det samme, men for å «vaske seg» LHBTS-vennlig. Jeg stiller spørsmål ved om dette kan være del av en politisk oppvåkning? Eller er det bare for å tjene penger? (3) tror at rosavasking er nyttig fordi all synlighet er bra, selv om motivet er å tjene penger.

Min opplevelse av intervjuene

Generelt sett opplevde jeg intervjuene mer som samtaler. Jeg delte egne personlige erfaringer, men ønsket å la intervjupersonen snakke først for at jeg ikke skulle virke for ledende inn i temaene jeg hadde forberedt. Ingen hadde med seg en venn. Det kan være på grunn av pandemien, men også at det kan ha følt som mye å skulle sende meg et bilde og finne noen de kjenner som også ville la seg intervju. Fire av fem intervjuer ble gjort digitalt over Zoom, så det ville kanskje gjort det enda vanskeligere å føle at man kan ta ordet ved at den fysiske nærheten forsvinner. I tillegg er det noe annet å få utforske tankene sine med en fremmed enn med en venn til stede. Kanskje ville maktforholdet mellom vennene påvirket intervjuet mer enn det ville gitt trygge rammer? Ofte kom vi innom temaene jeg allerede hadde notert ned uten at jeg trengte å stille spørsmålet først. Dette ga et inntrykk av at intervjuet var logisk lagt opp og at tematikken passet godt. Intervjuene som ble gjort

over Zoom opplevde jeg som like gode og trygge som det ene som ble gjort fysisk. Tilbakemeldingen fra de fleste var at man burde ha intervjuliknende samtaler med hverandre oftere, da de opplevde at det var nyttig for å sette ord på egne tanker. At flere intervjupersoner nevnte dette tyder på en trygg intervjusetting der jeg har klart å skape et rom som inviterer til å dele tanker, meninger og følelser, på tross av bruk av zoom som intervjurom.

Refleksjon

Her vil jeg komme inn på noen faktorer som ikke var til stede i intervjuene når jeg ser tilbake på dem. Intervjupersonene kunne hatt et større spenn i alder. Samtidig tenker jeg at det kunne ført meg inn på en retning med for mange variabler, og masterprosjektet sitt omfang er allerede stort. Sjelden vil man kunne gjøre alle til lags i en målgruppe uansett, så jeg ser det som at et større aldersspenn kunne bidratt til å skape mangfold, men kanskje et mer sprikende resultat jeg ikke hadde hatt rom for å gå i dybden av. Det er egne antakelser, men noe jeg kunne tenkt å undersøke videre. Kroppsfasong er også noe jeg har bitt meg merke i. Grunnen til at ingen la vekt på sin kroppsfasong i intervjuene kan være at intervjupersonene generelt sett er tynne eller slanke. Det hadde vært interessant om det kunne vært et annet tilfelle med mer variasjon i kroppsfasong, men som med alder åpner det også dørene til at det blir noe å drøfte i seg selv. Det var som sagt ønskelig at de skulle ha med en venn, noe som ingen gjorde. Jeg vurderte derfor om jeg skulle intervju flere, men masterprosjektet er kvalitativt og intervjuene var gode nok til at det føltes riktig å holde det til dette resultatet. Prosessen ble mer levende og interessant ved at mine ønsker ikke ble fullstendig oppfylt, som føltes som et godt maktforhold i en oppgave som også tar opp makt. Det ble med det ikke bare jeg som bestemte hele situasjonen for de tok egne valg også.

Antreksanalyser

Av hensyn personvern vil jeg benytte meg av tallene 1, 2 og 3 for å snakke om analysen av bildene som ble sendt inn. Dette er fordi kun tre av de intervjuede sendte inn bilder, og for at det ikke skal bli for tydelig hvem som er hvem i intervjuene. (1) i intervjuet er derfor ikke (1) i denne analysen. Under intervjuene viste en av dem flere bilder for å viser mangfold i egen stil. Da jeg allerede hadde intervjuet to personer som ikke sendte inn noe bilde spurte jeg om jeg kunne få analysere begge to, da dette i det minste ville gi noe mer å analysere. Potensielt kunne jeg hatt ti bilder å analysere hvis alle tok med seg noen til intervjuene, men jeg endte på fire bilder fra tre personer (Figur 5 på s. 42.).

(3) sendte inn to bilder. Det første bildet er av han i en selvlaget jumpsuit. Den har et sporty snitt og sporty detaljer. Stripene i siden gir assosiasjoner til Adidas sine ikoniske striper på deres sportstøy. Her er det satt i annen feminin kontekst med et blomstrete og fargerikt print. Utringningen er dyp bak og under armene, som gjør den åpen og luftig med rom for bevegelse. Det andre bildet viser (3) i et mørkere, mer maskulint antrekk. Over et bart bryst bærer han en lang lærliknende frakk i svart, med et mørkt, rødt fôr. Buksa sitter løst og er også i svart lær. Det gir et tyngre uttrykk enn det første med generelt færre elementer å påpeke. (2) har på seg en jakke der bolen er svart foran, mens ermene er fargerike. Under har han på seg en svart-skjorte i mesh. En kontrasterende kombinasjon av et lett og gjennomsiktig plagg under en tildekkende jakke. (1) har også på seg et kontrasterende antrekk med en lett og sporty badedrakt som dekker overkroppen, med regnbuefarget fuskepels over ermene. I tillegg har han hvite sokker med regnbuestriper på og hvite joggesko med høy såle.

Gjennom denne analysen kan jeg dra flere linjer til de historiske perspektivene på homofil mote. (1) har det maskuline i lærantrekket, som flere homofile brukte på 60- og 70-tallet. Samtidig har (1) også noe mer mot det feminine med det mer avslørende og fargerike antrekket, som minner om de feminine homofile. Antrekket til (2) har et mer subilt antrekk, samtidig som mesh og bomberjakker var blant plaggene homofile tok i bruk fra militæret og gjorde sitt eget. (3) sitt antrekk har også noe av det lettere kledde og feminine ved seg, og tar virkelig plass. Her ser jeg en kobling opp mot homofile som måtte gjøre mer ut av seg da feminin mote ble mer allmenn utover 70-tallet. Oppsummert sett kan altså disse antrekkene sees gjennom et historisk perspektiv og samtidig være relevante for samtiden.

Korte analyser av utvalgte Pride-kolleksjoner

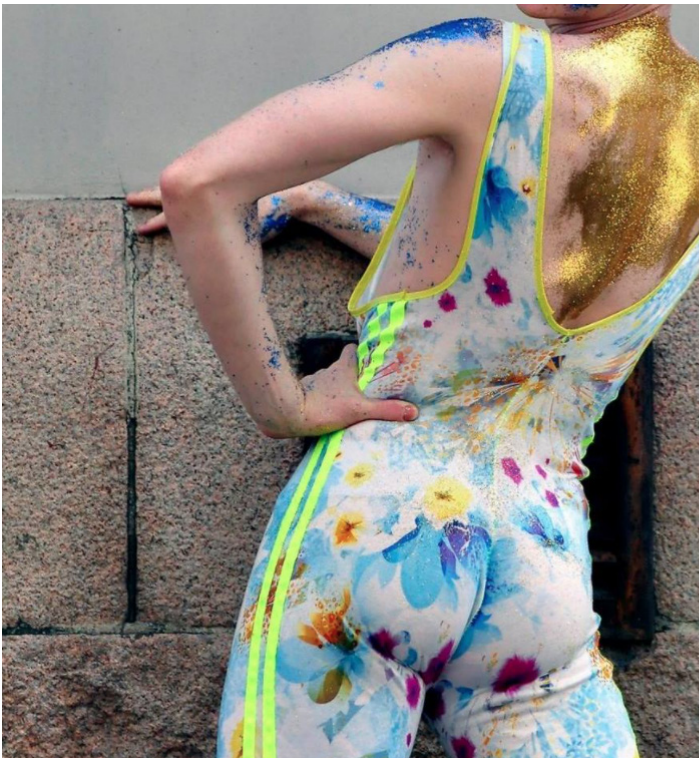
I intervjuene spurte jeg om tilgjengelighet på homofil mote, og i sammenheng med Pride. Der ble det blant annet nevnt at H&M og Weekday lager kolleksjoner rettet mot Pride som skaper tilgjengelighet. På grunn av dette ønsket jeg å gi meg selv et overblikk av Pride-kolleksjonene fra flere klesmerker for å utføre en rask analyse av designgrepene de bruker. Merkene jeg har analysert er etter en utvelgelse av kjente merker mange kan kjenne til, så det faktisk er tilgjengelige klær. Merkene er Adidas (2019), ASOS (2018, 2019), Calvin Klein (2019), Diesel, H&M (2019), Levi's og Weekday (2018). Kolleksjonene er fra 2018-2020. Fellesnevnerne for alle kolleksjonene er at de bruker regnbuens farger på en eller annen måte og gjerne på flere forskjellige måter i én kolleksjon. Weekday har hver t-skjorte i en av fargene fra det originale Pride-flagget, mens Adidas, ASOS og Calvin Klein har eksempler på dekonstruksjon av regnbuen der fargene er til stede men ikke nødvendigvis i den vante rekkefølgen. Levi's og H&M bruker regnbuen mer som man er vant med å se den både som

(1)

(2)

(3)

Figur 5: Bilder innsendt av intervjupersonene av deres Pride-antrekk. Gjengitt med tillatelse.

heldekkende trykk og dekor. De fleste kolleksjonene har et grafisk uttrykk med bruk av egen logo eller slagord og ord som har med Pride å gjøre. «Love», «Equality», «Use Your Voice!» og «Stay true, stay you». Enten i svart eller hvitt på en farget bakgrunn, eller motsatt. Plaggene varierer fra jakke og bukse til shorts, sokker og singlet. Siden Pride-sesongen hovedsakelig foregår om sommeren er det naturlig at det er mange luftige plagg. Noe som skiller seg mer ut er denimplaggene til Levi's. De bruker strykemerker som minner om en noe mildere variant av punkens estetikk fra 70-tallet. Selv om den er masseprodusert vil det fort se ut som man har gjort det selv. De har også chaps (bukser kjent fra western-stil. De dekker ikke rumpa og er ikke satt sammen i grensømmen) som Levi's har stylet med en kort denim shorts under. Det gir inntrykket av en litt mer gjennomarbeidet kolleksjon. Den er konsis og sammenhengende. Weekday har en veldig fargesterk t-skjorte kolleksjon, men den skiller seg ut ved å rendyrke én farge på denne måten. Hvert plagg har en farge med ordet den representerte i det originale Pride-flagget på brystet i lys lilla. Det gir en form for tilhørighet til regnbuen, men at man står fritt til å velge det ordet eller den fargen man føler seg mest tilhørende. De fleste andre merkene bruker gjerne svart og hvitt for å tone ut regnbuen, noe Weekday ikke gjør. H&M sin kolleksjon har en interessant vindjakke der regnbuens striper smelter inn i hverandre. Den har et veldig sporty uttrykk og kunne like gjerne vært solgt som et treningsplagg, med den tilhørende shortsene i samme stil. En regnbuestripet sykkelshorts er også en del av sortimentet - et veldig trendy plagg de siste årene og som på samme måte som vindjakka gir sporty assosiasjoner. Denne kan man også få kjøpt en matchende sports-BH til. Som eneste merke har de også et plagg som er mer karnevalesk og kostymeliknende, nemlig en body med flagrende regnbuevinger festet til ermene. Merkene Calvin Klein og Diesel har også et utvalg av fargesprakende undertøy i regnbuens farger i flere fasonger. Diesel har også et utvalg av badetøy som shorts og bikini, komplett med et badehåndkle.

Oppsummert er merkene ganske tydelige i bruken av regnbuefarger, ord og uttrykk når de skal appellere til Pride-publikummet. Noen lager mer smakfulle og anvendelige kolleksjoner, mens andre er mer tydelig lagd for selve Pride-paraden (og eventuelt Pride-stranda når det gjelder Diesel). De viser også til historien gjennom å bruke t-skjorter med slagord. Kjapt vil jeg også nevne at kampanjene generelt sett er gode på mangfold av kjønn og etnisitet. Noen av plaggene tar også hensyn til kundenes ulike kroppsfasonger. Dette forteller meg at Pride er for alle og disse plaggene er for alle.

Teoretiske begreper

Bakhtin om det karnevaleske

Den russiske litteraturforskeren og kulturfilosofen Mikhail Bakhtin ga i 1963 ut boka *Problemy poetiki Dostoevskogo*, oversatt til *Problems of Dostoevsky's Poetics* på engelsk. I kapittelet «Characteristics of Genre» tar han for seg problemområdet karnevaliseringen med fokuset rettet mot litteratur og sjangre. Boka jeg har hentet teksten fra er Bakhtin oversatt til engelsk, utgitt i 1997. I denne teksten gir han et godt overblikk over karnevaleske situasjoner i hverdagen og hevder det er et av de mest komplekse og interessante problemene i kulturhistorien. Karnevalet har en kompleks form, som varierer etter hvilken epoke den er satt i, hvilke mennesker som deltar og hva den individuelle festiviteten går ut på. Dette skaper mangfoldige varianter og nyanser for hva karneval kan være. Gjennom dette har det oppstått symbolske sanselige handlinger, som både kan bli utøvd av en større masse eller et individ. Bakhtin hevder at disse ikke kan tolkes som et verbalt eller abstrakt språk, men at det kan sees som et språk bestående av kunstneriske bilder. Dette «språket» har noe til felles med den sanselige naturen til det karnevaleske, som kan bli satt i sammenheng med litteraturens språk (1997, s. 122).

Bakhtin bruker begrep som det karnevaleske, karneval og det karnevalistiske liv. Disse begrepene ønsker jeg å avklare for å tydeliggjøre de. Karneval er en opptreden uten rampelys og uten en oppdeling av utøvere og tilskuere. De som er til stede er alle aktive deltakere, alle er del av den karnevaleske akten. Deltakerne opptrer ikke i karnevalet, de lever i det. Karnevalets deltakere lever etter karnevalets regler, så lenge de er tredd i kraft; de lever med dette et karnevalistisk liv (1997, s.122). Dette livet er på ett vis «livet vrent med innsiden ut» eller «den motsatte siden av verden», etter Bakhtins ord. Her blir lover, restriksjoner og forbud suspendert. Strukturen man er vant med i det «vanlige» er ikke lenger den samme (1997, s.123). I den sene middelalderen var det karnevaleske livet en stor del av menneskenes liv. Det kunne være opptil tre måneder i løpet av et år der det karnevaleske livet var i fokus. Ifølge Bakhtin kunne det sies at en person som levde i middelalderen levde to liv. Det ene livet var det offisielle livet der man levde etter en sterk hierarkisk orden. Det andre var det karnevaleske livet som førte med seg blant annet frihet, ambivalent latter og familiær kontakt mellom alle og alt. Begge disse livene var å anse som fullverdige, men separert av de sterke grensene imellom dem (Bakhtin, 1997, s.129) Jeg vil først presentere de fire karnevalistiske kategorier. Etter dette vil jeg redegjøre for noen visuelle kjennetegn på karnevalet og ved hjelp av folkloristen Jack Santinos bok *Public Performances* fra 2017 se på likheter og forskjeller ved det karnevaleske og det ritualeske.

De fire karnevalistiske kategorier

Bakhtin hevder det finnes spesielle kategorier innenfor *det karnevalistiske liv* (1997, s.123). Disse vil jeg gjøre rede for etter rekkefølgen de blir presentert av Bakhtin. Den første kategorien er *fri og familiær kontakt* mellom mennesker. De som ellers ville vært separert i det «vanlige» livet på grunn av hierarkiet i samfunnet kommer i kontakt med hverandre. De møtes sammen i en fri og likestilt sammenheng med karnevalet som møteplass. Her er all distanse mellom mennesker forduftet. Bakhtin påstår at dette er et viktig aspekt ved det karnevaleske generelt. Den familiære kontakten er ifølge han utgangspunktet for den spesielle måten massehandlinger organiseres, for karnevalets frie gestikulering og det frittalende karnevalistiske ord. Den andre kategorien er *det eksentriske* der de skjulte sidene i mennesket kommer frem og til uttrykk. Sansene benyttes for å oppnå en form som er halvt ekte, men også halvt spilt som et type skuespill. Gjennom dette oppstår det en ny form for vekselforhold mellom de deltakende individene. Denne formen er i følge Bakhtin en motsetning til de allmektige, sosio-hierarkiske forholdene i det ikke-karnevalistiske livet. Autoriteten som finnes i de hierarkiske posisjonene i samfunnet rår ikke lenger. Eksempler på disse posisjonene er sosial rang, alder og eiendom, da disse er med på å definere posisjonen til et individ i samfunnet utenfor karnevalet. Hvordan man oppfører seg, hva man snakker om og hvilke handlinger man foretar seg frigjøres fra denne autoriteten og blir med det eksentrisk og upassende (1997, s.123). Den tredje kategorien er *karnevalistisk mesallianse*. *Mesallianse* betyr et ekteskap der den ene står sosialt lavere enn den andre (Store norske leksikon, 2019). Satt i sammenheng med det karnevaleske betyr dette en samling, forening og kombinasjon av det som tidligere var separert og distansert i hierarkiet utenfor karnevalet. Dette kan være personlige verdier, tanker, fenomen og gjenstander som nå smeltes sammen. Flere eksempler er kontakten som kan oppstå mellom det hellige og det profane, det høytstående og det lave, det viktige og det ubetydelige og den vise og den dumme. Dette kan minne noe om det eksentriske, da det også vektlegger at de hierarkiske posisjonene uteblir. Forskjellen er at det skjer en sammensmeltning og forening. Det er ikke kun at noe forsvinner, men at det kombineres. Den siste og fjerde kategorien er *profanasjon*. Denne kategorien innebærer karnevalistiske blasfemier der det hellige og høytstående blir tatt ned på jorda. Eksempler på dette er karnevalistiske parodier av hellige tekster og utsagn, i tillegg til karnevalistiske uanstendigheter linket til reproduksjonsmakten som ligger i jorda og kroppen (Bakhtin, 1997, s.123).

Visuelle kjennetegn på karnevalet

Dualitet er et kjennetegn ved billedliggjøring av karnevalet. Motpoler forenes i disse billedliggjøringene som død og fødsel, velsignelse og forbannelse, hyllest og misbruk, ungdom og alderdom, topp og bunn, rettside og vrangside, dumskap og visdom (1997, s.126). Disse eksemplene kan kalles eksempler på polene som finnes i forandring og krise. Det å sammenkoble bilder som viser til disse kontrastene er et kjennetegn ved karnevalistisk tankegang. Bakhtin drar frem eksempelet «gravid død» som et tydelig billedlig eksempel på dualiteten og kontrasten i denne tankegangen. For meg fremstår dette som et bilde det er lett å tolke uten mye forklaring, da det gravide representerer fødsel og starten på noe nytt, mens døden er det motsatte. Det er surrealistisk, men likevel gjenkjennelig. Andre karakteristiske trekk er bruken av ting på feil måte. Eksempler på dette er å bruke genseren med vrangen ut, bukser på hodet, en tallerken som skjold eller andre kjøkkenredskaper som våpen. Sett opp mot de karnevalistiske kategoriene kobles dette til eksentrisitet; det vanlige og generelt aksepterte brytes opp, og livet er dratt ut av sin vanlige gang (Bakhtin, 1997, s.126).

Karnevalesk eller ritualesk?

Santino skriver om det karnevaleske og det ritualeske som en introduksjon i introduksjonen til den nevnte boka *Public Performances*. Offentlige fremviste tilstelninger som ritualer, festivaler, feiringer, karneval og helligdager er eksempler på disse offentlige opptredenene Santino tar for seg i boka. Han hevder at man kan få en dypere forståelse for arrangementer som disse ved å se dem som karnevaleske eller ritualeske (2017, s.3). Med dette som perspektiv kan det være mulig å forstå kommunikasjonen som oppstår i arrangementene; som tilstedeværelsen av glede og sinne eller politikk og moro på samme tid. Det er noen tydelige skiller mellom karnevalet og ritualen. Karnevalet representerer et midlertidig etablert samfunn, der man er fri fra eller i opposisjon til normen. Dette nye samfunnet referer til følelsen av flukt, offentlig tilgjengelighet, sensualitet og en invertering av det sosiale. Dette er på samme måte hva Bakhtin skriver om når han sier at karnevalet er verden snudd med vrangen ut. Ritualen er derimot en form for hellig seremoni. Gjennom et ritual vil man konstruere eller forsterke sosiale kategorier; kategoriene kan også omfatte minoriteter eller marginaliserte grupper. Santino presenterer deretter noen eksempler som tydeliggjør hva et ritual kan være: Kulturelt konstruerte roller som ektemann og kone, president eller overtakelsen av en kongelig trone. Med dette blir ritualer hendelser eller arrangementer som representerer en varig overgang. Denne overgangen kan også bare være kulturelt konstruert. Selv om det er en symbolsk handling, føles den veldig ekte av de som deltar i ritualen. Ritualer kan med det sees på som en realisering av sosiale kategorier (2017, s.4). Dette skiller ritualen fra karnevalet ved at karnevalet skaper noe midlertidig, mens ritualen har permanent effekt. Karnevalet kan som tidligere nevnt benytte seg av parodi og kritikk av samfunnet, men det er likevel gjort innenfor karnevalets ramme. Det som skjer på karnevalet er midlertidig moro, uten varig effekt (2017, s.5). Likevel kan man ofte finne litt av både karnevalet og ritualen i de fleste tilstelninger. Santino hevder at de fleste tilstelninger vil både ha ritualeske elementer samt karnevaleske, uten at det sistnevnte annullerer det første. Pride brukes som et eksempel på dette (2017, s.4-5). Først nevnes Bakhtins arbeid med det karnevaleske som et utgangspunkt for å forstå og indentifisere det karnevaleske ved Pride-feiringen. Man kan si det skapes et midlertidig etablert samfunn som del av denne feiringen. Likevel håper deltakerne i Pride på at deres deltakelse vil resultere i en endring for verden, der det er mer aksept for LHBTSPersoner. Dette stemmer godt overens med formålet til ritualeske handlinger, da man håper at gjennomføringen av disse vil ha en permanent påvirkning på samfunnet (2017, s.5). Slik kan man gjenkjenne både det karnevaleske og ritualeske i en tilstelning, uten at den må passe til kun én av dem.

Foucaults begreper

Michel Foucault var en fransk filosof og idehistoriker som hadde stor påvirkningskraft på en rekke fagfelt. Han skrev en rekke bøker blant annet om franske fengsler i *Surveiller et punir* fra 1975 og *L'Histoire de la sexualité, tome 1: La Volonté de saviour* fra 1976. Jeg vil videre referere til disse bøkene under deres norske titler *Overvåkning og straff* første gang utgitt på norsk 1977, og *Seksualitetens historie 1: Viljen til viten* (herfra fortkortet til *Viljen til viten*) første gang utgitt på norsk i 1995. Han forsøkte å etablere en kritisk analyse av det moderne samfunnets konstitusjon (Hammer, 2021). Gitt masterprosjektets omfang vil jeg primært støtte meg til Knut Ove Eliassens bok *Foucaults begreper* og Fredrik Engelstads bok *Hva er makt?*. Eliassen har gir en god oversikt over hans kjernebegreper, betydningen av disse og hvordan de har forandret seg i hans forfatterskap. Engelstads bok om makt gjør rede for flere maktperspektiv, blant annet Foucaults, på en tilgjengelig

måte. I tillegg til å komme innom originaltekster av Foucault fra Overvåkning og straff og Viljen til Viten. Diskurs, makt – motstandsmakt og føyelighet er begrepene jeg vil ta for meg. Da jeg mener disse har noe å tilføre samtalen rundt Pride, både filosofisk, mer samfunnsmessig og praktisk-estetisk i form av klær. Disse vil presenteres i rekkefølgen nevnt over.

Foucaults diskursbegrep

Diskurs er et begrep som brukes på ulike måter i ulike fag. Begrepet brukes blant annet i idéhistorie, litteraturvitenskap og filosofi. Diskursbegrepet brukes gjerne for å betegne tankesett og forståelsesformer innen disse fagtradisjonene, i tillegg til de språklige, ideologiske, sosiale og institusjonelle betingelsene som er til stede for at vi skal kunne forholde oss til verden rundt oss på en bestemt måte (Grue, 2021). I Foucaults sammenfatning av diskursbegrepet knytter han forståelse av ideologi og språklig makt sammen med kunnskap. Først og fremst knytter han tillært kunnskap og vitenskapens språk sammen (Engelstad, 2011, s.19). Engelstad forklarer det godt videre:

Når vitenskaper konstitueres, konstitueres også deres måte å snakke om sitt objekt på, hva som er interessant og relevant å studere, hvordan et problem skal løses, hva som kan anses som sannhet, hvem som har «rett» til å bli hørt, og hvem som bare er utenforstående synsere (2011, s.19).

Det som kan leses ut av dette er at det blir lagt visse føringer i en diskurs. Disse føringene fører da med seg noen retningslinjer for hva som skjer videre eller hvordan noe skal skje videre. Når diskurser som dette får fotfeste vil de altså kunne virke styrende på måten kunnskapsfeltet utvikler seg videre. Engelstad hevder videre at dette trer tydelig frem innen samfunnsvitenskapene, men også vitenskaper som har med håndtering av mennesker å gjøre som medisin og biologi (2011, s.19). Etter Foucaults ord er det ikke slik å forstå at en diskurs bare kan startes ut ifra ingenting, man henger seg heller på en diskurs der man ytrer noe som allerede har blitt ytret som sitt bidrag inn i diskursen. Hver gang noen tar ordet, fortsettes en uunngåelig diskurs framfor oss. Den er der allerede og er allerede kjent med det som blir sagt. Betingelsene er satt for hva vi kan si, hvordan vi kan si det, og hvem som kan si det. Måten vi snakker på er et kjennetegn på hvem vi er, men samtidig som ordene vi bruker er noe veldig intimt er de også ganske fremmed. Ordene har blitt brukt av og tilhørt andre før, selv om de oppleves som våre ord og en del av våre tale. Foucault stiller derfor spørsmålet om man fortsatt kan si at det er jeg som taler? (Eliassen, 2016, s.52). En gitt samtids ytringer vil alltid måtte gjennomgå homogeniserende prosedyrer for ordning, innreting og kontroll. Resultatet av dette er diskurser. Dette er fordi at hvis ord skal få mening må de kunne gjenkjennes. Ord blir gjenkjennelige ved at de gjentas og benyttes innenfor rammene som begrepene formuleres i og ordnes etter. Når ordene blir ordnet og satt i system vil disse prosessene dannes grunnlag for meningsfulle ytringer som kan diskuteres og utveksles. Diskursbegrepet henger sammen med kunnskap og vitenskap i den forstand at begrepet betegner den historiske organiseringen av et gitt vitensfelt. For at vitenskapen skal kunne snakkes om må det gjenkjennelige ord til, ladet med meningen som er riktig for dette vitensfeltet. Viten er med det «artikulert kunnskap» og diskurs blir navnet på organiseringen av den, som også gjør den gjenkjennbar (Eliassen, 2016, s.53). Eliassen påpeker uklarheten i Foucaults diskursbegrep ved at han benytter negative ord i defineringen av begrepet. Kort fortalte eksempler på dette er at diskursen *ikke* er gitt som en allerede eksisterende orden og den er heller *ikke* en struktur av språklig karakter (Eliassen, 2016, s.54). «Kort sagt, begrept diskurs tar sitt utgangspunkt i den begivenhet

eller det faktum at noe har blitt sagt eller skrevet» oppsummerer Eliassen (2016, s. 55). Det også viktig å nevne at når man ytrer en mening er det også et spørsmål om hvor. Hvor man befinner seg sier noe om situasjonen. Om man tar ordet og taler for studenter i en forelesning, forklarer seg for politiet, blir intervjuet av en journalist eller bekjenner seg for en prest legges det visse forventninger. Man blir selv tildelt én rolle mens mottageren tildeles en annen rolle. I disse situasjonene har man også muligheten til å bryte med forventningene, man kan velge å ikke ta ordet eller si noe annet enn det som forventes. For eksempel hvis man nekter å svare på et spørsmål som journalisten kommer med, vil ikke forventningene til journalisten møtes (Eliassen, 2016, s.71). Dette er et eksempel på motstandsmakt, som er et begrep jeg kommer tilbake til.

Foucaults maktbegrep

Det finnes mange forskjellige teorier om makt, og en viktig grunn til det er at makt som fenomen er veldig variert. Engelstad hevder at de fleste forsøkene på å definere makt som fenomen også er kontroversielle (2011, s.14). Maktforståelsen til Foucault er en annen enn den som lenge dominerte i samfunnsvitenskapene: Makt påvirker ikke bare en persons tanker, men også deres fysiske kropp (Eliassen, 2016, s.118). Utsagnet om at makt er overalt i samfunnet, var det Foucault som formulerte. Kort fortalt er han opptatt av at makt ikke kan festes til en formel. Det vil si at det ikke er så lett som å tenke at makten i samfunnet besittes av staten eller en konge. Et visuelt bilde på dette er uttrykket «Vi må kappe hodet av kongen» som han brukte i flere sammenhenger. For Foucault refererte dette til at selv om Ludvig XVI ble halshugget under den franske revolusjon sitter vi fortsatt igjen med en forestilling om at makten kan være enhetlig i form av en konge eller en regjering i sentrum (Engelstad, 2011, s.14). En slik forståelse av makt var lenge én av to dominerende maktforståelser. I denne forståelsen ble makt sett på noe som den øverste myndigheten kunne utøve på rikets innbyggere gjennom loven og dens institusjoner. Denne forståelsen av makt virker gjennom lydighet, tvang og - i verste tilfelle - vold. Livene makten griper inn i blir da dominert og styrt av noen andre. Den andre forståelsen av makt kom til etter opplysningstiden, da så man makt også som ideologi og ikke bare vold. Ideologi er å herske gjennom å utbre og håndheve verdier som er motstridende de faktiske interessene til de som forventes å følge dem (Eliassen, 2016, s.118). I kritikken av disse to maktforståelsene finner vi flere fellestrekk. De er begge ute etter å begrense de som underkastes makten, om det så er gjennom lover eller trusselen om straff. Kritikerne støtter også tanken om en fri tanke og en fri naturlighet utenfor loven og ideologiens rammer (Eliassen, 2016, s.119). Foucault bryter med disse maktforståelse i det han mener at makten ikke kan festes til en formel.

Eliassen trekker frem boka *Overvåkning og straff* for å redegjøre for Foucaults syn på maktbegrepet. For å beskrive en mindre belyst side av makten bruker han begrepet *maktens mikrofysikk* (2016, s.118). Han sier at kritikerne av loven og ideologien overser det moderne samfunnets politiske makt. Primært utøves ikke denne på sinnene, men direkte på kroppene, før den påvirker individenes bevissthet gjennom herredømme og ideologi. Individet formes gjennom gester, vaner og reflekser, på en helt annen måte enn forbud og forestillinger former det. Det er feil å tenke seg et skille mellom en god makt som ikke bearbeider legemene, og en ond makt som krenker dem. Før man vurderer faren ved å bryte loven, eller bare idéene når tanken, tar kontrollen til. Slik kan man se virkning av makten på legemet (Eliassen, 2016, s.119). Det handler ikke om at noen eksplisitt forteller deg hva du skal gjøre eller truer med sanksjon, men om hvordan makt virker ved å forme de enkelte kroppenes spontante reflekser. Det er snakk om teknikkene for å dra nytte av kroppene på og ikke vitenskapene

om kroppenes funksjonsmåter (Eliassen, 2016, s.120).

Foucault mener en evigvarende kamp kan være en modell for makten, heller enn en kontrakt som kan overtas eller et område som kan erobres. Makten kan utøves, men ikke eies. Det vil si at den herskende klasse ikke arve makt eller tilegne seg den, men det betyr ikke at denne klassen ikke kan føle på positive virkninger av makten. Denne virkningen kommer til syne ved, og iblant bekrefte den av stillingen til dem som er under de herskende. Likevel utøves ikke makten utelukkende over dem som *ikke* har den. På samme måte som de i sin kamp *mot* makten prøver å anvende maktanvendelsen mot den selv, vil makten omslutte, passere ved og igjennom og støtte seg til dem (Foucault, 2018, s.28). Maktforholdene virker dypt ned i samfunnets lag. Hvis det er en sammenheng mellom de forskjellige nivåene for maktutøvelse, har de hver sin unike mekanisme og hvert sitt unike modus. Foucault billedliggjør dette ved å sammenlikne maktutøvelse med et hjulverk. Hvert hjul representerer et nivå, men som med alle fungere hjulverk må de alle med for at det skal gå rundt. Her tydeliggjøres maktens mikroforhold på den måten at hvert eneste tannhjul har noe å si for helheten av hjulverket. Disse mikroforholdene skaper et utall utfordrende situasjoner. Her er det både fare for konflikt og mulighet for en midlertidig omveltning av styrkeforholdene. En omveltning av en slik «mikromakt» vil ikke nødvendigvis kunne være endelig omveltning. For at mikromaktens treninger skal få historisk betydning, må virkningene av den fremkalles på hele nettverket den er en del av (Foucault, 2018, s.29).

«Der hvor det er makt, er det motstand, og likevel, eller snarere på grunn av dette, befinner denne motstanden seg aldri i en utvendig posisjon i forhold til makten» hevder Foucault i *Viljen til viten* (1999, s.106). Maktforholdene eksisterer i kraft av et mangfold av motstandspunkter. Disse tar rollen som motstander overfor makten og befinner seg overalt i maktens nettverk (Eliassen, 2016 s.136). I forhold til makten finnes det ikke *ett* sted for motstand, opprør og avvisning. Det er nemlig et mangfold av motstandsformer, der hver form er unik. Motstandsformene er ingen passiv bakside som er dømt til uendelig nederlag. Det kan heller sees som at de er den andre polen til maktrelasjonene (1999, s.106). Akkurat som makten er motstanden både produktiv, oppfinnsom og mobil. Den kommer også nedenfra og er strategisk i måten den distribuerer seg på. Det vil si at «motstand og makt» ikke er tilsvarende «frihet og dominans». Makt betegner med det både produksjonen av ufrihet og frihet (Eliassen, 2016 s.137). Motstandspunktene, -knutene og -sentrene er spredd utover i tid og rom, i mindre eller større tetthet. De kan mobilisere grupper eller individer og ha avgjørende følger. Bestemte punkter på kroppen, bestemte tidspunkter i livet og bestemte atferdstyper oppildnes av motstandspunktene. Av og til kan det oppstå store og radikale brudd og massive oppdelinger, men som regel vil det være bevegelige og forbigående motstandspunkter som skaper kløfter i samfunnet. Kløftene forskyver seg, oppløser enheter og framkaller omorganiseringer (Foucault, 1999, s.107). På samme måte som nettverket av maktrelasjoner gjennomtrenger apparatene og institusjonene, uten å helt å lokalisere seg i dem, virker også motstandspunktene. Spredningen av motstandspunktene gjennomtrenger de sosiale lagdelingene og de individuelle enhetene. Foucault hevder at gjennom en strategisk kodifisering av motstandspunktene kan det muliggjøres en revolusjon (1999, s.108). Det han kan mene med dette er at hvis motstandspunktene får påvirkning på lover og regler, kan dette føre til at det tenkes nytt. Jeg tolker det som en mental revolusjon der samfunnet får et nytt syn på omverdenen. Det er gjerne de små overskridelsene som unnasluntring og trass til protester og streiker som fremheves i analysen av maktens metafysikk. Disse er alle former for motmakt, de

er produktive reaksjoner mot maktens påtrykk. Likevel er disse formene for motmakt bare mulige på grunn av makten. Det er maktens effekter som kjempes mot, ikke makten i seg selv. Motmakten rettes mot det dominerende og får utfolde seg i rom som først blir virkelig i konkrete situasjoner (Eliassen, 2016 s.137). Frihet innebærer en overskridelse av former for forhold til egen kropp som har blitt etablert gjennom historien. Selvforholdet rett og slett (Eliassen, 2016 s.138). Motstandsmakt er i denne forstand ikke klassekamp, da arbeiderklassen allerede er formet av makten. Det er hos *plebsen* Foucault finner motstanden. Plebsen er de marginaliserte gruppene eller individene vi finner i samfunnet. De er dem som ikke lar seg disiplinere og skolere til de blir føyelige kropper. Eksempler kan være forbrytere, prostituerte og de som mange vil si befinner seg på ytterkanten av samfunnet (Eliassen, 2016, s.136). Foucault mener det ikke finnes noen randsone der man er på ytterkanten av samfunnet, men at man alltid er på innsiden. Det er bare en illusjon å tro at plebsen lever utenfor samme samfunn som det alle andre befinner seg i (Eliassen, 2016 s.135.). Han hadde en lang interesse for det han kalte «De infame mennesker liv», deres eksistens og livsskjebne synliggjorde hvordan makt virker ved normalisering og individualisering (Eliassen, 2016 s.136).

Den føyelige kroppen

I forrige avsnitt nevnte jeg dette med å bli til en føyelig kropp, noe de marginaliserte gruppene ikke lar seg forvandle til. Dette skjer ikke bare igjennom disiplin og skolering, men gjennom oppdragelse og hvordan man betrakter seg selv. Oppdragelse virker for eksempel i stor grad ved at den som oppdras ser på seg selv som en form for selvdisiplinering (Engelstad, 2011, s.49). Dette området har Foucault bidratt med viktig innsikt på. Her peker Engelstad til boka *Galskapens historie* fra 1961 der Foucault beskriver de gale som ble sluppet ut av lenker og tvang rundt år 1800. De ble med det befridd fra en fysisk smerte, men de ble likevel presset til å se på seg selv som dårlige mennesker. Hvis de sammenliknet seg med de «normale» i samfunnet ellers, opplevde de at det var noe galt med dem selv. Det var spesielt de allmektige legene som ga dem inntrykket av at de var gale. Selv om de møtte en form for forståelse, måtte de befinne seg i at de var på ytterkanten av samfunnet likevel (Engelstad, 2011, s.49). Dette viser til makten i å være den som tier og lytter, istedenfor den talende. Det er et underligge premiss at den som taler er den som behersker situasjonen, men her kommer det frem at dette ikke alltid er tilfelle (Engelstad, 2011, s.50). Engelstad bruker videre eksempelet med de gale som pasienter i møte med en lege, vil de gjøre en form for selvransakelse. Legen sitter der taus, mens pasienten legger frem en sårbarhet. Legen utleverer ikke seg selv på samme måte, men sitter i en overlegen posisjon der hen bestemmer i hvilken grad pasienten trenger hjelp (Engelstad, 2011, s.50). For å koble dette opp mot diskursbegrepet, kan man kanskje si at diskursen ikke bare bestemmer hvem som kan få tale, men også hvem som kan tie?

Man kan si at kroppen føyer seg som et resultat av maktutøvelse. Den føyelige kroppen disiplinere seg selv. «Av en formløs deig, en klosset kropp har man laget den maskin man trengte» (1999, s.121) skriver Foucault om soldater i den andre halvdel av 1700-tallet. Dette gir et tydelig og billedlig eksempel på hvordan makt gjør kroppen føyelig. Gjennom å manipuleres, formes og dresseres vil kroppen – eller mennesket – adlyde, svare for seg og dyktiggjør seg. I et hvert samfunn er kroppen under streng kontroll, den er gjenstand for tvang, forbud og plikter. Det handler om å bearbeide kroppen i detalj. Utøve en fin tvang som sikrer seg kontroll over kroppens bevegelser, gester, holdninger og hurtighet. En slags uendelig makt over den aktive kropp. Her dukker begrepet disiplin opp. Foucault beskriver disiplinen som elegant, fordi den trenger ikke vold og trusler som middel

(Foucault, 1999, s. 123). Den «nøyer seg» med å kontrollere kroppen gjennom det man er opplært til. Hvordan man skal oppføre seg, hvordan man skal bevege seg og hvordan man skal snakke er alle eksempler på områder man blir disiplinert i som menneske. Jeg oppfatter det er en norm for hvordan man skal - eller burde - oppføre seg i gitte situasjoner. Fra noe så hverdagslig som at man skal sitte stille i et klasserom til det mer alvorlige innledende eksempelet, at man skal se på seg selv om gal og utenfor samfunnet fordi du er blitt lært til å tro at du er gal.

For å oppsummere vil jeg kort og forenklet forklare begrepene jeg har presentert før jeg går over i å sette dem opp mot Pride i drøftingen. Diskurs er en samtale innenfor ett gitt fagfelt der historiske påvirkninger bestemmer hvem som kan få si noe, hva som kan bli sagt og hvor det kan sies. Makten er ikke én og forvaltes ikke av staten eller maktpersoner, den finnes over alt iblant oss og er til stede i alle relasjoner. Motstandsmakt oppstår der folk ikke lar seg disiplineres og skolerer som alle andre, og bryter med forventningene. Føyeligheten er den ubevisste måten man oppfører seg på i samfunnet for å følge normene og reglene man er oppdratt til med et fokus på at man i stor grad oppdrar seg selv. Mitt spørsmål blir da hvordan kan disse begrepene nyttiggjøres i forbindelse med dagens Pride-feiring?

Kapittel 4: Drøfting av problemstillingen på bakgrunn av casestudien og teoretiske begrep

Hvordan kan en undersøkelse av Pride føre til at jeg blir en mer samfunnsbevisst designer?

Som et svar på problemstillingen vil jeg først drøfte casestudien, før jeg tar med dette inn i den praktisk-estetiske delen av masterprosjektet. Det gir meg anledning til å gå i dybden på Pride gjennom Bakhtin og Foucaults begreper, og sette de opp mot det andre casestudien innebærer, i tillegg til de historiske tekstene om Pride og homofil mote. Det blir en drøfting for å gjøre meg som designer mer samfunnsbevisst, og etter en presentasjon av den praktisk-estetiske delen i neste kapittel kan jeg til slutt gi et svar på problemstillingen.

Bakhtin og Pride

Den frie og familiære kontakten som oppstår i karnevalet kan sees i sammenheng med Pride ved at folk møtes i felles ærend. Pride fremstår som en åpen og fri arena til å være seg selv i. I intervjuet beskriver (3) sin opplevelse av Oslo Pride som inviterende og drar frem at det skapes rom for å uttrykke seg selv og feire sin skeivhet. Med dette som grunnlag er det naturlig å tenke at deltakerne vil føle på en frihet mellom seg selv og andre, der det «vanlige» livet utenfor ikke spiller en stor rolle. Siden de møtes i felles ærend for å feire skeiv kjærlighet, kan det tyde på en familiær kontakt ved at man allerede har noen tanker om hvorfor de andre man møter i Pride er til stede. Selv om intervjupersonene nevner at de opplever et hierarki i Pride, mener (3) at her kan man komme sammen om sin annerledeshet, og selv om det er fest har mange gått igjennom noen tøffe tak med seg selv. Dette kan skape en kollektiv følelse, der man likevel er unik. I tillegg nevner (5) at Pride viser mangfold, er en god sak og skaper fellesskap. Om man er utrygg på sin seksualitet kan Pride bidra med å skape trygge rammer. (4) mener at Pride gir selvtillit og en økt selvsikkerhet der man er fri fra samfunnets restriksjoner. Er man virkelig fri fra samfunnets restriksjoner når (1) nevner kategoriene som deler opp Prides deltakere etter utseende? (2) opplever også visse forventninger til hvem han skal være, akkurat som splittelsen blant feminine og maskuline homser i løpet av 1900-tallet opplevde (Cole, 2000, s. 39).

Det eksentriske kan sees inn mot Pride ved at det åpner for å uttrykke politiske meninger og seksualitet mer enn hva hverdagen ellers tillater. Dette kan være mer skjulte sider som nå får komme til uttrykk. Når Bakhtin nevner det å tre inn i det som kan sees som type skuespill, kan det for en stund ta over for den man ellers er i samfunnet utenfor, preget av sosial rang, alder og eiendom etter Bakhtins ord (1997, s.123). Skuespillet ser jeg mer som en ekte versjon av den som «spiller det», men at det oppleves som et skuespill fordi man en stund kan være annerledes enn i det sosio-hierarkiske samfunnet utenfor det karnevaleske livet generelt. I Pride-sammenheng liker samtlige av

intervjupersonene å eksperimentere mer med hva de har på seg. Noen av dem liker å kle seg ut for å sjokkere, mens andre liker å kle seg ut uten å tenke på at det skal ha en sjokkfaktor, selv om det kan oppleves sjokkerende likevel. Klær kan her gi mulighet til å feire sin annerledeshet, uansett om man ønsker å bli sett eller ikke. Vil man være vulgær og vise hud denne dagen, er man unnskyldt mener (3). Det mener han fordi det ikke oppleves vulgært å vise hud i en Pride-kontekst. Her trekker han spesifikt frem karnevalstemningen han opplever ved det hele. Det kan bety at her er mye akseptert når gjelder å uttrykke seg mer ekstremt enn man gjør til vanlig. (3) sier også at det ligger politikk i å kle seg normbrytende, da det man har på seg sier noe til omverdenen. For meg sier dette noe om at skjulte politiske motiver kan komme frem i måten man velger å kle seg på, selv om karnevalets natur er fritt for hierarki.

Mesalliansen som oppstår i karnevalet er kanskje det som er vanskeligst å se opp mot Pride i dag. Man møtes i en omgivelse med et tilsynelatende felles formål der det vil kunne oppstå kontakt mellom noen som utenfor Pride står i høyere eller lavere rang enn andre. Noe som føles mindre relevant for nåtiden er dette med rang i samfunnet. Dette skillet virker ikke å være like tydelig i dag, men det gjør det kanskje enda mer viktig å være bevisst? Jeg velger å tolke dette opp mot bedrifter som rosavasker seg inn i Pride. Der møtes tilsynelatende deres verdier som bedrift med Prides verdier, og det kan oppleves som et verdifelleskap. På en side kan disse bedriftene oppleves som at de benytter sine økonomiske ressurser for å fremstå mindre fordomsfrie, der (5) drar frem kapitalismen som et problem. På en annen side tror (3) at rosavaskingen av bedrifter likevel er nyttig fordi all synlighet er bra og i det minste tar de et standpunkt. Når det gjelder deltakerne selv sier Wennerhags studie noe om at de som deltar i Pride er likere hverandre sett opp mot den generelle befolkningen (2018, s. 121). Som at det er flere unge, flere utdannede og flere politisk aktive til stede. Sånn sett kan det skje en mindre sammensmeltning av forskjellige personlige ståsted, fordi de allerede møtes med et felles formål. Likevel er dette et lite utvalg kategorier, og deltakerne er mer enn sin alder, utdanning og politiske aktivitet. For eksempel påpeker Wahlström at Sverige benytter seg av Pride som et springbrett for å utfordre normene for seksualitet, kjønn og romantiske forhold enda mer (Wahlström, 2018, s. 208-209). Her kan det da oppstå en form for mesallianse innad i Pride, der «helt» homofile eller lesbiske møter tanker om eget kjønn og seksualitet ved å bli presentert nye inntrykk.

Profanasjon er derimot lettere å se opp mot Pride, siden her kan man gå i mot hierarkiet i samfunnet ved at man i karnevalistisk ånd stiller spørsmål ved hva som er hellig og høytstående (Bakhtin, 1997, s.123). Her finner jeg det relevant å nevne karnevalets natur for parodi, da parodi kan være et virkemiddel for å menneskeligjøre eller latterliggjøre det hellige og høytstående (Bakhtin, 1997, s.127). Et eksempel på dette er fra en Pride-marsj i Los Angeles på 70-tallet der en homofil mann var festet til et kors (Peterson et al., 2018, s. 21). De fleste vil nok da tenke på Jesus på korset, som at man drar inn noe hellig og religiøst i en helt annen kontekst. I intervjuet sier for eksempel (3) at det oppleves som at paradene tar opp kampen mot seksuell skam, ved bruk av klær som er mer seksuelle. Det er også blitt mer feminisert mener han, som for meg sier noe om en norm som blir utfordret. Et motargument kan være at det ikke oppleves seriøst nok, som at arrangørene i New York var kritiske til hvor karnevalessk marsjen deres skulle være da det kunne ta vekk fokuset fra det politiske (Peterson et al., 2018, s. 20).

Foucaults begreper og Pride

Gjennom Foucaults begreper er jeg ute etter å se på Pride med et maktperspektiv. Jeg vil både belyse Pride som arena sett opp mot samfunnet rundt, men jeg er også ute etter å belyse maktforholdene som finnes innad i Pride. Sånn jeg ser det er de kanskje mer skjulte og mindre belyste enn det mer tydelige maktforholdet mellom skeive og storsamfunnet.

Pride kan belyses av diskursbegrepet ved å se for seg at Pride er en diskurs, nærmere bestemt som selve diskursen. Hvordan man snakker om andre mennesker, hva som er interessant og relevant, hvem som har rett til å bli hørt og hvem som står utenfor kan være relevant for Pride. Det danner et utgangspunkt for å videre kunne snakke om maktforholdene. Da de første opprørene for skeive begynte på 1960-tallet i USA kan dette ha lagt noen føringer for hvordan opprørene senere skulle bli til opprøret eller feiringen som Pride er i dag. Spesielt godt stemmer Pride overens med at ordene man nå bruker har blitt talt før og tilhørt andre. Det har ikke blitt slutt på kampen for skeives rettigheter, selv om noen land oppleves å ha kommet lenger enn andre. Ordene blir med det fortsatt ytret. Spesielt dette med at ytringene vil gå igjennom prosedyrer som gjør dem enklere å holde styr på og få oversikt over er interessant (Eliassen, 2016, s.53). Den amerikanske kjønns-og skeiv teori forskeren David M. Halperin skriver om hvordan idéen om homofile og lesbiske måtte konformere til en «skeiv identitet» for at man skulle kunne forholde seg til homofile i for eksempel politisk sammenheng: “For all its undeniable benefits, gay pride is now preventing us from knowing ourselves (2012, s.71)».

Som utgangspunktet for begrepet diskurs må noe ha blitt sagt eller skrevet (Eliassen, 2016, s. 55). I Pride-sammenheng er det kanskje mer naturlig å tenke at noe har blitt gjort, i tillegg til sagt og skrevet. Hvem som får komme til ordet er med det også interessant, spesielt med fjorårets videosending under Oslo Pride i bakhodet. Feiring ble tilgjengelig på en annen måte enn før. Hvem får tale i en videosending? (5) tenkte på denne livesendingen, og synes det var forutsigbart hvem som fikk komme til ordet og drar inn kapitalisme og penger som en årsak. Likevel forstår han at det ikke vil bli Pride uten aktører som finansierer festivalen. Et annet perspektiv er at det oppleves som at én gruppe innad i Pride får hovedfokuset. Marsjene for lesbiske som oppsto i tillegg til Pride-marsjene på 1970-tallet vitner om dette på den måten at flere lesbiske opplever at Pride-feiringer domineres av hvite homser. Gay Shame festivalene som har blitt holdt på bakgrunn av en oppfatning av at Pride-festivalene var blitt for kommersialiserte og allmenne (Peterson et al., 2018, s.23) sier også noe om opplevelsen at noen blir hørt mer enn andre. Dette tyder på at det finnes et hierarki i Pride, til tross for den frie og feirende følelsen deltakerne ofte kjenner på.

Makten er ikke én, og Pride som arena kan være et godt eksempel på dette. Her er det en mangfoldig samling av mennesker som møtes i felleskap, men de er ikke nødvendigvis likestilte. Hvem kan man finne i en Pride-feiring? Homofile menn, lesbiske kvinner, biseksuelle kvinner og menn, transpersoner, ikke-binære personer, i tillegg til heterofile mennesker som viser sin støtte denne dagen. I tillegg har de gjerne forskjellig etnisiteter, nasjonaliteter og grad av funksjonsevne. Det kan høres ut som en vanlig befolkning, men at fokuset på legning er større. Ifølge Foucault er hvert individ formet gjennom gester, vaner og reflekser (Eliassen, 2016, s.119), og Pride blir da intet unntak. For å dra koblingen til hvordan maktforhold fungerer vil jeg benytte meg av tannhjulstankegangen til Foucault (2018, s.29). De som deltar på Pride kan sees som tannhjul i et hjulverk. De representerer ulike

nivåer for maktutøvelse som sier noe om hvordan alle er koblet sammen. Hvordan er maktforholdet mellom homofile menn og transpersoner? Hvordan er maktforholdet homofile menn imellom seg? Da jeg spurte om opplevelsen av hierarki i Pride tenker for eksempel (5) at den mannlige hvite ciskjønnede kommer først, deretter kvinner, deretter ikke-hvite og deretter transpersoner for å gi et mulig eksempel. Han mener at vi har en vei å gå, noe jeg vil si meg enig i. (2) drar også frem transfobi i homomiljøet, i tillegg til å oppleve at hans etnisitet gjør så andre homofile stiller spørsmål ved om han kan velge å være feminin og sjokkerende i antrekket sitt fordi det ligger visse forventninger til hvem han burde være. (3) er oppvokst i Norge og tror det kan være vanskeligere å være dobbel minoritet i Pride. Samtidig viser Wennerhag sin undersøkelse til at det generelt sett er like mange utenlandsfødte med i Pride som befolkningen generelt (2018, s.93), så det virker som de i hvert fall deltar likevel. Man kan på den måten si at det fortsatt finnes et hierarki basert på det samme man kjenner igjen fra samfunnet generelt. Pride er ikke utenfor samfunnet, men en del av det. (3) mener da at homofile på noen vis setter seg selv i bås og at man med tiden kan vokse til å forstå at man ikke må låse seg til én bås. Han mener likevel at noe har rot i virkeligheten og at din omgangskrets kan påvirke hvordan du ser deg selv som del av homomiljøet. Men er det kanskje feil å sette opp noen på toppen i Pride, hvis makten ikke er én? Makt kan komme til noens fordel, men ligger makten heller i selve Pride-feiringen, mer enn en gruppe som tar del i den? Siden maktstrukturene har blitt lagt historisk (Foucault, 2018, s.29), vil man kanskje automatisk gå inn i en form for rolle som passer den man er. Dette kan være med på bekrefte maktens virkninger.

Å trekke linje mellom motmakt og Pride kan ved første øyekast virke ukomplisert. Pride som opprør er et tydelig motstandspunkt, der mennesker strategisk går sammen i demonstrasjoner eller parade for å påvirke det heteronormative samfunnets aksept for skeive. Kanskje man kan se på tidligste Pride-paradene som kløfter i samfunnet? Det har ikke vært et stort og radikalt brudd over natta, men over tid har aksepten blitt større – kløften forskyver seg, for å bruke Foucaults ord (1999, s.107). Kløftens påvirkninger er absolutt ikke over, så om man kan kalle den forbigående er én ting. Sånn jeg ser det, er målet at denne kløften en dag er utjevnet med jorda igjen og opprørene har nådd sitt formål. Så kan man stille seg spørsmålet om dette noen gang er mulig. For å gå dypere inn i Pride, er det mer interessant å se på motstandsmakten innenfor dens rammer. (2) nevner begrepet «Masc4Masc» som betegner homofile menn som selv er maskuline og er ute etter andre maskuline menn. Disse oppleves som å ha negativ påvirkning fordi de setter en type mann over andre typer. Hvis man tenker at de hvite, maskuline, homofile mennene er på «toppen av rangstigen» i en Pride-sammenheng, hvordan kan da de andre gruppene innenfor Pride yte motmakt mot denne følelsen av at noen er på topp? Jeg ser det som at hvite, feminine, homofile menn allerede gjør nettopp dette ved at de kan ha muligheten til å fremstå som en maskulin, homofil mann, men velger å ikke gjøre det. (3) er enig med dette, da han mener det å kle seg normbrytende er politisk. For eksempel ved å kle seg mer feminint, eller sette maskuline stereotypier på spissen. Det blir da på samme måte som cowboyen, biker-fyren og militæruniformen ble brukt for å yte motmakt mot heterofile menn på 60- og 70-tallet (Cole, 2000, s.101). Det er likevel viktig for meg å påpeke at det ikke er meningen å mene at det er galt å være en hvit, maskulin, homofil mann. Det er ikke deres feil at det oppleves som at samfunnet setter maskuline hvite menn høyest, uansett seksualitet, men det er viktig å være bevisst sin fordel. Igjen vil jeg komme tilbake til hjulverket Foucault snakker om som bilde på maktforholdene og sette motmakt inn i det. Jeg ser på motmakt som at noen hjul i hjulverket sakte, men sikkert begynner å spinne andre veien, og da må de andre hjulene følge etter. Rent visuelt ser jeg det som et abstrakt og

uendelig hjulverk der ett tannhjul først vil stoppe opp før det forsøker å spinne andre veien. Da vil de nærliggende tannhjulene påvirkes. De stoppes også opp, og vil sakte, men sikkert spinne videre og dra med seg sine nærliggende tannhjul. Det vil ta tid før de hjulene som er lengst unna vil spinne samme vei, og det vil kanskje være noen kraftige hjul som stritter imot som kan føre til en veksling av hvilken vei et tannhjul spinner. På samme måte som motstandsmakt ikke trenger å være en brå omveltning (2018, s.29), men som kløfter som forskyver seg.

Innenfor rammene til Pride er den føyelige kroppen også noe å være oppmerksom på. Selv i en arena der frigjøring ofte er beskrivende ord, kan selvdisiplineringen tre frem. Som Foucault påpeker vedrørende oppdragelse, oppdrar man i stor grad seg selv (Engelstad, 2011, s.49). Jeg tenker dette også påvirker deltakere av Pride, direkte koblet opp mot hvordan man kler seg. Kler du deg for deg selv, eller kler du deg bevisst med tanke på hva andre vil tenke? (4) følte seg ikke *homo* nok under sin første Pride og har siden valgt å gjøre mer ut av seg. Kan dette tyde på at det finnes en opplevd mal for hvordan man skal kle seg når man er homofil? (5) opplever at det er brukeren av plagget som gjør noe skeivt, ikke klærne i seg selv. Som en motsetning til dette tenker (4) at når noen går i enkle klær som shorts og singlet kunne de gjort mer. Er man homofil kan man i det minste vri litt om på normalen mener han. Kanskje velger noen et enkelt antrekk fordi man ikke vil opptre som *for* homofil, at man føyer seg etter samfunnet rundt. Antrekket kan da på et vis vise en form for avstand samtidig som man er deltaker, ved at man ikke vil oppfattes som tydelig homofil. Det blir en form for selvransakelse ovenfor noen som har makt, som pasienten hos legen, mens her er pasienten en deltaker og legen Pride, der forventningen til hva Pride skal være sitter med makten. (1) tror at noen føler et press for å kle seg riktig, men at det variere etter hvilken «gjeng» man er i. Spesielt hvis fokuset er å tiltrekke seg noen basert på kropp og sex. Generelt opplever intervjupersonene det som gøy at man har mulighet til å skille seg ut, for eksempel fordi det kan ligge noe skummel og spennende i å kle seg opp som (3) nevner. Jeg ser det som at man i første omgang føyer seg etter samfunnet, deretter føyer man seg etter hva Pride burde være. For å dra inn identitet vil jeg vise til Halperins problematisering av identitet Pride-sammenheng. Det å ha en identitet gjør det mulig å distansere oss selv fra en faktisk manifestasjon av skeivhet. Dette er et resultat av identitetspolitikk, der sosiale ulikheter som utgangspunkt for å skape identitet ender opp i en generell og universal kategorisering. Ordet identitet virker paradoksalt nok ofte slik at det kan homogenisere identiteter, og nyanserte forskjeller forsvinner (2012, s.73). Med dette ser det ut til å ha blitt lagt så tydelige føringer for den skeive identiteten man «burde» tilhøre, at man mest sannsynlig ubevisst føyer seg etter den. Oppsummert vil jeg si at føyeligheten absolutt kan være gjeldene i Pride, for hvis den er tilstede ellers i hverdagen, vil den ikke på mirakuløst vis forsvinne i Pride. Den kan være med på å skape en konform idé om hva en skeiv identitet skal være, men den fungerer ikke nødvendigvis bare negativt. Den gir også et utgangspunkt for dem som er mer søkende og usikre i sin egen identitet, og kan være et positivt springbrett for å videreutvikle sin identitet – om det da finnes noe sånt som en egen identitet.

Oppsummering

For å oppsummere drøftingen av begrepene vil jeg dem i sammenheng inn mot Pride. På en side kan Pride minne om det karnevaleske ved at intervjupersonene mine ser feiringen i det, men på den andre siden oppstår det noen problemer med dette da Bakhtin mener det sosio-hierarkiske fra samfunnet utenfor oppheves i karnevalet (1997, s.123). Gjennom historien har lesbiske-marsjer vitnet om at de ikke føler seg sett i Pride, mens den hvite homsen blir hovedfokuset (Peterson et al., 2018, s.23). Intervjupersonene mine opplever heller ikke at det er fritt for hierarki. Man kan ta det for gitt at diskriminering ikke finner sted her, men likevel ser det ut til at rasisme, sexisme, transfobi og diskriminering basert på vekt og størrelse fortsatt er til stede. Dette stemmer bedre med Foucaults tanker om at det finnes makt mellom alle, den er alltid tilstede (Engelstad, 2011, s.14). Derimot gir denne makten også opphav til motmakt. Som i historien har homofile menn brukt klær for å uttrykke sin seksualitet. Det fantes både motmakt i å kle seg maskulint og feminint. De maskuline homsene kunne bli antatt å være heterofile i biker-antrekk, som kunne skremme folk vekk ved at biker-fyrer var antatt å være barske og tøffe gutter. Samtidig føles det kanskje mer trygt å benytte seg av noe maskulint fordi det er nærmere samfunnets norm for det mannlige kjønn. Dette nevner (2) med «Masc4Masc»-begrepet som snakkes om blant homofile i disse dager. Et behov for å uttrykke sin maskulinitet oppleves heller negativt enn positivt, og kan bunne i at maskuline allerede på 60-tallet så på feminine som mindre verdt enn seg selv. Feminine grep kan da sees på som en sterkere form for motmakt, ved å utfordre normene for kjønn mer. Om så ubevisst blant de hvite, cis-kjønnede homofile mennene kunne de foruten sin legning vært på toppen i et heteronormativt og vestlig samfunn.. Dette viser både mine intervjupersoner og de historiske perspektivene viser til. Det finnes eksempler på diskriminering blant homofile, spesielt rettet mot feminine menn. Shaun Cole gjengir en homofil mann som blant annet sier at han sympatiserer med feminine homser som om det var et handicap.

Jeg forstår at femininitet er medfødt noen menn og jeg sympatiserer med deres handicap [...] Takk Gud for at jeg ble spart for det. Homoseksualitet er en stor nok forbannelse i seg selv, men det er en dobbel forbannelse om man går, snakker og ter seg på en feminin måte. (Sitatet er oversatt fra engelsk til norsk. Cole, 2000, s.35)

Denne mannen går med andre ord så drastisk til verks at han kaller det å være en feminin, homofil mann for et handicap. En måte å tolke dette på er at maskuline homofile kan være preget av internalisert homofobi. Internalisert homofobi er en homofil persons egne negative, sosiale holdning til seg selv. Dette fører til at man ser ned på seg selv og resulterer i indre konflikt og dårlig selvbilde (Dean & Meyer, 1998, s. 161).

På et vis kan det sees som karnevalesk at skeive likestilles som del av Pride. Jeg vil her dra frem den karnevalistiske akten å krone en liksom-konge, og den følgende avsettelsen av karnevalets konge. Med dette krones det kortlevde konger og dronninger av festivalene (1998, s.252). Dette velger jeg å tolke inn mot Pride, i den form at LHBTS-miljøet får i denne perioden til å «leve som konger og dronninger» og komme til ordet i diskursen mer enn ellers. På en annen side viser det seg likevel at det er noen føringer for hvem som får tale, og total likestilling oppleves mer som en ideell situasjon. Det kan sies at denne perioden er til for å forsterke fokuset på skeive rettigheter innenfor et satt tidsrom, men er ikke det et fokus man burde være bevisst hele året? Sånn jeg ser det vil jeg si at den idéelle Pride-feiringen kanskje er karnevalesk fordi deltakerne virkelig får leve som sine frie og feirende

selv. Derimot utelater det karnevaleske for mye av den faktiske virkeligheten til at det kan sies å være helt karnevalesk. Prides effekt virker ikke permanent nok til å være ritualesk, som kan tyde på at Pride er et sted i mellom det karnevaleske og ritualeske. Det er absolutt karnevaleske elementer som kostymer og en frigjørende følelse, men det sosio-hierarkiske samfunnet er ikke stengt utenfor. Dette åpner likevel opp for å være bevisst sin plass i det skeive miljøet, og kan inspirere til å yte motmakt. Det er kanskje en negativ ting å måtte ty til motmakt for å føle seg sett, men samtidig er dette kanskje en løsning på å bryte ned hierarkiet og gi alle den plassen de fortjener.

Figur 6: Tekniske tegninger av plaggene i kolleksjonen.
Egne illustrasjoner.

Kapittel 5: Masterprosjektets praktisk-estetiske del

Meg som designer

I løpet av studieårene ved OsloMet har jeg utviklet en personlig designestetikk. Denne har preget den praktisk-estetiske delen til dette masterprosjektet, og jeg ønsker å starte beskrivelsen av min kolleksjon ved å gjøre rede for hva som inspirerer meg, hvilke holdepunkter jeg har som designer og bakgrunnen for at jeg vil lage klær. Den praktisk-estetiske delen av dette masterprosjektet ønsker å vise mangfoldet i Pride. Min tolkning av denne inspirasjonen er der mine designgrep og inspirasjonen møtes. Det er tross alt bare jeg som kan lage nettopp denne kolleksjonen på min måte, og den har blitt formet av min erfaring, forforståelse, forståelse og fortolkning gjennom dette masterprosjektet – både når det kommer til casestudien, i form av intervjuer og korte antrekks- og Pride-kolleksjonsanalyser og teorien.

Sju designprinsipp

For min bacheloroppgave satte jeg opp sju *designprinsipper* jeg forholder meg til i en designprosess. Designprinsippene er relevante for alle mine prosjekter, så jeg ønsker å gi en god presentasjon av dem. Det er ønskelig at de alle er til stede, men for at en designprosess skal få rom for utforskning kan noen punkter vike om det gir ønsket uttrykk eller rett og slett ikke lar seg gjennomføre. Disse sju designprinsippene kaller jeg også for designgrep. Designgrep er et begrep som for meg betyr et uttrykk eller en teknikk som er en visuell eller prinsipiell del av et design, om det så er en kolleksjon eller et plagg. Et eksempel på et designgrep fra mine sju designprinsipper er at jeg aldri bruker svart. Disse sju punktene er inspirert av Virgil Ablohs «Personal design language». Under Ablohs foredrag ved Harvarduniversitetet presenterte han disse punktene som fungerer som et sett med teknikker og tankeprosesser som definerer hans arbeid (Abloh, V, 2017, 9:24) Helhetlig gir dette designeren selv en oversikt over hva som er sin signatur. De sju punktene representerer meg som designer, og tydeliggjør mitt design, både for meg og andre.

1) *Aldri svart*: Svart er klassisk og sett på som en brukervennlig farge (Bain, 2018). For meg handler bruken av svart om noe enkelt. Fargen er flat og stram, og spiller ikke godt sammen med andre farger. Jeg ser på det som mer kreativt utfordrende å lage en fargepalett der man benytter fargers nyanser og toner, for å skape helhet, enn å gå for svart. Jeg er også ute etter å bryte med klassiske normer, så det føles naturlig å ta et standpunkt mot svart. 2) *Funksjonelt*: Jeg er inspirert av teknikker som krever nøye konstruksjon og baktanke. Funksjonalitet kan gi plagg økt verdig fordi det oppleves som praktisk og brukervennlig. Dette vil være i varierende grad etter utformingen av plagget, men det er alltid en underliggende tanke under hele utformingen av designet. Fra helt enkle ting som plassering

av lommer til om plagget gir rom for nok bevegelse. 3) *Kjønnsflytende*: Som jeg kom innom i slutten på kapittelet om homofil mote oppleves dagens mote som mer flytende og åpen for å utforske rommet mellom kjønnene enn før. Jeg designer med en herrekropp som utgangspunkt for silhuettene, men flere plagg kan være unisex. Det er kanskje litt selvmotsigende, men jeg mener at alle klær er unisex. Å kalle noe for herreklær for meg er en måte å tilnærme seg en målgruppe på, som kan skape en trygghet for de som er i startfasen av å utforske grensene for kjønn. 4) *Kontrasterende*: Kontraster har alltid opptatt meg, både i kunst, klær og mennesker. To forskjellige sider som spiller sammen kan gi nye helhetlige uttrykk, som skaper ny forståelse for hvordan noe fungerer sammen. Møtepunktet mellom to (eller flere) kontraster er spennende og kan skape et dynamisk design.

5) *Lekent*: Fargebruk og bevegelse skal skape et lekent uttrykk i mine design. Klær skal være gøy og gi rom for personlig uttrykk. Mitt håp er at dette kan inspirere til en indre følelse av å ikke måtte gjøre som alle andre. 6) *Fremtidsrettet*: Jeg velger å se fremover i tid, med et optimistisk og håpefullt syn på verden. Tanken om at vi er et progressivt samfunn, der personlig identitet og uttrykk skaper samhold på tvers av ulikheter, er noe jeg tar med meg inn i designprosessen. Det er viktig å vise forståelse for alle variabler innenfor sin kundegruppe, og vise at man ser og anerkjenner dem samtidig som det ikke alltid vil være rom for å nå alle. 7) *Frigjørende*: Jeg ønsker at plaggene skal ha kvaliteter ved seg som kan være utfordrende for brukeren eller dem som beskuer brukeren. Med dette håper jeg å skape en frigjørende følelse. Oppmerksomhet kan absolutt oppstå av mine design fordi det skiller seg fra normen. Hvis brukeren kan føle på en frihet i uttrykke seg selv gjennom klærne uten frykt for oppmerksomhet har jeg nådd mitt mål med å være designer.

For meg lar disse prinsippene seg kombinere godt og inspirerer meg når jeg designer. På samme tid kan de være til hjelp i designprosessen for å bedømme om noe føles riktig eller når prosessen stopper opp. Jeg kan kanskje kalle det et form for kompass; er jeg på riktig vei med dette? Prinsippene gir meg noen holdepunkt når jeg henter ut inspirasjon fra det jeg har lest eller undersøkt, som i dette masterprosjektet

Mine inspirasjonskilder

Jeg vil kort presentere noen inspirasjonskilder som ofte er til stede i mine design. For å kunne visualisere plagg underveis benytter jeg meg av en muse som jeg har latt meg inspirere av siden en skoleoppgave i 2017. Denne musen er sangeren Olly Alexander fra popbandet Years & Years. Han er åpent homofil og har et visuelt uttrykk som går fra å være lekent og fargerikt til mer sexy og nedtona. Det kan oppleves som sprikende, men også mangfoldig. Jeg ser en helhet i det og hvordan det skaper en identitet for han som artist. Hans måte å utøve yrket sitt forutsetter lekenhet på scenen, i tillegg til at antrekket må være praktisk nok for en opptreden. Jeg ser derfor flere av mine designprinsipper i han, som gjør at han alltid kan være en kilde for inspirasjon for meg.

Jeg er visuelt og sømteknisk inspirert av sportsklær, der synlige sømmer som flatlock og plagg konstruert etter hvordan kroppen beveger seg er designgrep jeg liker å benytte meg av. Enten på den måten som de vanligvis er brukt, for dekorativ effekt eller benyttet på en annen måte enn man er vant til. Jeg presenterte bevisst Lazoschmidl og Palomo Spain i casestudien fordi de lager herreklær som representerer noe av det samme som jeg er ute etter med mine design.

Fashion Hacktivism og DIY

Først vil jeg presentere begrepet DIY som er en fortkortelse av «Do-it-yourself». Det defineres av Merriam-Webster Dictionary som «en aktivitet der man gjør eller lager noe uten profesjonell trening eller assistanse», i tillegg til at «det er en aktivitet man gjør selv eller på eget initiativ» som en brede definisjon (Merriam-Webster, u.d.). I en motekontekst brukes gjerne DIY for å sette et eget personlig preg på plaggene man allerede eier. DIY kan være flere teknikker som gjerne brukes for å gi gamle plagg nytt liv ved enten å farge, klippe eller sy de om. Videre vil jeg oversette «fashion hacktivism» til *mote-hacktivism* på norsk for flyt i teksten. Hacking er et velkjent fenomen digitalt, ved at hackere henter fram informasjon som ikke er offentlig tilgjengelig. Av den grunn har hacking negative konnotasjoner, ved at man ser for seg hackere som en type for kriminelle. Mote-hacktivismen som professor i design Otto Von Busch skriver om ser hacking i en mer positiv forstand. Hackere brukes sine egenskaper for å finne mangler og feil i for eksempel en programvare eller en app. De er ikke ute etter å ødelegge eller hente ut informasjon som personopplysninger og passord, men for å forbedre det de hacker. Det er en form for fellesskap, der hackere går sammen for å finne mangler og feil så det kan bli så bra som mulig. Først og fremst er det gleden over noe som gjør at de ønsker å gå inn å hacke det, ikke misnøye (Von Busch, 2008, s.36). Så hvordan kan denne tankegangen benyttes i mote? Det er nettopp det Von Busch skriver om i sin doktoravhandling om å hacke mote. Han er ute etter å utfordre hvordan en forkjærlighet for mote kan brukes til å hacke det man har tilgjengelig sammenliknet med å være en passiv bruker av det klesmerkene presenterer for deg (2008, s. 31-32). Von Busch mener dette kan gi et mer aktivt forhold til klær og gleden av å forbedre noe. I løpet av doktorgraden sin har Von Busch holdt workshops der deltakere har kunnet hacke klær – en form for DIY. Han drar frem sitt utgangspunkt for denne interessen som var en anorakk han sydde til seg selv. Fordi han hadde sydd den selv følte han seg sterkere i møte med tøffe klassekamerater når han begynte på en ny skole. Von Busch påpeker at anorakken var ikke laget verken for å bli sett eller «usynlig», likevel ga det han en styrke i å vite at han hadde laget den selv. Den ble som et bevis på egen kreativ prosess og en personlig reise med utforskning, mestring og lærdom innen søm og håndverk (Von Busch, 2008, s.35). Det er noe av denne tankegangen jeg ønsker å inspirere med gjennom min kolleksjon. Selv om den ikke kun er DIY-basert har jeg brukt enkelte elementer og skapt en kolleksjon som kan blandes og kombineres med inspirasjon fra plagg flere kan ha i skapet sitt allerede som jeans og treningsshorts.

Kolleksjonen

Fra begynnelsen av prosjektet tenkte jeg at jeg ville lage et spekter som viser mangfold i hva man kler seg i, for å gjenspeile det jeg har observert under Pride selv. Dette ble gjort enda tydeligere gjennom intervjuene, der de jeg intervjuet både selv viste mangfold og snakket om mangfoldet de selv ser i Pride. Med dette som utgangspunkt ble kolleksjonen tenkt som et spekter vist gjennom fem antrekk. Antrekk 1 er mer hverdagslig, og har som hensikt at plaggene ikke kun skal kunne brukes til Pride. Til sammenlikning er antrekk 5 mer spesifikt rettet mot Pride, for å representere de som virkelig legger sjel og identitet i eget design for anledningen. Likevel kan plaggene brukes i andre festlige sammenhenger, etter hva man føler seg komfortabel med.

Gjenbruk og «hacking» av klær var med meg inn i prosessen. Det er ønskelig at kolleksjonen oppleves som inspirerende for å kunne skape noe eget, med enkle grep og med ting man kanskje har i klesskapet fra før av. Både for at deltakerne på Pride skal kunne føle mer eierskap over eget

uttrykk og ikke bare la velkjente klesmerker diktere hva som er mote for Pride. De plaggene som ikke er gjenbruk er laget for å fremme et budskap og å inspirere til styling man selv kan gjennomføre. Dette er for å kunne virke inviterende for de som ikke har tid eller økonomi til å lære seg å sy. DIY kan være en måte å demokratisere mote på ved å vise til hvordan det er mulig å etterlikne noe som allerede eksisterer, eller å sette personlig preg på det. På et vis er kolleksjonen et sted mellom styling og design da den åpner for mulighetene til å redesigne og sette sammen gjenbrukte plagg, i tillegg til plagg som jeg har designet. Jeg liker å tenke på det som at jeg har kuratert plaggene inn i antrekkene. De kan brukes om hverandre, men jeg har satt de sammen på denne måten for å poengtere mangfoldet i klærne som brukes under Pride.

Silhuetter og plagg

Silhuetene i kolleksjonen har jeg generelt sett valgt å holde gjenkjennelige i den grad at de minner mer om noe man kan eie fra før. Denne tankegangen er basert på at jeg ønsker å lage noe som ikke føles for fremmed. Hadde silhuetene vært for ukjente ville de for meg oppleves som mer utilgjengelige og som at de har et ovenfra og ned-blikk, sånn som det kan føles i situasjoner der makten er imot deg. Min tankegang er at de gjenkjennelige silhuetene blir det også lettere å møte sine egne assosiasjoner og utfordre dem.

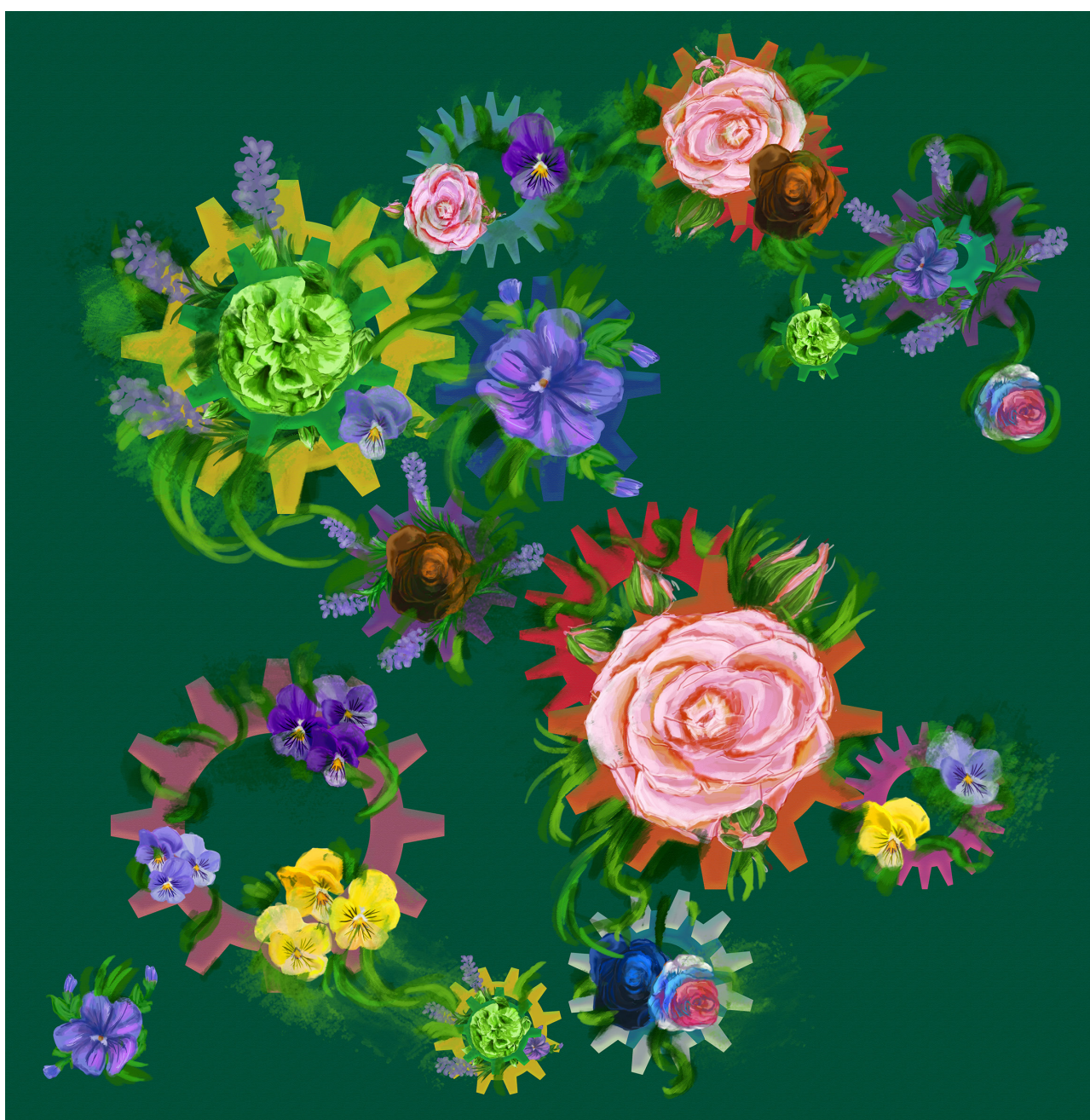
Farger og print

Printet i kolleksjonen er hovedsakelig inspirert av det teoretiske kapittelet. Foucault forteller om tannhjulene som en billedliggjøring på maktnivåene i samfunnet, som jeg da sammenliknet med at Prides deltakere er tannhjul, som påvirker tannhjulene rundt. Å kun bruke tannhjul følte for stramt og banalt, så fikk jeg idéen å abstrahere tannhjulene om til blomster. Da gikk jeg til homo-historien fra 1900-tallet for videre inspirasjon. En rekke blomster har igjennom de siste 100 årene vært assosiert med homofili eller skeive generelt, så for å skape en kontrast til det harde i tannhjulene følte det naturlig å bruke blomster. Jeg ser også det karnevaleske i bruken av blomster, ved at det blir symbolsk og feirende i å la blomstene representere mangfold i Pride på en annen måte enn tannhjulene. Se figur X på side. 65.

Blant blomstene er det stemorsblomster, som homofile ble kalt for fra starten av 1900-tallet, mens rosene representerer transpersoner (Brooke, u.d.). I tillegg har jeg med noen batik-rosor som jeg har valgt å farge i blått, hvitt og rosa for å representere transpersoner og i svart og brunt for å representere etniske minoriteter. Fargene er hentet fra det moderne Pride-flagget jeg presenterte i første kapittel, som inkluderer mer enn bare regnbuen. Dette er for å rette fokus mot marginaliserte grupper innenfor det skeive miljøet. I en oppgave som tar opp maktforholdene innad i Pride føles det riktig å løfte frem disse spesifikt, selv om masterprosjektet har homofile menn som hovedfokus. Batik-rosor ble populært under hippie-tiden. I tillegg har jeg også brukt grønne nelliker etter Oscar Wilde og lavendel for å representere lesbiske (Brooke, u.d., Prager, 2020). Grønn ble basefargen for printet da det harmonerer godt med blomstenes farge, som i naturen. Det blir en nøytral farge som bringer frem alle de forskjellige nyansene som er å finne i printet. Grønn er en farge som kan gjøre at man fremstår trygg, sterk og snill (Thurmann-Moe, 2018, s. 136). Betydningen av grønn kan da være med på å bygge opp under en trygghet hos bæreren av plagget.

Materialer og sømteknikk

Kolleksjonen er tenkt bestående av mange materialer, siden den er ute etter å vise mangfold. Jeg har benyttet meg av både elastiske materialer som lycra og mesh, i tillegg til vevde stoffer som denim og organza. Som detalj har jeg valgt å bruke en flatlocksøm. Det praktiske ved denne sømmen er at den blir flat og mer skånsomme mot huden i bruk over lang tid, spesielt i tettsittende plagg. I tillegg gir den en dekorativ effekt som styrker assosiasjonene til sportsklær som gjerne har denne sømmen.

Figur 7: *Printet skapt for kolleksjonen. Egen illustrasjon.*

Figur 8: Kolleksjonsspekteret - Antrekk 1-5. Egne illustrasjoner.

Kolleksjonsspekteret

Se figur 8 på s.68-69 for designskisser av kolleksjonen som blir beskrevet under.

Antrekk 1 - Det første antrekket består av en enkel t-skjorte og denim shorts. Her er idéen å hente ut en liten bit av printet som et strykemerke eller en pin som gir mulighet til å ta det av etter feiringen, eller benytte det på andre plagg.

Antrekk 2 - Inspirert av det mer seksuelt ladede seletøyet populært på den mer maskuline siden av homofil mote har designere som Virgil Abloh for Louis Vuitton laget en form for kort vest som gir noen av de samme assosiasjonene. Jeg har bevisst valgt å integrere den i selve genseren, med tanken om at det kan senke terskelen for å bruke den utenfor Pride som kontekst. Den tilhørende shortsene er elastisk og ettersittende for bevegelse og komfort.

Antrekk 3 - Dette antrekket består av en redesignet skinnjakke, en singlet i mesh og en shorts i sateng. Inspirasjonen for underplaggene er hentet fra sportens verden, som var populært blant mine intervjupersoner. Shortsene har et asymmetrisk designelement for å skille seg noe fra en helt vanlig shorts, for at jeg skal sette mitt eget preg på designet. Skinnjakka er dekorert med glitrende og skinnende frynser som gir den bevegelse og en mer levende og lett silhuett kombinert med det tunge skinn. Den er også dekorert med strykemerker laget av printet mitt for å vise til hvordan aktivistisk mote benyttet seg av det samme for å si noe om sitt politiske ståsted – på samme måte som Levi's i sin Pride-kolleksjon.

Antrekk 4 - Her har jeg kombinert en sporty overdelen med denim og en form for glitrende truse på et belte. Overdelen er elastisk og bevegelig i design og materiale, blant annet ved å velge en raglansøm over et vanlig erme. Jeansene er kuttet opp med hull for å leke med tankegangen om å være avkledd/påkledd som flere av intervjupersonene nevnte som akseptert i en Pride-kontekst.

Antrekk 5 - Shortsene ser kanskje kjent ut. Ser du tilbake til antrekk 2 så kan du se at shortsene er helt lik i fasett. Det er fordi det er to sider av samme shorts. Den kan altså brukes begge veier. Idéen bak dette er at brukeren får mulighet til å velge hvilken side som føles riktig den dagen plagget skal på. Eventuelt kan shortsene vrennes i løpet av kvelden om det føles riktig å ha et mer iøynefallende print likevel, eller motsatt. Overdelen er en body i glitrende lurex-stoff med tilhørende hansker. Over bodyen er det en topp med vide ermer, i et gjennomsiktig stoff. For å legge en ekstra dimensjon og tekstur til dette plagget har jeg lagt til blomster fra printet. Disse vil bli en form for tre-dimensjonal variant av printet, og gjør så antrekket blir et ytterpunkt i spekteret. Til slutt er det et seletøy-inspirert plagg over toppen. Den er i et sølvfarget bånd, for å gjøre det litt lettere og mer bevegelig enn det typiske seletøyet i lær.

Drøfting av problemstilling opp mot praktisk-estetisk del

Hvordan kan en undersøkelse av Pride føre til at jeg blir en mer samfunnsbevisst designer?

Etter å ha presentert kolleksjonen ønsker jeg å drøfte designet opp mot problemstillingen. Undersøkelsen av Pride har ført til at jeg er blitt en mer samfunnsbevisst designer ved at jeg har kunnet gå dypere inn i hva Pride betyr for deltakerne, hva deltakerne har på seg og hvorfor, i tillegg til å se til historiske perspektiver som et utgangspunkt for dagens måte å kle seg på. Dette gjenspeiles i kolleksjonen min, blant annet ved bruk av printet som symboliserer makt og feiring på samme tid. I tillegg drar det frem ord på blomster brukt for skeive. Jeg referer spesifikt til maskuline plagg som skinnjakke og jeans, kjent fra klone-stilen som oppsto i USA på 60-tallet (Cole, 2000, s. 93). For å være bevisst at disse maskuline assosiasjonene kan oppleves negative, velger jeg å bryte de opp og sette de i en kontekst med feminine detaljer og farger. Siden t-skjorte og shorts oppleves som en Pride-uniform for intervjupersonene mine har jeg latt dette være første antrekk i spekteret som en base. (4) stilte spørsmål ved om man da er homo nok? Men som (5) sier er det ikke klærne som bestemmer om du er skeiv, men personen går med dem. Jeg vil med dette enkle antrekket si at det er med på å vise mangfold, alle skal være velkommen selv om man ikke vil slippe seg helt fri og være vulgær eller flamboyant i stilen sin. Jeg ser på det som et mindre tannhjul i maktens hjulverk, der tannhjulet er en viktig del, selv om det kanskje ikke tar så mye plass.

I tillegg har jeg benyttet meg av sporty silhuetter blant annet fordi intervjupersonene mine dro det frem av praktiske årsaker. Disse sporty silhuetene kan også sees som maskuline fordi de er utformet for å fremheve en maskulin kropp, samtidig som blomstene i printet gir det en feminin twist. Ikke ulikt hvordan (5) sydde seg en jumpsuit med assosiasjoner til Adidas, selv om den er i et fargerikt print. Dette kan være med på å gjøre grensene mellom kjønn mindre tydelige, som er et kjennetegn på dagens motebilde og skeive designere (Clark & Rossi, 2020, s. 212).

I det andre antrekket har jeg som nevnt hentet inspirasjon fra en modernisering av maskulint seletøy, og bevisst valgt å benytte meg av printet for å gi det en feminin kontrast. I motsetning til i det femte antrekket der «selene» over brystet er mer like de man finner i lærkulturen blant homofile. For å bryte med det maskuline her har jeg tatt i bruk et glitrende sølvbånd, som gir et lettere og mer feminint uttrykk. Beltet i antrekk fire har også dette som utgangspunkt for designet. Det er blitt glitrende og lett, i motsetning til hardt og tungt. Dette er også et virkemiddel for eksempel Levi's gjør i sin Pride-kolleksjon, der de har skapt denimbukser som er åpne foran og bak, også hentet fra lærkulturen.

Jeg har ikke valgt å bruke tydelige ord og uttrykk i kolleksjonen. På en side kan dette sees som et historisk brudd da det var mye brukt for å fremme politiske budskap (Katz, 2013, s. 224). På den andre siden henter det opp noe annet fra den skeive historien, da detaljer og bekledning var en mer subtil form for å signalisere seksualitet til hverandre (Cole, 2000, s.20). Det representerer også skeive ved de utvalgte blomstene. Jeg ser det da som at printet krever litt mer ettertanke og refleksjon, som kan gi rom for en mer interessant samtale enn «Equality» på brystet ville gjort, for å dra et eksempel fra H&M sin Pride-kolleksjon inn i bildet.

Samlet sett ser jeg det som at jeg har blitt mer samfunnsbevisst som designer fordi kolleksjonen blant annet inneholder viktige referanser fra historien satt i en ny og moderne kontekst. Disse perspektivene har utvidet for forståelsen min betraktelig i løpet av arbeidet med masterprosjektet og gjort meg opp nye refleksjoner om i møte med tekstanalysene og intervjuer. Jeg har lært at det finnes et hierarki i Pride, samtidig som det oppleves befriende og feirende. Derfor ønsker jeg å utfordre grensene mellom maskuline og feminine homofile for å si noe om det opplevde hierarkiet, i designet. På en side kan kolleksjonen da sees som karnevalesk ved at den har elementer som egner seg i en feiring og at jeg vil inspirere til en frigjørende følelse. På den andre siden bærer en også preg av å si noe om maktforholdene, etter hvordan jeg har vridd om på maskuline stereotypier ved å gi de mer lekne og feminine preg. I tillegg sier bruken av DIY noe om å ta eierskap over egne plagg og lage noe eget, som et tegn på motmakt mot kommersielle krefter. Det opplevde hierarkiet i Pride sier noe om nødvendigheten for mangfold og spekteret i min kolleksjon skal gi rom for alle. På den måten liker jeg å tenke at alle deltakere i Pride er som blomster i naturen. De er med på å skape mangfold, uansett om de tar mye eller lite plass.

Refleksjon

Gjennom dette masterprosjektet har jeg fått undersøke Pride fra flere perspektiv, og sett hvorfor det er viktig at en designer er samfunnsbevisst i sitt virke. Denne måten å undersøke noe på har vært både inspirerende og motiverende. Jeg har fått kunne se historiske og teoretiske perspektiv i nytt lys. Jeg tenker også at denne metoden å undersøke noe på kan brukes for å designe for andre målgrupper, der designeren kan dra nytte av å være samfunnsbevisst. Skulle jeg sett videre på dette prosjektet kunne jeg blant annet tatt for meg hva designerrollen er i dag, eller hva klær og identitet har å si for en forbruker i bærekraftsdebatten. Samtidig er jeg også blitt nysgjerrig på hva skeive tenker om skeiv mote i dag, etter de fruktbare intervjuene mine. Foreløpig får dette stå som mitt bidrag inn i diskursen om skeiv mote, mens jeg ser mot en fremtid der jeg forhåpentligvis får gjort mer forskning og fordypet meg enda mer i å designe og forstå betydningen av skeive klær. Så kan jeg undre på hva jeg selv skal ha på meg under neste Pride.

Litteraturliste

Alvesson, M & Sköldberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion : vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. (2. utgave). Studentlitteratur AB.

Alvesson, M & Sköldberg, K. (2017). *Tolkning och reflektion : vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. (3. utgave). Studentlitteratur AB.

Bain, M. (2018, Februar 4). *Only Black is the New Black: A Cultural History of Fashion's Favorite Shade*. Quartz. <https://qz.com/quartz/1194798/only-black-is-the-new-black-a-cultural-history-of-fashions-favorite-shade/>

Bahtin, M. (1997). *Problems of Dostoevsky's Poetics*. University of Minnesota Press.

Berge, B. (2017, juli 9). *Pride*. I Store norske leksikon: snl.no/Pride

Berge, B. (2020, mars 6). *Regnbogeflagget*. I Store norske leksikon: <https://snl.no/Regnbogeflagget>

Berge, B. (2021, februar 9). *Homobevegelsen i Noreg*. I Store norske leksikon: https://snl.no/homobevegelsen_i_Noreg

Berge, B. (2021, februar 9). *Paragraf 213 (seksuell omgang mellom menn som straffbart forhold)*. I Store norske leksikon: https://snl.no/Paragraf_213_-_seksuell_omgang_mellom_menn_som_straffbart_forhold

Blanco F., J. (2019). The Postmodern Age: 1960-2010. I A. Lillethun & L. Welters. (Red.), *The Fashion Reader Second Edition* (2. utgave, s. 99-111). Bloomsbury Visual Arts.

Brinkmann, S & Kvale, S. (2019). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. utgave) Gyldendal Norsk Forlag AS.

Brooke, J. (u.d.). *Six Flowers That Define LGBTQ Movement In History*. Hentet april 26, 2021 fra Flower Power Daily: <https://flowerpowerdaily.com/six-flowers-that-define-lgbtq-movement-in-history/>

Christoffersen, L & Johannessen, A (2018). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. (2.utgave) Abstrakt forlag AS

- Clark, H & Rossi, L-M (2020). Clothes (Un)Make the (Wo)Man – Ungendering Fashion (2015)?. I A. Reilly & B. Barry (Red.), *Crossing Gender Boundaries. Fashion to Create, Disrupt and Transcend*, (s. 201-2013). Intellect. https://bibsyst-almaprmo.hosted.exlibrisgroup.com/permalink/f/thlvs0/TN_cdi_askewsholts_vlebooks_9781789381160
- Cole, S. (2000). *‘Don We Now Our Gay Apparel, Gay Men’s Dress in the Twentieth Century*. Berg.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7.utgave). Gyldendal.
- Dean, L. & Meyer, I. H. (1998). *Internalized homophobia, intimacy, and sexual behavior among gay and bisexual men* (s.161). <https://doi.org/10.4135/9781452243818.n8>
- Eldevik, A. (2019, april 11). *En skeiv historie*. Oslo Pride: <https://oslopride.no/a/en/-skeiv-historie>
- Eliassen, K. O. (2016). *Foucaults Begreper*. Scandinavian Academic Press.
- Engelstad, F. (2011). *Hva er makt?*. Universitetsforlaget.
- Fischer, H. (1977). *Gay Semiotics: A Photographic Study of Visual Coding Among Homosexual Men*. Cherry and Martin.
- Foucault, M. (1999). *Seksualitetens historie I: Viten til viljen*. Pax Forlag.
- Foucault, M. (2018). *Overvåkning og straff*. (3. utgave). Gyldendal.
- Grue, J. (2021, januar 27). *Diskurs*. I Store norske leksikon: <https://snl.no/diskurs>
- Halperin, D. M. (2012). *How to Be Gay*. Harvard University Press. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.oslomet.no/lib/hioa/detail.action?docID=3301125>
- Katz, J. D. (2013). Queer Activist Fashion. I V, Steele. (Red.), *A Queer History of Fashion: From the Closet to the Catwalk* (s. 219-232). Yale University Press
- Lang, N. (2020, juni 1). *It’s Time Black and Brown People Be Included in the Pride Flag*. Them. <https://www.them.us/story/ipride-flag-redesign-black-brown-trans-pride-stripes>

Merriam-Webster. (u.d.). *Do-it-yourself*. Hentet 8. oktober 2020 fra Merriam-Webster: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/do-it-yourself>

Oslo Pride. (u.d.). *Oslo Pride*. Hentet april 10, 2021 fra Om oss: <https://www.oslopride.no/p/about>

Pettersen, A., Wahlström, M. & Wennerhag (2018). *Pride Parades and LGBT Movements Political Participation in an International Comparative Perspective*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315474052>

Prager, S. (2020, januar 29). *Four Flowering Plants That Have Been Decidedly Queered*. JSTOR Daily: <https://daily.jstor.org/four-flowering-plants-decidedly-queered/>

Rolland, K. H. (2017) Casestudier. En introduksjon til metodepraksis innen informatikk og ledelsesfag. I H. E. Næss og L. Pettersen (Red.), *Metodebok for Kreative Fag* (s.64-74). Universitetsforlaget.

Santino, J. (2017). From Carnavalesque to Ritualesque: Public Ritual and the Theater of the Street. I J. Santino (Red), *Public Performances: Studies in the Carnavalesque and Ritualesque* (s. 3-14). Utah State University Press.

Skjulstad, S. (2017) Medietekster og metode. I H. E. Næss og L. Pettersen (Red.), *Metodebok for Kreative Fag* (s.39-50). Universitetsforlaget.

Smidt, K. (2019, 28. juni) *Oscar Wilde*. I Store norske leksikon: https://snl.no/Oscar_Wilde

Steele, V (2013). A Queer History of Fashion: From the Closet to the Catwalk. I V, Steele (Red). *A Queer History of Fashion: From the Closet to the Catwalk* (s.7-72) Yale University Press.

Store norske leksikon. (2019, januar 24.). Mesallianse. I Store norske leksikon: <https://snl.no/mesallianse>

Thurmann-Moe, D. (2017). *Farger til folket!* Cappelen Damm AS.

Virgil, A (2017, 26. oktober Core Studio Public Lecture: Virgil Abloh, "Insert Complicated Title Here" [Video]. Harvard University Graduate School of Design. <https://www.gsd.harvard.edu/event/virgil-abloh/>

Von Busch, O. (2008) *FASHION-able, Hactivism and Engaged Fashion Design*
[Doktorgradsavhandling, Universitetet i Gøteborg] Academia. https://www.academia.edu/30938568/Fashion_able_Hactivism_and_engaged_fashion_design

Bildeliste

Figur 3. Westlin, H.M (2019). Oslo Pride parade 2019 [Fotografi]. Flickr. <https://www.flickr.com/photos/oslopride/48108795096/in/album-72157709203288808/>

Figur 4. Quasar, D. (2020) Pride flag variant based on Daniel Quasar's 2018 design combining elements of the Philadelphia flag and the trans pride flag, and brown and black [Illustrasjon]. Wikimedia Commons. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:LGBTQ%2B_rainbow_flag_Quasar_%22Progress%22_variant.svg

Intervjuguide for masterprosjekt

Bruk av klær under Oslo Pride

Av Magnus Opsahl Hofseth

Intervjuform: Semi-strukturert gruppeintervju

Spørsmålene under er et utgangspunkt, men kan avvike noe etter hvor samtalen tar veien, likevel viser de en oversikt over temaene jeg ønsker å dekke gjennom intervjuet.

Innledning

- Jeg presenterer meg selv, informerer om prosjektet og hva jeg vil stille spørsmål om.
- Forklarer formålet med intervjuet, og omfanget (ca. 30-45 minutter).
- Informerer om notering av samtalen. Videre vil jeg informere om anonymitet i videre behandling av informasjonen jeg får ut av intervjuet.
- Eventuelle spørsmål om noe er uklart for intervjuobjektene.
- Informere om at intervjuobjektene kan la være å svare eller trekke seg fra intervjuet underveis.

Faktaspørsmål – deltakerne presenterer seg kort uten at det blir tatt opptak da dette er irrelevant for oppgaven, men relevant for et godt intervju.

De innledende spørsmålene er til for at deltakerne skal kunne bli litt kjent med hverandre før vi går inn i mer personlige spørsmål. Det er valgfritt hvor mye man vil fortelle om seg selv.

- Navn, alder, yrke/studie, bosted/hjemby, seksuell legning, kjønn (pronomen)
- Har du deltatt på Pride mange ganger?

Introduksjonsspørsmål

Åpner med et spørsmål som lett nærmer seg det generelle temaet.

Generelt, hvorfor deltar du på Oslo Pride?

- Om noe er mer positivt/negativt, politisk, personlig osv.

Overgangsspørsmål

Formålet er å nærme seg temaet med et mer personlig spørsmål og en øvelse i å beskrive egen visuell stil.

- I korte trekk - Hvordan vil du beskrive din visuelle stil?
(Både klær og tilbehør. Mye farger, lite farger, enkel, utfordrende og lignende)

Nøkkelsspørsmål

Hovedområdene som jeg ønsker å dekke.

- Hvor mye tanke legger du i det du har på deg på Oslo Pride?
> Vise til bilde informantene har bidratt med
- Hvilken betydning har klær og mote under Pride?
- Føler du et press på hva du har på deg denne dagen?
- Har du en politisk agenda med hvordan du klær deg på Pride?

Temaer som er ønskelig å komme innom:

- Stereotyper – gjenkjenner deltakeren seg selv i en stereotypi?
- Tilgjengelighet på «homofil mote»
- Egen kreativitet

Avslutning

Informere om at intervjuet rundes av.

Jeg spør om det er noe de vil legge til eller avklare.

Kort oppsummerer jeg intervjuet, før intervjuobjektene så kan komme med sine tanker om de har noe.

DATO:

Magnus O. Hofseth – Masteroppgave om Bruk av klær under Pride

Innledning

Noen generelle notater:

Faktaspørsmål

–Navn, alder, yrke/studie, bosted/hjemby, seksuell legning, kjønn (pronomen)

- Har du deltatt på Pride mange ganger?

Introduksjonsspørsmål

Generelt, hvorfor deltar du på Oslo Pride?

Motiv: Positivt / negativt / politisk / personlig / feiring / fest / gøy

Overgangsspørsmål

- I korte trekk - Hvordan vil du beskrive din visuelle stil?
Mye farger / lite farger / enkel / ekstravagant / utfordrende

DATO:

Magnus O. Hofseth – Masteroppgave om Bruk av klær under Pride

Nøkkelsspørsmål

- Hvor mye tanke legger du i det du har på deg på Oslo Pride?
- Vise til bilde f.eks
Mye / Lite / Noe / Uvisst

- Hvilken betydning har klær og mote under Pride?

- Føler du et press på hva du har på deg denne dagen?
Ja / Nei / Ikke tenkt over / Uvisst

- Har du en politisk agenda med hvordan du klær deg på Pride?
Vil fremme noe spesifikt / kjønnsnormer / frihet / innad i pride / mot samfunnet
rundt / agenden er lagt opp allerede?

Temaer som er ønskelig å komme innom:

- Stereotypier – gjenkjenner deltakeren seg selv i en stereotypi?
Ja / Nei /

Preger stereotypier Pride?

Ja / Nei

DATO:

Magnus O. Hofseth – Masteroppgave om Bruk av klær under Pride

- Tilgjengelighet på «homofil mote» / din stil mtp Pride

- Ja / Nei

- Egen kreativitet

Viktig / Uviktig

Avslutning

Informere om at intervjuet rundes av.

Jeg spør om det er noe de vil legge til eller avklare.

Kort oppsummerer jeg intervjuet, før intervjuobjektene så kan komme med sine tanker om de har noe.

